

ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
70^η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΚΑΝΟΝΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΗΕ ΣΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ
ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.
ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΠΛΕΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ»**

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΣΧΗ (ΠΒ) ΠΕΤΡΟ ΓΙΑΓΚΟ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	<u>Σελίδες</u>
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	1
<u>ΣΚΟΠΟΣ</u>	2
<u>ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ</u>	2
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ : Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΣΑ ΤΩΝ ΗΕ</u>	4
1. Κύρια Θεσμικά Όργανα του ΟΗΕ.....	4
α. Γενική Συνέλευση (ΓΣ).....	4
β. Γραμματεία (Γενικός Γραμματέας-ΓΓ).....	5
γ. Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ).....	6
2. Τα Βασικά Μέσα των ΗΕ.....	8
α. Ειρηνική Διευθέτηση των Διεθνών Διαφορών (Κεφάλαιο VI).....	8
β. Συλλογικά Μέτρα για την Πρόληψη Απειλών κατά της Ειρήνης και των Επιθετικών Ενεργειών (Κεφάλαιο VII).....	9
γ. Τοπικές Συμφωνίες (Κεφάλαιο VIII).....	10
δ. Τεχνική της Ειρηνευτικής Δραστηριότητας.....	10
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ : Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ</u>	13
1. Η Περίοδος του Ψυχρού Πολέμου (1945-1989).....	13
2. Η Μεταψυχροπολεμική Εποχή.....	15
3. «An Agenda for Peace» (Οδηγός για την Ειρήνη).....	16
4. Εσωτερικές Ένοπλες Συρράξεις.....	17
5. Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις.....	17
6. Διατάραξη της Δημοκρατίας.....	19
7. Η Αρχή της «Ευθύνης Προστασίας».....	20
8. Αναβάθμιση των Περιφερειακών Οργανισμών.....	20
α. Το ΝΑΤΟ.....	21
β. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα των Περιφερειακών Οργανώσεων.....	22
9. Τρομοκρατία.....	23

<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ : Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ – Η ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ</u>	26
1. Γενικά.....	26
2. Ο Ρόλος των ΗΠΑ ως Ηγέτιδα Δύναμη.....	27
3. Αξιολόγηση του Ρόλου των ΗΕ.....	28
Η Ανθρωπιστική Επέμβαση.....	29
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ : Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΣΝΙΑΣ – Η ΜΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ</u>	31
1. Γενικά.....	31
2. Ο Τρόπος Επέμβασης του ΟΗΕ.....	32
α. Διπλωματικά Μέσα.....	33
β. Οικονομικά Μέτρα.....	33
γ. Αποστολή Ειρηνευτικής Δύναμης.....	33
3. Ο Ρόλος του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ.....	35
α. Επιρροή των ΗΠΑ στο Διπλωματικό Επίπεδο.....	35
β. Η Επέμβαση του ΝΑΤΟ.....	36
4. Αξιολόγηση του Ρόλου των ΗΕ.....	37
α. Ασθενής Αντίδραση της Διεθνούς Κοινότητας και η Εξάρτηση του ΟΗΕ..	37
β. Η (Εσφαλμένη) Διάγνωση του Προβλήματος.....	38
γ. Αστοχία στην Επιλογή των Ειρηνευτικών Αποστολών.....	38
δ. Ανάθεση Εκτεταμένων και Αντικρουόμενων Αποστολών.....	39
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ : Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΣΟΒΟ – Η ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗ</u> ...	40
1. Γενικά.....	40
2. Διπλωματική και Στρατιωτική Επέμβαση του ΝΑΤΟ.....	40
3. Η Νομιμότητα της Επέμβασης.....	42
α. Έλλειψη Εξουσιοδότησης του ΟΗΕ.....	42
β. Η Αναλογικότητα της Επέμβασης.....	44
γ. Οι Επιλογές και η «Δυσκαμψία» του Συμβουλίου Ασφαλείας.....	45
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</u>	46
1. Συμπεράσματα.....	46
Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις.....	48

2. Προτάσεις.....	48
3. Επίλογος.....	50

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Βιβλιογραφία-Πηγές.....	A-1
«Β» Καταστατικός Χάρτης Ηνωμένων Εθνών (Κεφάλαια VI, VII & VIII).....	B-1
«Γ» Τρέχουσες Ειρηνευτικές Αποστολές ΟΗΕ.....	Γ-1

ΣΥΝΟΨΗ

Ο πρωταρχικός σκοπός του ΟΗΕ είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Στα μέσα για την εκπλήρωση αυτού του σκοπού περιλαμβάνονται αφενός οι διαδικασίες για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών και αφετέρου τα συλλογικά μέτρα για την αποτροπή των απειλών κατά της ειρήνης και την καταστολή των επιθετικών ενεργειών.

Ωστόσο, παρά την προσφορά του για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, υπήρξαν επεμβάσεις του ΟΗΕ ή ανάλογα καταδικαστικά ψηφίσματα, σε περιοχές όπου υπήρχαν συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων και κυρίως αυτών που αποτελούν τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας. Έτσι, εκφράστηκαν επιφυλάξεις για την ανεξαρτησία του και την ικανότητά του να προασπίζεται τη διεθνή ειρήνη κατά τρόπο καθολικό και αδιαίρετο, καθώς σε πολλές περιπτώσεις δεν λειτούργησε αμερόληπτα, αλλά αντιθέτως, έπαιξε ένα ρόλο νομιμοποιητικής κάλυψης μονομερών ενεργειών υπό την χειραγώγηση των ισχυρών κρατών μελών. Παράλληλα, αμφισβητήθηκε η νομική εγκυρότητα αλλά και η πολιτική αναγκαιότητα πολλών επεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν υπό την αιγίδα του και οι οποίες συνεπάγονταν τη χρήση ένοπλης βίας.

Η διάλυση του πολυεθνικού κράτους και η ανάδυση της εθνοτικής σύγκρουσης κατέστησε ακόμη πιο δύσκολο τον έλεγχο των συγκρούσεων λόγω της απουσίας πλήρως νομιμοποιημένων πολιτικών συστημάτων και σαφώς οριοθετημένων κρατικών συνόρων. Έτσι, η διεθνής παρέμβαση σε εσωτερικές συγκρούσεις, ιδιαίτερα αυτές με εθνοτική διάσταση, υπό τη μορφή της ανθρωπιστικής επέμβασης έφερε τη διεθνή κοινότητα αντιμέτωπη με διλήμματα σχετικά με τις προϋποθέσεις και τα μέσα χειρισμού των.

Καθίσταται εμφανές ότι, η αύξηση του αριθμού και η επέκταση των συγκρούσεων καθιστούν αδύνατη την αντιμετώπισή τους μόνο από τον ΟΗΕ. Η αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων, με μέσα που ήταν αποτελεσματικά μόνον σαν ψυχροπολεμικές διαδικασίες, δεν είναι δυνατή. Αποτελεί αδήριτη ανάγκη η δημιουργία μιας συμπληρωματικής σχέσης, του «καταμερισμού εργασίας», μεταξύ του ΟΗΕ και των περιφερειακών οργανισμών σε συνδυασμό με τον νομικό επαναπροσδιορισμό της απειλής για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

Η σύγχρονη πραγματικότητα υπαγορεύει την δυνατότητα επιβολής των αποφάσεων του ΟΗΕ με νόμιμα εξουσιοδοτημένη στρατιωτική ισχύ. Επιπλέον είναι αναγκαίες συνταγματικές αλλαγές σε δομές του Οργανισμού, ώστε η στρατιωτική ισχύς να μπορεί να χρησιμοποιηθεί εκλογικευμένα και αποτελεσματικά, όχι μόνο για την ασφάλεια των κρατών, αλλά και των ίδιων των πολιτών τους εφόσον τα ίδια τα κράτη αδυνατούν να εγγυηθούν και να εξασφαλίσουν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) είναι μία ανοιχτή πολιτική οργάνωση κυρίαρχων κρατών, στην αρμοδιότητα της οποίας εμπίπτουν ζητήματα που αφορούν στην προάσπιση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας. Ο Οργανισμός σήμερα αριθμεί συνολικά 193 κράτη με την ιδιότητα του πλήρους μέλους, ενώ παράλληλα ένας σημαντικός αριθμός κρατών, εθνικο-απελευθερωτικών κινήσεων και διεθνών οργανισμών εκπροσωπούνται στον ΟΗΕ με το καθεστώς του παρατηρητή. Το Νομοθετικό έργο του ΟΗΕ παίζει τον κυριότερο ρόλο στην κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου (ακριβής διατύπωση και συστηματοποίηση των κανόνων διεθνούς δικαίου στους τομείς που υπάρχει αυξημένη κρατική πρακτική).¹

Η αποτυχία της Κοινωνίας των Εθνών (1919 – 1945), του πρώτου διεθνούς οργανισμού διατήρησης της ειρήνης και ειρηνικής διευθέτησης των διεθνών διαφορών και ο πόλεμος των Συμμαχικών δυνάμεων εναντίον των δυνάμεων του Άξονα, προκάλεσαν έντονο προβληματισμό μεταξύ των τεσσάρων Μεγάλων Δυνάμεων (ΗΠΑ, Μ. Βρετανία, ΕΣΣΔ, Κίνα) για τη φύση της μεταπολεμικής διεθνούς κοινωνίας.

Η ίδρυση του ΟΗΕ ταυτίστηκε με το τέλος μιας παραγμένης περιόδου της ανθρώπινης ιστορίας, με το τέλος του Β΄ΠΠ. Οι πρωτοβουλίες ίδρυσης ενός διεθνούς οργανισμού για την προάσπιση της ειρήνης ξεκίνησαν το 1941 με τη Διασυμμαχική Δήλωση της 12^{ης} Ιουνίου, ενώ τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν συναντήσεις και διαβουλεύσεις των Μεγάλων Δυνάμεων για να προωθηθεί η ιδέα. Στα τέλη του 1944 παρουσιάστηκαν οι Προτάσεις του Dumbarton Oaks, που ήταν το προσχέδιο του ΟΗΕ. Στη Διάσκεψη του San Francisco (21 Απριλίου – 26 Ιουνίου 1945) αποφασίστηκε η τελική μορφή του καταστατικού του Οργανισμού, του «Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών», και υπογράφηκε από τα 50 ιδρυτικά κράτη του ΟΗΕ.

Πρωταρχικός σκοπός του ΟΗΕ είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Δηλαδή σαν βάση της πολιτικής λειτουργίας των Ηνωμένων Εθνών, θα ήταν η συλλογική ασφάλεια. Για να επιτευχθεί αυτό, συμπεριελήφθησαν εκείνες οι διαδικασίες που εκτιμήθηκε ότι ήταν ικανές για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών, αλλά συγχρόνως προβλέφθηκαν τα μέτρα, για την αποτροπή ή την απειλή χρήσης βίας.

Ο Χάρτης διαπνέεται από την πρωτοποριακή για την εποχή εκείνη άποψη ότι ένα διεθνές σύστημα, για να είναι σταθερό, πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη απαιτήσεις,

¹ Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, <http://www.nomothesia.net/wp-content/uploads/2016/02/Δημόσιο-Διεθνές-Δίκαιο.pdf>

όχι μόνο της διεθνούς ασφάλειας με καθαρά στρατιωτικούς όρους, αλλά επίσης και της **δικαιοσύνης** και των **ανθρωπίνων δικαιωμάτων**.

Ο Χάρτης των ΗΕ καλεί ρητά τα Ηνωμένα Έθνη να αναλάβουν την προοδευτική κωδικοποίηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου. Οι περισσότερες από 500 συμβάσεις, συνθήκες και δεδομένα που έχουν προκύψει από αυτή την εργασία, παρέχουν το πλαίσιο για την προώθηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, καθώς και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Οι συμβάσεις αυτές δεσμεύουν νομικά τα κράτη που τις έχουν επικυρώσει.²

2. Σκοπός

α. Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η ολοκληρωμένη παρουσίαση και αξιολόγηση της εξελικτικής πορείας των παρεμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών στη διαχείριση κρίσεων, ως παράγων διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Παράλληλα, θα τεθούν προβληματισμοί γύρω από την συνδυασμένη δράση της στρατιωτικής ισχύος με την πολιτική δράση του ΟΗΕ, με σκοπό τη διευθέτηση ή την επίλυση των διακρατικών ή εθνοτικών διαφορών (εμφύλιες συγκρούσεις ή/και κατάρρευση κρατικών υποδομών) είτε εντός του συστήματος του ΟΗΕ είτε σε σύμπραξη αυτού με περιφερειακούς οργανισμούς και διεθνείς δρώντες.

β. Στα κεφάλαια Α' και Β' παρουσιάζεται η εξελικτική πορεία των δράσεων των ΗΕ και τα μέσα που χρησιμοποιεί για τις παρεμβάσεις του, τόσο κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου όσο και μετά την πτώση του ανατολικού μπλοκ και την ανάδειξη της μοναδικής υπερδύναμης στο διεθνές σύστημα, των ΗΠΑ. Κατόπιν, στα κεφάλαια Γ' έως Ε' ερευνώνται δύο τύποι μεσολάβησης: της θεσμοθετημένης από τον ΟΗΕ και της ηγεμονικής από τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ. Επίσης, αξιολογείται η στάση του ΟΗΕ σε δύο σημαντικές διεθνείς κρίσεις: μιας διακρατικής (της ιρακινής) και μιας εθνοτικής (της γιουγκοσλαβικής και συγκεκριμένα στη Βοσνία και το Κόσοβο). Τέλος, στο κεφάλαιο ΣΤ' διατυπώνονται κάποια συμπεράσματα που προκύπτουν από την κριτική προσέγγιση των σημαντικών αυτών παρεμβάσεων των ΗΕ και παρουσιάζονται, υπό μορφή σκέψεων, ορισμένες προτάσεις που ενδεχομένως θα συντελούσαν στη βελτίωση και αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας των επεμβάσεων των ΗΕ για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

3. Προϋποθέσεις

Για την παρούσα μελέτη έχουν τεθεί οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α. Ο ΟΗΕ είναι το κατεξοχήν όργανο υπεύθυνο για την τήρηση της διεθνούς τάξης και ασφάλειας, η οποία όμως σε πολλές περιπτώσεις επιτυγχάνεται

² Διεθνές Δίκαιο, https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=22

περισσότερο βάση των συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων και λιγότερο με όρους πραγματικής «δικαιοσύνης» των λαών. Η δομή και η φύση του διεθνούς συστήματος είναι άναρχη και περίπλοκη.

β. Οι διάφοροι δρώντες του διεθνούς συστήματος χρησιμοποιούν όλες τις διαθέσιμες στρατηγικές επιλογές και εργαλεία προκειμένου να διεκδικήσουν ρόλο ή να αναβαθμίσουν το ρόλο τους στο υφιστάμενο διεθνές σύστημα. Η συμπεριφορά τους στο εγγύς μέλλον δεν αναμένεται να αλλάξει δραματικά.

γ. Τα υφιστάμενα θεσμικά κείμενα του ΟΗΕ, οι αποφάσεις και η φύση των επεμβάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας για αποτροπή συρράξεων είναι απόλυτα συμβατές με το Διεθνές Δίκαιο.

δ. Η παγκόσμια ευρύτερη γεωπολιτική κατάσταση θα παραμείνει αμετάβλητη ενώ οι ένοπλες συγκρούσεις είτε σε διακρατικό, είτε σε ενδοκρατικό επίπεδο θα συνεχίσουν να υφίστανται.

ε. Οι διεθνείς πολιτικοί οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ, ο ΟΑΣΕ, η ΕΕ και το ΝΑΤΟ θα διατηρήσουν τη σημερινή δομή τους, υπόσταση και νομική θεμελίωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΣΑ ΤΩΝ ΟΗΕ

1. Κύρια Θεσμικά Όργανα του ΟΗΕ

Τα κυριότερα θεσμικά όργανα του ΟΗΕ, που μπορούν να παίξουν ουσιαστικό ρόλο στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας η Γενική Συνέλευση, η Γραμματεία (Γενικός Γραμματέας) και το Συμβούλιο Ασφαλείας.

α. Γενική Συνέλευση (ΓΣ)

(1) Γενικά

Η Γενική Συνέλευση (ΓΣ) του ΟΗΕ είναι το κύριο όργανο διαβούλευσης, χάραξης πολιτικής και αντιπροσώπευσης του οργανισμού. Όλα τα 193 μέλη-κράτη αντιπροσωπεύονται στη ΓΣ, καθιστώντας την ως το μόνο όργανο με καθολική εκπροσώπηση. Οι αποφάσεις για σημαντικά θέματα όπως ειρήνη και ασφάλεια, αποδοχή νέων μελών και δημοσιονομικά θέματα, απαιτούν την πλειοψηφία των δύο τρίτων της ΓΣ. Οι αποφάσεις για άλλα θέματα απαιτούν απλή πλειοψηφία.

(2) Καθήκοντα-Εξουσίες

Οι αρμοδιότητες της ΓΣ περιλαμβάνονταν στο κεφάλαιο IV και συγκεκριμένα στα άρθρα από 9 ως 22 του καταστατικού χάρτη. Η ΓΣ μπορεί να συζητήσει κάθε ζήτημα που αφορά τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και μπορεί να της υποβληθεί είτε από το Συμβούλιο Ασφαλείας είτε απευθείας από το κράτος μέλος, να κάνει συστάσεις στα κράτη μέλη και να προσκαλέσει τα ενδιαφερόμενα μέλη να παρουσιάσουν τις θέσεις τους και να παραπέμψει το ζήτημα προς μελέτη στις διάφορες επιτροπές.

Ο ρόλος της ΓΣ στον τομέα επίλυσης των διεθνών διαφορών είναι επιβοηθητικός καθότι είναι δύσκολο ένα πολιτικό που όργανο που αποτελείται από 190 περίπου κράτη μέλη να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο ως όργανο μεσολάβησης, συνδιαλλαγής ή διαιτησίας.³

(3) Περιορισμοί

Δεν έχει τη δυνατότητα να κάνει συστάσεις σε υποθέσεις που έχει επιληφθεί το Συμβούλιο Ασφαλείας. Με αυτό το γεγονός υπογραμμίζεται, η ανωτερότητα που αναγνωρίζει ο Καταστατικός Χάρτης στο Συμβούλιο Ασφαλείας

³ Κωνσταντίνος Π. Οικονομίδης, Η Υποχρέωση Επίλυσης των Διαφορών, στο « Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμ.: Θ. Χριστοδουλίδης, Δ. Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 282.

έναντι της ΓΣ. Επίσης, όταν είναι να αναληφθεί κάποια δράση, για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, η ΓΣ παραπέμπει το θέμα στο Συμβούλιο Ασφαλείας, που είναι και το μόνο αρμόδιο για λήψη μέτρων.⁴

β. Γραμματεία (Γενικός Γραμματέας-ΓΓ)

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του καταστατικού χάρτη η Γραμματεία είναι ένα από τα κύρια όργανα του ΟΗΕ της οποίας προϊστάται ο Γενικός Γραμματέας (ΓΓ). Ο ΓΓ διορίζεται για πενταετή ανανεώσιμη θητεία από τη ΓΣ, μετά από πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για διορισμό αλλά για εκλογή, αφού ο υποψήφιος ΓΓ θα πρέπει να συγκεντρώσει τις εννέα τουλάχιστον ψήφους των μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, στις οποίες πρέπει υποχρεωτικά να περιλαμβάνονται οι ψήφοι των πέντε μονίμων κρατών μελών, και αφ' ετέρου να αποσπάσει την πλειοψηφία των παρόντων ψηφοφόρων μελών της ΓΣ.

Σύμφωνα με το άρθρο 99 του Χάρτη, ο ΓΓ έχει την εξουσιοδότηση «να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας σε ζητήματα, που κατά τη γνώμη του μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας». Η διάταξη αυτού του άρθρου αποτελεί μια καινοτομία του καταστατικού χάρτη, καθώς δεν υπάρχει ανάλογο προηγούμενο στο διεθνές Δίκαιο, όπου ένα πρόσωπο να έχει το δικαίωμα να κρίνει, με πολιτικά και όχι με νομικά κριτήρια, εάν ένα ζήτημα θέτει ή όχι σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη. Οι φράσεις «κατά τη γνώμη του», και «μπορεί να απειλήσει» του άρθρου 99, επιτρέπουν στον ΓΓ να αναλάβει προληπτική δράση. Γι' αυτό και όσοι μέχρι σήμερα διατέλεσαν ΓΓ, σπάνια επικαλέστηκαν το άρθρο 99, διότι θέλησαν να αποφύγουν πιθανές προστριβές με τα κράτη μέλη και ιδίως με τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας ή διότι θέλησαν να αφήσουν την πρωτοβουλία στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη. Οι λεπτές αυτές ισορροπίες ίσως έχουν καταστεί η αιτία που η κομβική διάταξη του άρθρου 99 του Χάρτη έχει γίνει αντικείμενο επίκλησης μόνο τρεις φορές, και συγκεκριμένα στην κρίση του Κογκρέσο το 1960, στην κρίση σχετικά με τους Αμερικανούς αιχμαλώτους στο Ιράν το 1979 και στην κρίση του Λιβάνου το 1989, με τις δύο τελευταίες κρίσεις, μάλιστα, να φέρονται ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας κατόπιν «καθυστερημένων προειδοποιήσεων».⁵

Συχνά επίσης του ζητείται είτε από το Συμβούλιο Ασφαλείας, είτε από τη ΓΣ να αναλάβει μια αποστολή καλών υπηρεσιών, συμφιλίωσης, διαμεσολάβησης ή διερεύνησης. Η ανάθεση στον ΓΓ ολοένα και περισσότερων αρμοδιοτήτων για την πρόληψη και αντιμετώπιση των διεθνών κρίσεων, έχει σαν αποτέλεσμα να τον αναδείξει σε ουσιαστικό παράγοντα του διεθνούς συστήματος. Αυτό βοήθησε αρκετούς ΓΓ να αναλάβουν διπλωματικές πρωτοβουλίες για την επίλυση διεθνών διαφορών, παράλληλα με τα άλλα όργανα του ΟΗΕ και χωρίς να υπάρχει

⁴ Κωνσταντίνος Π. Οικονομίδης, Η Υποχρέωση Επίλυσης των Διαφορών, στο « Ο ΟΗΕ στο Καρόφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής, Επιμ.: Θ. Χριστοδουλίδης, Δ. Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 281.

⁵ Άρθρο 99 Χάρτη ΟΗΕ: Στο μεταίχμιο προληπτικής διπλωματίας και κατάχρησης εξουσίας..., <https://powerpolitics.eu/99-χάρτη-οηε-στο-μεταίχμιο-προληπτικ>

προηγούμενη εντολή προς αυτούς. Αυτό συνέβη ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου το Συμβούλιο Ασφαλείας αδρανοποιούνταν λόγω του veto και η ΓΣ δυσλειτούργουσε λόγω του έντονου ανταγωνισμού.

γ. Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ)

(1) Γενικά

Το ΣΑ είναι το κύριο όργανο για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Όλες οι χώρες των ΗΕ έχουν συμφωνήσει να αποδέχονται και να εκτελούν τις αποφάσεις του ΣΑ. Το ΣΑ προσπαθεί να διευθετήσει διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών ή στο εσωτερικό κρατών αν αυτές επηρεάζουν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, προωθώντας διαπραγματεύσεις ή στέλλοντας μια αποστολή εξακρίβωσης των γεγονότων ή εφόσον υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες, συγκροτώντας μια ειρηνευτική επιχείρηση. Επίσης προτείνει στη ΓΣ ποιες χώρες θα πρέπει να γίνουν δεκτές ως νέα μέλη των ΗΕ ή ποιος θα πρέπει να διοριστεί ως ΓΓ. Εκλέγει, από κοινού με τη Γενική Συνέλευση, τα μέλη του Διεθνούς Δικαστηρίου. Το ΣΑ έχει 15 μέλη. Πέντε χώρες είναι «μόνιμα μέλη»: η Γαλλία, οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Κίνα και η Ρωσία (αυτές ήταν οι κύριες Συμμαχικές Δυνάμεις κατά τον Β΄ΠΠ). Δέκα χώρες, που προέρχονται από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση για διετείς θητείες ως «μη μόνιμα μέλη».⁶

Οι αποφάσεις για θέματα διαδικασίας λαμβάνονται με τη θετική ψήφο 9 τουλάχιστον, από τα 15 μέλη του. Για αποφάσεις επί θεμάτων ουσίας, απαιτούνται και πάλι 9 ψήφοι, στις οποίες όμως συμπεριλαμβάνονται και οι ψήφοι των 5 μόνιμων μελών. Αυτός είναι ο κανόνας της «Ομοφωνίας των Μεγάλων Δυνάμεων», το δικαίωμα αρνησικυρίας (veto). Μία απόφαση για ουσιαστικό θέμα, που βρίσκεται υπόψη του Συμβουλίου, θα μπλοκαρισθεί αν ένα από τα μόνιμα μέλη του ΣΑ δώσει αρνητική ψήφο. Η λέξη veto δεν αναφέρεται στο Χάρτη αλλά υπονοείται από την ορολογία του άρθρου 27, το οποίο λέει ότι χρειάζονται οι σύμφωνες ψήφοι των πέντε μόνιμων μελών του Συμβουλίου. Στην πρακτική του Συμβουλίου, «σύμφωνη ψήφος» έχει ερμηνευθεί ότι σημαίνει θετική ψήφο, αποχή ή ακόμα και μη συμμετοχή στην ψηφοφορία από πλευράς ενός μόνιμου μέλους. Τελευταία υφίσταται αυξανόμενη απαίτηση για τη μεταρρύθμιση του ΣΑ, με αύξηση των μόνιμων μελών, λόγω της μεταβολής της ισορροπίας των Μεγάλων Δυνάμεων, ενώ περισσότερα από εκατό νέα κράτη που δεν ανήκουν στη Δύση έχουν γίνει μέλη του Οργανισμού.⁷ Ανάμεσα στα υποψήφια κράτη είναι η Ιαπωνία, η Γερμανία, η Βραζιλία και η Ινδία.

⁶ Με απόφαση της ΓΣ τροποποιήθηκαν τα άρθρα 23 και 27 του Χάρτη που αναφέρονταν στις ιδιότητες του μέλους του ΣΑ και αποφασίστηκε τα 10 μη μόνιμα μέλη να εκλέγονται ως ακολούθως: Πέντε από τα Αφρικανικά και Ασιατικά κράτη, ένα από τα Ανατολικοευρωπαϊκά, δύο από τα Λατινοαμερικανικά, δύο από τα Δυτικοευρωπαϊκά και λοιπά κράτη. Η απόφαση αυτή εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 1966. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η δίκαιη εκπροσώπηση όλων των γεωγραφικών διαμερισμάτων του πλανήτη.

⁷ Τα Ηνωμένα Έθνη: Μία Εισαγωγή για Μαθητές, Ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26272&showall=1

(2) Καθήκοντα - Εξουσίες

Ο Καταστατικός Χάρτης καθορίζει τις αρμοδιότητες του ΣΑ ενώ δεν χρειάζεται να λογοδοτεί στην ΓΣ. Το ΣΑ δεν είναι υποχρεωμένο από τον Χάρτη να ακολουθήσει μια συγκεκριμένη διαδικασία και η εκτίμηση των κριτηρίων των καταστάσεων που προκύπτουν, ανατίθεται στην σωστή και ελεύθερη εκτίμηση του. Οι προηγούμενες αποφάσεις και τα κριτήρια που έχουν κρίνει προηγούμενες καταστάσεις δεν λειτουργούν δεσμευτικά για παρόμοιες καταστάσεις που μπορεί να προκύψουν στο μέλλον. Όμως σε κάθε περίπτωση μπορεί να συμπεριλαμβάνει περιστατικά, των οποίων θεωρεί ότι εμπίπτουν στην έννοια της ύπαρξης απειλής της ειρήνης του άρθρου 39.⁸

Το ΣΑ επιβλέπει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ, διενεργεί έρευνα και ανακρίσεις για κάθε διαφορά και κατάσταση που μπορεί να οδηγήσει σε διεθνή προστριβή, υποδεικνύει μεθόδους διευθέτησης των διαφορών αυτών ή και τους όρους της διευθέτησης, διαπιστώνει την ύπαρξη απειλής εναντίον της ειρήνης ή απρόκλητης επίθεσης και συνιστά ποια μέτρα θα πρέπει να ληφθούν. Σε πολλές περιπτώσεις το Σ.Α μπορεί να ορίσει ειδικούς αντιπροσώπους ή ακόμα να ζητήσει από τον Γενικό Γραμματέα να μεσολαβήσει μεταξύ των εμπλεκομένων μερών για να λυθούν οι διαφορές με ειρηνικά μέσα.

Όταν η ειρηνική επίλυση δεν ευδοκιμεί και μία διαφορά οδηγεί σε σύρραξη, πρώτο μέλημα του ΣΑ είναι να τη σταματήσει όσο το δυνατό γρηγορότερα. Μπορεί να αποφασίσει λήψη μέτρων εξαναγκασμού, επιβολή οικονομικών κυρώσεων (π.χ. θαλάσσιο, εμπορικό αποκλεισμό) μέχρι και συλλογική στρατιωτική ενέργεια. Πολλές φορές αποστέλλει ειρηνευτικές δυνάμεις για να βοηθήσουν στη εκτόνωση - χαλάρωση της έντασης στις περιοχές όπου υπάρχει αναταραχή και για να κρατούν σε απόσταση μεταξύ τους τις αντιτιθέμενες πλευρές. Το συντονισμό των στρατιωτικών δυνάμεων αναλαμβάνει η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου που συγκροτείται από τους αρχηγούς των ενόπλων δυνάμεων των πέντε μονίμων μελών του ΣΑ.

(3) Περιορισμοί

Οι μοναδικοί περιορισμοί που τίθενται στη δράση του ΣΑ, πηγάζουν από τις ίδιες τις αρχές και τους σκοπούς του Καταστατικού Χάρτη. Ειδικότερα:

(α) Ο πρώτος περιορισμός πηγάζει από το άρθρο 1 παρ. 2 και βασίζεται στο σεβασμό των αρχών της αυτοδιάθεσης των λαών και των ίσων

⁸ Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και θα κάνει συστάσεις ή θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται σύμφωνα με τα Άρθρα 41 και 42, για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.

δικαιωμάτων. Αυτές οι αρχές εμποδίζουν τον ΟΗΕ να επιβάλλει οποιαδήποτε μορφή διακυβέρνησης σε οποιαδήποτε κράτος.

(β) Από το άρθρο 1 παρ. 3 προκύπτει ότι το ΣΑ θα πρέπει να επιβάλλει τέτοιες κυρώσεις που να μην έρχονται σε αντίθεση με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας.

(γ) Ουσιαστικός είναι επίσης ο περιορισμός που έχει να κάνει με την υποχρέωση σεβασμού της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών, όπως αναφέρονται στα άρθρα 2 παρ. 1 και 4, σύμφωνα με τα οποία όλα τα κράτη μέλη στις διεθνείς σχέσεις, θα απέχουν από την απειλή ή χρήση βίας που εκδηλώνεται εναντίων της εδαφικής ακεραιότητας. Επομένως, το ΣΑ σύμφωνα με τον περιορισμό αυτό δεν μπορεί να μοιράζει εδάφη ή να επιβάλλει μια συνθήκη ειρήνης η οποία θα περιέχει άρθρα που θα αφορούν μοίρασμα εδαφών.⁹

(δ) Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 51, το ΣΑ έχει την υποχρέωση να σέβεται το φυσικό δικαίωμα της άμυνας των κρατών μελών. «Καμιά διάταξη του Καταστατικού Χάρτη δε θα εμποδίσει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας». Βέβαια θα πρέπει τα μέτρα άμυνας που λαμβάνονται, να αναφέρονται στο ΣΑ και να είναι τέτοια που δεν θα το εμποδίζουν να αναλάβει δράση.

2. Τα Βασικά Μέσα των ΗΕ

Η αρμοδιότητα του ΟΗΕ στον τομέα της ειρήνης και ασφάλειας ορίζεται, από τα κεφάλαια VI, VII και VIII του Χάρτη των ΗΕ.¹⁰ Η παρέμβαση του ΟΗΕ σε μια κρίση γνωρίζει διαβαθμίσεις ανάλογα με το είδος της κρίσης αλλά και με τα χρησιμοποιούμενα μέσα. Ο ΟΗΕ προκειμένου να επιτύχει τον απώτερο σκοπό του, που είναι η διαφύλαξη της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας, ενεργοποιεί ένα ευρύ φάσμα μέτρων, που εμπεριέχονται σε τέσσερεις (4) βασικές κατηγορίες:¹¹

α. Ειρηνική Διευθέτηση των Διεθνών Διαφορών (Κεφάλαιο VI)

Σύμφωνα με το Κεφάλαιο VI του Χάρτη τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να επιλύουν με ειρηνικά μέσα τις διαφορές τους, η παράταση των οποίων θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Τα μέσα αυτά μπορεί να είναι είτε πολιτικά (διαπραγμάτευση, έρευνα, καλές υπηρεσίες, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή) είτε νομικά (διαιτησία, δικαστικός διακανονισμός). Σε περίπτωση αποτυχίας των παραπάνω μέσων, τα εμπλεκόμενα μέρη ή ένα κράτος μέλος ή ο ΓΓ μπορούν να φέρουν τη διαφορά ενώπιον της ΓΣ ή

⁹ Derek Bowett, The Impact of Security Decisions on Dispute Settlement Procedures. <http://ejil.org/pdfs/5/1/1272.pdf>
Erika de Wet, The Chapter VII Powers of the United Nations Security Council, Bloomsbury Publishing, p. 365-366

¹⁰ Τα άρθρα των υπόψη Κεφαλαίων του Καταστατικού Χάρτη, φαίνονται στο Παράρτημα Β' της διατριβής.

¹¹ «Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διεθνείς Οργανισμοί», ΕΠΥΕΘΑ, 1999, σελ 12-29.

του ΣΑ. Το δε ΣΑ, μπορεί καταρχήν να ερευνά κάθε διένεξη ή κατάσταση με σκοπό να διαπιστώσει αν η παράταση της είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Επιπλέον, μπορεί σε οποιοδήποτε στάδιο μιας διαφοράς να κάνει συστάσεις επί της διαδικασίας και να προτείνει όρους οριστικής διευθέτησης, ενώ εάν πρόκειται για μία κρίσιμη κατάσταση, η οποία δεν έχει εξελιχθεί ακόμη σε διένεξη, μπορεί να κάνει μόνο προτάσεις επί της διαδικασίας επίλυσης.

β. Συλλογικά Μέτρα για την Πρόληψη Απειλών κατά της Ειρήνης και των Επιθετικών Ενεργειών (Κεφάλαιο VII)

Για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων όπου υφίσταται απειλή κατά της ειρήνης, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια ενεργοποιείται ο θεσμός της **συλλογικής ασφάλειας** και τότε, το ΣΑ, ως το μόνο όργανο που είναι εξουσιοδοτημένο να επαναφέρει τη διεθνή νομιμότητα, δύναται να κάνει χρήση των εξουσιών που αντλεί από το Κεφάλαιο VII του Χάρτη. Το πρώτο πράγμα που κάνει το ΣΑ μόλις μια διαφορά μετατραπεί σε διεθνή κρίση είναι να αποφανθεί αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια. Ο χαρακτηρισμός της κρίσης είναι πολύ σημαντικός από πολιτική σκοπιά δεδομένου ότι το ΣΑ έχει την ευκαιρία να υποδείξει τον αίτιο.

Πριν αναλάβει οποιαδήποτε δράση σύμφωνα με τα άρθρα 41 και 42 του Χάρτη, το ΣΑ έχει τη δυνατότητα να υιοθετήσει άμεσα, προσωρινά μέτρα όπως για παράδειγμα να διατάξει την διακοπή των εχθροπραξιών ή να ζητήσει την επιστροφή των στρατιωτικών δυνάμεων στις θέσεις που είχαν πριν την εκδήλωση της κρίσης. Εάν τα προσωρινά μέτρα δεν εισακουστούν ή εάν το Συμβούλιο επιθυμεί να υπάρξει δυναμική δράση από την αρχή της αντιμετώπισης μιας κρίσης τότε προβλέπονται δύο κατηγορίες ενεργειών από τα άρθρα 41 και 42 του Χάρτη.

Το άρθρο 41 ορίζει τις ενέργειες που δεν περιλαμβάνουν τη χρήση ένοπλης βίας από πλευράς ΗΕ. Έτσι το ΣΑ μπορεί να διατάξει την πλήρη ή μερική διακοπή οικονομικών σχέσεων, των σιδηροδρομικών, θαλάσσιων, εναέριων συγκοινωνιών, των ταχυδρομικών, τηλεγραφικών, ραδιοφωνικών και άλλων μέσων επικοινωνίας, καθώς και τη διακοπή διπλωματικών σχέσεων. Είναι αυτονόητο ότι η χρησιμοποίηση αυτών των ενεργειών έχει κόστος πολιτικό και οικονομικό όχι μόνο γι αυτούς που τιμωρούνται αλλά και για τις χώρες που καλούνται να υιοθετήσουν αυτά τα εξαναγκαστικά μέτρα.

Το άρθρο 42 προβλέπει τα μέτρα που θα εγκρίνει το ΣΑ για την αποτροπή της διατάραξης της ειρήνης ή την αποκατάσταση της με εμπλοκή ένοπλης βίας από πλευράς διεθνούς κοινότητας. Στα μέτρα αυτά μπορούν να υπάρξουν στρατιωτικές επιδείξεις, αποκλεισμός και άλλες επιχειρήσεις αεροπορικών, θαλασσίων ή χερσαίων δυνάμεων των μελών των ΗΕ.

γ. Τοπικές Συμφωνίες (Κεφάλαιο VIII)

Τις ενέργειες που ορίζει ο Χάρτης των ΗΕ για την επίλυση των διαφορών (Κεφάλαιο VI) και την αποκατάσταση ή αποτροπή διατάραξης της ειρήνης (Κεφάλαιο VII), μπορεί να εγκρίνει και ένας τοπικός οργανισμός με αρμοδιότητα σε θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.¹²

Οι Οργανισμοί αυτοί δεν υποκαθιστούν τον ΟΗΕ. Σκοπός τους είναι να υποβοηθήσουν το έργο του ΟΗΕ σε περιφερειακό επίπεδο με αποτέλεσμα αφ' ενός, η οποιαδήποτε εξαναγκαστική ενέργεια με εντολή τοπικών οργανώσεων να έχει οπωσδήποτε την εξουσιοδότηση του ΣΑ και αφ' ετέρου το ΣΑ να ενημερώνεται πάντοτε πλήρως για τις ενέργειες που αναλαμβάνονται ή που εξετάζεται να αναληφθούν, βάσει τοπικών συμφωνιών ή από τοπικές οργανώσεις, για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

δ. Τεχνική της Ειρηνευτικής Δραστηριότητας

Ο θεσμός των Ειρηνευτικών Αποστολών αποτελεί καινοτομία στην πρακτική των ΗΕ, καθώς δεν ανήκει στην κλασσική κατηγορία της ειρηνικής διευθέτησης, αλλά ούτε και στο σύστημα της συλλογικής ασφάλειας τα οποία προβλέπονταν από το καταστατικό του Οργανισμού. Η σπουδαιότητα τους όμως και η συμβολή τους εκφράζεται από τον Dag Hammarskjöld, που διατέλεσε δεύτερος ΓΓ του ΟΗΕ, και χαρακτηριστικά αναφέρει ότι οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ αποτελούν το «Κεφάλαιο VI και μισό».¹³ Αυτός ο χαρακτηρισμός τονίζει την αδύναμη νομιμότητα τους στο πλαίσιο του κεφαλαίου.

Η αδρανοποίηση του ΣΑ κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και ειδικότερα η αδυναμία συμφωνίας μεταξύ των μονίμων μελών του σε περιπτώσεις κρίσης, ώθησε τη ΓΣ να αναλάβει περιστασιακά -μέσω της απόφασης «Ενωμένοι για την Ειρήνη» (United For Peace Resolution, 1950) - αρμοδιότητες σε θέματα διευθέτησης διαφορών και διατήρησης της ειρήνης.¹⁴ Στην πρακτική του εφαρμογή ο θεσμός έλαβε τη μορφή είτε των Αποστολών Παρατηρητών (Observer Missions) είτε των Ειρηνευτικών Δυνάμεων (Peacekeeping Forces).

Στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου τα καθήκοντα των ειρηνευτικών επιχειρήσεων περιελάμβαναν την επίβλεψη και επιβολή εκεχειριών, την επίβλεψη συνοριακών γραμμών και την παρεμβολή μεταξύ των εμπόλεμων μερών. Τα στρατεύματα των ΗΕ φέρουν ελαφρύ οπλισμό και τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν την ελάχιστη βία, είτε για αυτοάμυνα, είτε σε περιπτώσεις κατά τις οποίες παρεμποδίζεται η εκτέλεση των καθηκόντων τους από ένοπλα άτομα.

¹² Τέτοιοι Οργανισμοί είναι ο Οργανισμός Αμερικανικών κρατών (ΟΑΚ), ο Οργανισμός Αφρικανικής Ένωσης (ΟΑΕ), ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), ο Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών, η Οργάνωση Νοτιοανατολικών Ασιατικών Κρατών, κ.α

¹³ Hillen John F., UN Collective Security: Chapter Six and a Half, (Spring 1994), p. 27-28, <http://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/Articles/1994/1994%20hillen.pdf>

¹⁴ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ. 200-205

Αντίθετα, οι στρατιωτικοί παρατηρητές δεν φέρουν οπλισμό. Από την περίοδο 1948 έως το 1990 ο ΟΗΕ πραγματοποίησε 18 ειρηνευτικές αποστολές συνολικά (Observer Missions ή Peacekeeping Forces).¹⁵ Η πρώτη ειρηνευτική δύναμη, ήταν η UN Emergency Force (UNEF I), που στάλθηκε στη χερσόνησο του Σινά, το 1956 μετά τη κρίση του Σουέζ.¹⁶

Οι παραδοσιακές ή πρώτης γενιάς ειρηνευτικές αποστολές πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και αφορούσαν διακρατικές διαμάχες. Μετά το τέλος του διπολισμού οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις αυξάνονται σε αριθμό, ενώ μέσα από σύνθετες εντολές αναλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών όχι μόνο στρατιωτικού αλλά ταυτόχρονα πολιτικού και αστυνομικού χαρακτήρα. Επιπλέον, καλούνται να αντιμετωπίσουν κυρίως ενδοκρατικές και όχι διακρατικές συγκρούσεις.

Έτσι λοιπόν σταδιακά, αναπτύσσεται η τεχνική του peacebuilding (εδραίωση της ειρήνης) ως παράμετρος της δεύτερης γενιάς των επιχειρήσεων peacekeeping (peacebuilding activities). Ο όρος *peacebuilding* εισάγεται για πρώτη φορά στο διεθνές λεξιλόγιο και επίσημη γλώσσα του ΟΗΕ από τον πρώην ΓΓ ΟΗΕ *B. Butros Ghali στον Οδηγό για την Ειρήνη («An Agenda for Peace»)*¹⁷. Το peacebuilding αναδεικνύεται σε κύριο εργαλείο για την προώθηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, παράλληλα με την προληπτική διπλωματία (preventive diplomacy), την αποκατάσταση (peacemaking) και την διατήρηση της ειρήνης (peacekeeping), ως εξέλιξη αυτών των τεχνικών.

Το peacebuilding, ενσωματώνοντας τους στόχους της θετικής ειρήνης και της ανθρώπινης ασφάλειας, κινητοποιεί όλο το σύστημα των ΗΕ σε κοινωνικοοικονομικό, θεσμικό, πολιτιστικό και ανθρωπιστικό επίπεδο, για να εντοπισθούν-εξαλειφθούν τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων, οι βαθύτερες και όχι απλώς οι φαινομενικές αιτίες του πολέμου. Στο εύρος των δράσεων για την οικοδόμηση της ειρήνης, περιλαμβάνονται ανάλογα με τις ειδικότερες ανάγκες κάθε μεταπολεμικής κοινωνίας, ο αφοπλισμός των αντιμαχόμενων μερών, η επιστροφή προσφύγων, η άμεση ανακούφιση των δοκιμαζόμενων λαών από συγκρούσεις, η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, και η οικονομική ανασυγκρότηση (πχ Κόσοβο, Σομαλία, Ανατ. Τιμόρ, Αϊτή). Επίσης, οι επιχειρήσεις οικοδόμησης ειρήνης αναλαμβάνουν την προστασία και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την εκπαίδευση των αστυνομικών και στρατιωτικών δυνάμεων και οι προσπάθειες υποστήριξης & εκδημοκρατισμού των μεταπολεμικών κοινωνιών με την δημιουργία δημοκρατικών θεσμών, τη συνδρομή στη διενέργεια δημοκρατικών εκλογών και την συμβολή στην σύνταξη συνταγμάτων .

¹⁵ LIST OF PEACEKEEPING OPERATIONS 1948-2013, <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/operationslist.pdf>

¹⁶ FIRST UNITED NATIONS EMERGENCY FORCE, UNEF I (November 1956 - June 1967), <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unefi.htm>

¹⁷ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, Β.Β.Ghali 17/6/92, σελ. 247-254

Συνοπτικά λοιπόν, η προληπτική διπλωματία επιδιώκει να επιλύσει τις διαφορές πριν ξεσπάσει η βία, ενώ το peacemaking και το peacekeeping συμβάλλουν στον τερματισμό των συγκρούσεων και στη διατήρηση της ειρήνης μόλις αυτή επιτευχθεί. Η επιτυχής έκβαση των διαδικασιών αυτών ενισχύει τις πιθανότητες για την ανασυγκρότηση των μεταπολεμικών κοινωνιών και την εδραίωση της ειρήνης (peacebuilding).¹⁸ Έτσι αναδεικνύεται η αλληλεξάρτηση και αλληλοσυμπλήρωση των παραπάνω τεχνικών.

Πέραν όμως της διαφοροποίησης των ειρηνευτικών επιχειρήσεων δεύτερης γενιάς από τον κλασικό θεσμό, σημαντική ήταν η εξέλιξη τους σε επίπεδο αποστολής κατά τα ακόλουθα σημεία : (1) Δεν θεωρείται πάντοτε απαραίτητη η προηγούμενη συναίνεση των ενδιαφερομένων μερών για την ανάπτυξη ειρηνευτικών δυνάμεων των ΗΕ στο έδαφός τους. (2) Η απαγόρευση χρήσης βίας από τις ειρηνευτικές δυνάμεις, αίρεται σε περιπτώσεις όπου η κατάσταση στην περιοχή είναι τόσο επικίνδυνη, ώστε να θέτει σε κίνδυνο την ίδια την ειρηνευτική αποστολή.¹⁹

Τέλος, υπάρχουν και οι επιχειρήσεις επιβολής της ειρήνης (peace enforcement). Εδώ η συναίνεση των όλων εμπλεκόμενων μερών της σύγκρουσης δεν έχει επιτευχθεί. Ο σκοπός αυτών των επιχειρήσεων είναι η διατήρηση ή η αποκατάσταση της ειρήνης και της ασφάλειας ή και η επιβολή συγκεκριμένων όρων που προβλέπονται από την εντολή (mandate) του ΣΑ.²⁰

Οι συγκεκριμένες αποστολές είναι οι λεγόμενες επιχειρήσεις τρίτης γενιάς και επειδή απαιτείται η αποστολή μεγάλου αριθμού στρατευμάτων, βαριά εξοπλισμένων, η εκτέλεση της αποστολής αναλαμβάνεται ως ανάθεση (sub-contracting) από στρατιωτικό οργανισμό, συνήθως το NATO. Ο σκοπός της επιχείρησης δεν είναι η ήττα ή η καταστροφή του αντιπάλου, αλλά η εξαναγκαστική δράση κατά ένα μέρος της αντιμαχίας, ώστε αυτό το μέλος να σταματήσει να απειλεί την ειρήνη και να αποδεχθεί τους όρους της εντολής.

¹⁸ Ο. Π., Β.Β.Ghali 17/6/92, σελ.215, παρ.21

¹⁹ Principles of peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>

²⁰ Ο.Π

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Χρησιμοποιώντας την προληπτική διπλωματία, ο ΟΗΕ έχει αποτρέψει περισσότερους από 80 τοπικούς πολέμους. Έχει επίσης επιτύχει πάνω από 170 ειρηνευτικές συμφωνίες που έθεσαν τέλος σε πολέμους που είχαν ήδη ξεσπάσει.²¹ Από το 1948 έως σήμερα, ο ΟΗΕ ανέλαβε 71 ειρηνευτικές επιχειρήσεις, από τις οποίες 15 είναι σε εξέλιξη σήμερα.²² Η δράση του ΟΗΕ στον τομέα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας χωρίζεται ιστορικά σε δύο μεγάλες περιόδους: Η πρώτη περίοδος, που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αυτή της «δυσλειτουργίας», εκτείνεται χρονικά από την ίδρυση του ΟΗΕ έως το 1989 όπου καταρρέει πλέον το διπολικό σύστημα. Η δεύτερη περίοδος, στην οποία εξακολουθούμε να βρισκόμαστε έως και σήμερα, χαρακτηρίζεται από μια ενεργοποίηση των μηχανισμών διατήρησης της ειρήνης του ΟΗΕ, αναβάθμισης του ρόλου του και των καινοτομιών του.

1. Η Περίοδος του Ψυχρού Πολέμου (1945-1989)

Η αντιπαράθεση Ανατολής-Δύσης που κυριάρχησε στη διεθνή πολιτική για πάνω από σαράντα (40) χρόνια, βασισμένη στην αντίληψη ότι το «άλλο» σύστημα αποτελεί απειλή για τις θεμελιώδεις αξίες της ανθρωπότητας, διαμόρφωσε το πλαίσιο μέσα στο οποίο κάθε υπερδύναμη επεδίωκε να ενισχύσει και να εδραιώσει την πολιτική, ιδεολογική και οικονομική της ισχύ. Η διπολική δομή των διεθνών σχέσεων, διεισδύοντας σε όλες τις σφαίρες της διεθνούς ζωής, αντανακλούσε και στη δομή και τη λειτουργία των ΗΕ και των κύριων οργάνων του.²³

Η ψυχροπολεμική αντιπαλότητα των μονίμων μελών του ΣΑ, ως προς τα εκ διαμέτρου αντίθετα γεωπολιτικά συμφέροντα και τις αντικρουόμενες προτεραιότητες, μεταφέρθηκε εντός του ΟΗΕ και εκδηλώθηκε θεσμικά και λειτουργικά με συχνότατη χρήση του δικαιώματος veto. Για παράδειγμα, από το 1945 έως το 1990, τα μόνιμα μέλη του ΣΑ με προεξέχουσα την πρώην Σοβιετική Ένωση, άσκησαν βέτο 279 φορές.²⁴ Το γεγονός αυτό, είχε ως αποτέλεσμα την ακινητοποίηση του μηχανισμού συλλογικής ασφάλειας του Οργανισμού και την πλήρη αδρανοποίηση του οργάνου του (ΣΑ).

²¹ <https://www.unric.org/html/greek/60ways/index.html>

²² Maintain International Peace and Security, <http://www.un.org/en/sections/what-we-do/maintain-international-peace-and-security/index.html>

²³ Ειρήνη Χειλά, Ο ρόλος της Μεσολάβησης του ΟΗΕ στο Χειρισμό Κρίσεων, στο «Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμέλεια Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Δημήτρης Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 146.

²⁴ "An Agenda for Peace", UN Doc A/47/277, 17 June 1992, par.14, <http://www.un-documents.net/a47-277.htm>

Η επέμβαση του ΟΗΕ το 1950 στην Κορέα αποτελεί τη μόνη περίπτωση στρατιωτικής επέμβασης του Οργανισμού, στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Οι ΗΠΑ, προσπάθησαν να ξεπεράσουν το μπλοκάρισμα του ΣΑ λόγω της χρήσης του βέτο²⁵, καταφεύγοντας στη ΓΣ όπου με ψηφοφορία και πλειοψηφία δύο τρίτων, λαμβάνει αποφάσεις που επιτρέπουν τη χρήση βίας σε περίπτωση ανάγκης, με την καθοριστικής σημασίας απόφαση, «Ενωμένοι για την Ειρήνη»²⁶, η οποία προβλέπει μεταξύ άλλων και τη δυνατότητα της Συνέλευσης να κάνει συστάσεις για την λήψη συλλογικών μέτρων σε περίπτωση που το ΣΑ αδυνατεί να λάβει απόφαση στο πλαίσιο του Κεφάλαιο VII του Χάρτη. Η απόφαση αυτή αποτέλεσε τη βάση για την υιοθέτηση σειράς τέτοιων συστάσεων, οι οποίες μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις παρείχαν ακόμα και τη δυνατότητα χρήσης βίας.²⁷

Οι συγκρούσεις που έλαβαν χώρα έξω από το πλαίσιο της αποαποικιοποίησης και του Ψυχρού Πολέμου αποτελούσαν συχνά αντικείμενο επιτυχούς διαχείρισης. Συγκρούσεις στις οποίες εμπλέκονταν κράτη που ανήκαν σε ανταγωνιστικές συμμαχίες ήταν οι πλέον δυσεπίλυτες. Έτσι, το ΣΑ, το κατ' εξοχήν όργανο προώθησης της συλλογικής ασφάλειας, δεν κατόρθωσε να έχει μια κοινή προσέγγιση σε πολύπλοκες περιφερειακές συγκρούσεις όπως αυτές της Μέσης Ανατολής, της Νοτίου Αφρικής, της Κύπρου, της Αγκόλα, της Νικαράγουα, του Αφγανιστάν, του πολέμου Ιράν-Ιράκ κ.ά. Αν και οι κρίσεις αυτές αποτελούσαν αντικείμενο πλείστων διαπραγματευτικών και μεσολαβητικών προσπαθειών από το ΓΓ και υιοθέτησης αποφάσεων στο πλαίσιο του ΣΑ, δεν επιτεύχθηκε η επίλυση τους. Οι συνεχείς προσπάθειες του ΓΓ σε διάφορες συγκρούσεις όπου εμπλεκόταν άμεσα μία από τις δυο υπερδυνάμεις, δεν απέδιδαν αποτέλεσμα.²⁸

Μια άλλη επίδραση του κλίματος αντιπαράθεσης μεταξύ των μονίμων μελών του ΣΑ ήταν η αδυναμία λειτουργίας των περιφερειακών/τοπικών οργανώσεων διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας έτσι όπως προβλέπεται από το κεφάλαιο VIII του Χάρτη. Αμφότερες οι υπερδυνάμεις είχαν την τάση να χρησιμοποιούν τις εν λόγω οργανώσεις, όχι μόνον για την ασφάλεια της περιοχής τους, αλλά και για τη διατήρηση της ηγεμονίας τους. Πράγματι, οι ΗΠΑ όποτε υποπτεύονταν τη διεύθυνση κομμουνιστικών πρακτόρων εντοπίων ή ξένων στην κυβέρνηση μιας εκ

²⁵ Την 1 Αυγ 1950 η ΕΣΣΔ επανήλθε στο ΣΑ και αντέταξε την αρνησικυρία της σε κάθε σχέδιο ψηφίσματος.

²⁶ Απόφαση 377 της 3 Νοε 1950 (Uniting for Peace), Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ. 200-205.

²⁷ Με απόφαση της ΓΣ συγκροτήθηκε ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ που στάλθηκε στο Σουέζ το 1956. Επίσης αποφάσεις της ΓΣ στο πλαίσιο της διατήρησης της ειρήνης έχουμε και στην περίπτωση του Κονγκό, λόγω του βέτο της ΕΣΣΔ και των δυσκολιών που αντιμετώπιζε η ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ που συγκροτήθηκε με απόφαση του ΣΑ το 1960. Αργότερα με την απόσχιση της Κανάνγκα από το Ζαΐρ, η ΓΣ με την απόφασή της 15 Απρ 1961, διέυρνε την εντολή χρήσης βίας που είχε λάβει η ειρηνευτική δύναμη με απόφαση του ΣΑ.

²⁸ Ο πρώτος Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Trygve Lie διαπίστωσε πολύ σύντομα ότι ήταν αδύνατο να ικανοποιήσει τους κυρίαρχους πρωταγωνιστές. Πρώτα κατηγορήθηκε από τις ΗΠΑ για τάσεις υπέρ των σοβιετικών. Έπειτα έγινε persona non grata από τη Σοβιετική Ένωση για τη στροφή του στον πόλεμο της Κορέας. Οι πρωτοβουλίες του Dag Hammarskjöld στο Κονγκό εξόργισαν τη Σοβιετική Ένωση για την φιλο-Δυτική του συμπεριφορά. Ο μεσολαβητικός, τέλος, ρόλος που επεδίωξε να διαδραματίσει ο U. Thant στον πόλεμο του Βιετνάμ, συνάντησε την κατηγορηματική άρνηση των ΗΠΑ. Rivlin, Benjamin, The UN Secretary-Generalship at Fifty στο "The United Nations in the New World Order The World Organization at Fifty", D. Bourantonis, J. Wiener (eds), Palgrave Macmillan UK, 1995, σελ. 88-89.

των Λατινο-Αμερικανικών Κρατών, δεν δίσταζαν την ανατροπή της.²⁹ Σκοπός της πολιτικής αυτής των ΗΠΑ δεν ήταν μόνο η ασφάλεια του Δυτικού Ημισφαιρίου αλλά και η διαφύλαξη της περιοχής αυτής από την διείσδυση του διεθνούς κομμουνισμού.

Αλλά και οι σχέσεις μεταξύ της Σοβιετικής Ενώσεως και των άλλων κρατών μελών του Συμφώνου της Βαρσοβίας διακρίνονταν από τον έντονο χαρακτήρα της υποταγής αυτών στην εξουσία της Σοβιετικής Ενώσεως.³⁰ Τα υπό του άρθρου 2 του Χάρτου αναγνωριζόμενα δικαιώματα της εθνικής ανεξαρτησίας και της κυριαρχίας σε χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας καταπατήθηκαν από την Σοβιετική Ένωση.

2. Η Μεταψυχροπολεμική Εποχή

Οι κοσμογονικές αλλαγές που σημειώθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '80, η διάλυση των πολυεθνικών κρατών, η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού ως κυρίαρχης ιδεολογίας και του διπολισμού και η συνεπαγόμενη ανάδυση των ΗΠΑ σε μοναδική υπερδύναμη του συστήματος, είχαν διττό αποτέλεσμα. Ενίσχυσαν, την αισιόδοξη αντίληψη περί αναβάθμισης των διεθνών θεσμών και ειδικότερα του συστήματος της συλλογικής ασφάλειας. Ο ΟΗΕ, κάτω από αυτές τις συνθήκες, κλήθηκε να διαδραματίσει έναν αυξημένο ρόλο με πολυεπίπεδες δραστηριότητες, που περιελάμβανε από την προληπτική διπλωματία και τις ειρηνευτικές δραστηριότητες μέχρι την επίβλεψη εκλογών και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό των κρατών.

Η δυναμική απάντηση του ΟΗΕ στον πόλεμο του Κόλπου (1991), αύξησε τις ελπίδες για έναν αναβαθμισμένο ρόλο σε θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Επίσης, η υιοθέτηση στο πλαίσιο του ΣΑ ομόφωνης απόφασης σχετικά με την παύση του πολέμου Ιράν-Ιράκ, αποτέλεσε θετικό βήμα προς την κατεύθυνση επίλυσης μιας μακροχρόνιας διένεξης που βασάνιζε τον Οργανισμό επί σειρά ετών. Η συμβολή του στην ανάληψη διαπραγματεύσεων στο πρόβλημα της Ναμίμπια και της Αγκόλα, στην έναρξη διαπραγματεύσεων σχετικά με την αποχώρηση της Σοβιετικής Ένωσης από το Αφγανιστάν, στη διευθέτηση της κρίσης στην Καμπότζη, περιέβαλαν με αξιοπιστία, έστω και παροδικά, τις προσδοκίες για μια «νέα διεθνή τάξη», που διέπετε από τις αρχές του διεθνούς δίκαιου, βασιζόμενη θεσμικά στα Ηνωμένα Έθνη, τα οποία σταδιακά θα μπορούσαν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητά της.

²⁹ Η πολιτική αυτή ακολουθήθηκε από όλες σχεδόν τις μεταπολεμικές Κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Τον Μάιο του 1961 ο Πρόεδρος Kennedy προειδοποίησε τις Κυβερνήσεις των εν λόγω Λατινο-Αμερικανικών Κρατών ότι, η οποιαδήποτε παράλειψη αυτών ως προς την Οργάνωση των υπό των Αμερικανικών Κρατών αναληφθεισών υποχρεώσεων, θα είχε ως συνέπεια την στρατιωτική επέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών προς αποκατάσταση της τάξεως στην περιοχή αυτή. Την ίδια πολιτική έναντι των Αμερικανικών τούτων Κρατών ακολούθησε και η κυβέρνηση Reagan ιδίως στη Νικαράγουα, τον Παναμά και το Ελ Σαλβαδόρ.

³⁰ Όταν η Ουγγρική Κυβέρνηση διεκήρυξε το 1956 την απόφασή της να ακολουθήσει εξωτερική και οικονομική πολιτική ανεξάρτητη εκείνης της Σοβιετικής Ενώσεως και αποχωρήσει από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, η Σοβιετική Ένωση επενέβη δια των στρατιωτικών της δυνάμεων και επανέφερε στην τάξη τους επαναστάτες της Ουγγρικής Κυβερνήσεως. Επίσης, το 1968 όσο χρόνο η Τσεχοσλοβακική Κυβέρνηση προέβαινε σε πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος, η Σοβιετική Κυβέρνηση δεν δίστασε να επέμβει στρατιωτικά με αποτέλεσμα το αιματοκύλισμα του Τσεχοσλοβακικού λαού και την κατάπνιξη της Τσεχοσλοβακικής επαναστάσεως.

Ωστόσο, η διάλυση του πολυεθνικού κράτους και η ανάδυση της εθνοτικής σύγκρουσης κατέστησε ακόμη πιο δύσκολο τον έλεγχο της, λόγω της απουσίας πλήρως νομιμοποιημένων πολιτικών συστημάτων και σαφώς οριοθετημένων κρατικών συνόρων.³¹ Το παράδειγμα της κατάρρευσης της πρώην Γιουγκοσλαβίας είναι το πλέον αντιπροσωπευτικό. Υπ' αυτό το πρίσμα, η διεθνής παρέμβαση σε εσωτερικές συγκρούσεις, ιδιαίτερα αυτές με εθνική ή κοινοτική διάσταση, παρουσιάζει κινδύνους, είτε λαμβάνει τη μορφή της μεσολάβησης είτε της στρατιωτικής παρέμβασης.

Επιπρόσθετα, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και την ανάδειξη των ΗΠΑ σε μοναδική υπερδύναμη, το ρωσικό βέτο και κατ' επέκταση το ΣΑ θεωρήθηκαν από πολλούς ξεπερασμένα. Είναι οξύμωρο να αναγνωρίζεται ένα τόσο ισχυρό όπλο σε μια χώρα που δεν στέκεται καλά στα πόδια της.³² Εκφράστηκαν επιφυλάξεις για την ανεξαρτησία του ΟΗΕ και την ικανότητά του να προασπίζεται τη διεθνή ειρήνη κατά τρόπο καθολικό και αδιαίρετο, καθώς σε πολλές περιπτώσεις δεν λειτούργησε αμερόληπτα, αλλά αντιθέτως, έπαιξε ένα ρόλο νομιμοποιητικής κάλυψης μονομερών ενεργειών υπό την χειραγώγηση των ισχυρών κρατών μελών και κυρίως της μόνης υπερδύναμης, των ΗΠΑ. Παράλληλα, αμφισβητήθηκε η νομική εγκυρότητα αλλά και η πολιτική αναγκαιότητα πολλών επεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν υπό την αιγίδα του και οι οποίες συνεπάγονταν τη χρήση ένοπλης βίας. Κάτω από αυτό το πρίσμα, τα ΗΕ, στον τομέα της ειρήνης και της ασφάλειας, φαίνεται να ενσωματώνουν τις γεωπολιτικές προτεραιότητες των μόνιμων μελών του ΣΑ και κυρίως αυτές των ΗΠΑ.³³

3. «An Agenda for Peace» (Οδηγός για την Ειρήνη)

Η διεύρυνση του όρου «απειλή κατά της ειρήνης», αποτελεί σημαντική εξέλιξη στο ρόλο του ΣΑ. Απομακρύνεται από τη θέση ότι, για την ενεργοποίηση του κεφαλαίου VII απαιτείται η χρήση βίας ή επιθετικής ενέργειας. Η ύπαρξη διεθνούς ειρήνης δεν υφίσταται μόνο από την απουσία διακρατικών συγκρούσεων, αλλά αφορά και άλλες πτυχές όπως οικονομικές, ανθρωπιστικές, κοινωνικές και οικολογικές. Γίνεται σαφές ότι το ΣΑ θα παρεμβαίνει, εκτός από τις περιπτώσεις εχθροπραξιών ανάμεσα σε κράτη, σε κάθε άλλη περίπτωση όπου κρίνεται αναγκαία η αντιμετώπιση κρίσεων που εκδηλώνονται στο εσωτερικό των κρατών.³⁴

Αυτό έγινε φανερό στο «An Agenda for Peace» (Οδηγός για την Ειρήνη) του ΓΓ Boutros Ghali, το 1992, όπου συμπεριλαμβάνονται πλέον οι ανθρωπιστικές κρίσεις και η διατάραξη της δημοκρατίας ως απειλές για την διεθνή ασφάλεια.

³¹ Adams Roberts, The United Nations and International Security in "Ethnic Conflict and International Security", M. Brown (ed.), Princeton University Press, New Jersey, 1993, p.93.

³² Άρθρο «Η επίλυση των κρίσεων και το χρέος της διεθνούς κοινότητας Το δικαίωμα της παρέμβασης», Το ΒΗΜΑ, 9/5/1999, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=110730>

³³ Η αντίδραση και η κινητοποίηση του ΟΗΕ στις κρίσεις του Ζαΐρ (1991), της Σομαλίας (1992), της Αιτής (1993), της Βοσνίας (1996) του Κοσσυφοπέδιου κ.α., ενισχύουν την παραπάνω άποψη, ενώ ταυτόχρονα καταδεικνύουν τους όρους και τα περιθώρια ενεργοποίησης του μηχανισμού συλλογικής ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών.

³⁴ UN Document S/23500, <http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/PKO%20S%2023500.php>

Αναφέρεται ότι : «η συνοχή των κρατών απειλείται από εθνικιστικές, θρησκευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και γλωσσικές διεκδικήσεις, ενώ οι βαθύτερες αιτίες του πολέμου είναι η οικονομική απόγνωση, η κοινωνική αδικία και η πολιτική καταπίεση».³⁵

Επιπρόσθετα τον Σεπτέμβριο του 2000, την αυγή της νέας χιλιετίας οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συναντήθηκαν την Νέα Υόρκη για να επαναβεβαιώσουν την πίστη τους στον ΟΗΕ και να διακηρύξουν μια σειρά από αρχές και θεμελιώδεις αξίες (Διακήρυξη της Χιλιετίας).³⁶ Ανάμεσα σ' αυτές, η ισότητα ατόμων και κρατών, η ελευθερία του πολίτη, η αλληλεγγύη, ο σεβασμός στο περιβάλλον και η κοινή ευθύνη για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Τα κράτη μέλη δήλωσαν ότι θα καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την προώθηση της δημοκρατίας και του κανόνα δικαίου, όπως επίσης και του σεβασμού όλων των διεθνώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων του ανθρώπου και θεμελιωδών ελευθεριών.

4. Εσωτερικές Ένοπλες Συρράξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Χάρτη, δεν επιτρέπεται η επέμβαση σε ζητήματα αποκλειστικής εγχώριας δικαιοδοσίας των κρατών, πλέον όμως μια ενδοκρατική σύρραξη δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως θέμα καθαρά εσωτερικό. Όταν τα αποτελέσματα της επεκτείνονται και εκτός συνόρων της χώρας αποτελούν θέματα που απασχολούν τη διεθνή ασφάλεια.

Ο χαρακτηρισμός από το ΣΑ μια ενδοκρατικής σύρραξης ως απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, είναι αρκετά περίπλοκο ζήτημα και αντιμετωπίζεται συγκρατημένα. Η αποσαφήνιση για την πραγματική κατάσταση και πως αποτελεί απειλή για την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια εναπόκειται στη κρίση του ΣΑ, το οποίο μπορεί να τηρεί ρόλο ουδέτερου παρατηρητή που τηρεί ίσες αποστάσεις από τα εμπλεκόμενα μέρη μιας διένεξης, με σκοπό την ειρηνική επίλυση των διαφορών σύμφωνα με το κεφάλαιο VI του Χάρτη. Όμως έχει την δυνατότητα να επιβάλλει κυρώσεις και να ενεργήσει σύμφωνα με το κεφάλαιο VII. Στη περίπτωση αυτή αίρεται η αρχή της μη επέμβασης για την εφαρμογή των ενεργειών του κεφαλαίου VII. Αυτό εφάρμοσε το ΣΑ στις περιπτώσεις της Γιουγκοσλαβίας το 1991, της Λιβερίας το 1990-92, της Αγκόλας το 1992 και της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας το 1996-1998.

5. Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις

Έχει οριστεί ότι, όταν ένα κράτος επεμβαίνει με βία ή με την απειλή χρήσης βίας σε ένα ξένο έδαφος με σκοπό την προστασία των ατόμων,³⁷ που δεν έχουν την

³⁵ "An Agenda for Peace", UN Doc A/47/277, 17 June 1992, par 11,15, <http://www.un-documents.net/a47-277.htm>

³⁶ http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=41

³⁷ Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί υποχρέωση erga omnes για τα κράτη, δηλαδή η παρεμβολή των κρατών χωρίς όμως τη χρήση βίας για την διάσωση των πληγέντων.

ίδια ιθαγένεια με το παρεμβαίνων κράτος, τότε αυτό ονομάζεται «ανθρωπιστική επέμβαση» (intervention d'humanité, humanitarian intervention).³⁸

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Χάρτη έχει καθιερωθεί η αρχή της μη επέμβασης και της μη χρήσης βίας. Οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις αποτελούν ζήτημα ως προς τη νομιμότητά τους. Πολλές από τις συλλογικές ή μονομερείς επεμβάσεις έλαβαν χώρα στο έδαφος τρίτων κρατών, προβάλλοντας την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ χαρακτηρίστηκαν ως στρατιωτικές παρεμβάσεις. Το ζήτημα είναι εάν το ΣΑ μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 42 και να προβεί σε χρήση στρατιωτικών μέσων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η παρέμβαση του ΣΑ σε ανθρωπιστικές κρίσεις προϋποθέτει αυτές να παρουσιάζονται παράλληλα με πολεμικές συγκρούσεις. Η φύση της εξουσίας που έχει το ΣΑ να παρεμβαίνει σύμφωνα με το κεφάλαιο VII, είναι τέτοια που καθίσταται σχεδόν αδύνατο να ενεργοποιηθεί σε περιπτώσεις ανθρωπιστικών κρίσεων, εκτός αν λάβουν χώρα σε περίοδο συγκρούσεων.

Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν συγκαταλέγεται στις ρητές αρμοδιότητες που απονέμει ο Χάρτης των ΗΕ στο ΣΑ, αλλά είναι αρμοδιότητα άλλων οργάνων, όπως της ΓΣ, του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Council), και του Εκπαιδευτικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού των ΗΕ (UNESCO).

Σαφέστερα, η κυριότερη αρμοδιότητα του ΣΑ είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, όμως στον επαναπροσδιορισμό της «απειλής για την ειρήνη» το 1992, αναφέρθηκε μεταξύ άλλων και η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υφίσταται όμως και αντίθετη άποψη που υποστηρίζει ότι όταν η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διενεργείται στο εσωτερικό ενός κράτους, δεν μπορεί να θεωρηθεί απειλή για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Έτσι η δράση του Συμβουλίου λοιπόν, θα στηρίζεται στην ενεργοποίηση του Κεφαλαίου VII έπειτα από παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η παραβίαση όμως αυτή θα πρέπει να αναφέρεται σε εγκλήματα ευρύ φάσματος για να μπορεί να θεωρηθεί απειλή για την ειρήνη.³⁹

Πολλές φορές τα κράτη έχουν προσπαθήσει να νομιμοποιήσουν επεμβάσεις επικαλούμενα την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των υπηκόων τους σε ξένα κράτη.⁴⁰ Η νομιμότητα του ζητήματος περιπλέκεται ακόμη περισσότερο όταν στο διεθνές σκηνικό τα κράτη και συγκεκριμένα τα μέλη του ΣΑ προβαίνουν μονομερώς σε επέμβαση για ανθρωπιστικούς λόγους. Επίσης η μονομερής ανθρωπιστική επέμβαση χωρίς την έγκριση του κράτους στο έδαφος του οποίου πραγματοποιείται, δημιουργεί πολλά ερωτηματικά.

³⁸ Χρήστος Ν. Σατλάνης, *Θεμελιώδεις Έννοιες και Διαστάσεις της Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης*, Μια εισαγωγή στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2005, σελίδα 251.

³⁹ Δημήτρης Ι. Λιακόπουλος, *Το δίκαιο στην Ανθρωπιστική Επέμβαση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001, σελ. 141-144

⁴⁰ Το 1965, οι ΗΠΑ επενέβησαν στρατιωτικά στον Άγιο Δομίνικο, το 1983 στη Γρενάδα, το 1980 στο Ιράν, το Ισραήλ το 1976 στην Ουγκάντα, και το 1978 η Γαλλία στο Ζαΐρ. Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, *Επιβάλλοντας την Ειρήνη- Η νομιμότητα των στρατιωτικών επεμβάσεων στα όρια του ανθρωπισμού*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001, σελ.39.

Οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις όμως, θεωρούνται ιδιαίτερα αμφίβολες, καθώς σε πολύ λίγες περιπτώσεις διενεργούνται χωρίς να υπάρχουν γεωστρατηγικά συμφέροντα στις περιοχές που πραγματοποιούνται, που συνήθως είναι και ανίσχυρες να αντικρούσουν τις επεμβάσεις αυτές. Στην πράξη τα κράτη δεν νομιμοποιούνται ρητώς για τις ανθρωπιστικές επεμβάσεις και για το λόγο αυτό πολλές φορές δεν αναγνωρίζονται, εκτός από λίγες μόνο περιπτώσεις (παραβιάσεις του Απαρτχάιντ).

Δύο μονομερείς επεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, αποτέλεσαν ζητήματα ανθρωπιστικής κρίσης και απασχόλησαν ιδιαίτερα το ΣΑ. Η πρώτη ήταν η επέμβαση των ΗΠΑ, Αγγλίας και Γαλλίας στο Βόρειο Ιράκ το 1992, για την προστασία των Κούρδων και βέβαια η επέμβαση του NATO στο Κοσσυφοπέδιο το 1999, για την προστασία των Αλβανοκοσσοβάρων, περίπτωση η οποία έθεσε ζήτημα για αλλαγές του διεθνούς εθιμικού δικαίου.⁴¹

Τα κράτη, σύμφωνα με το άρθρο 2, παρ.4 του Χάρτη, πρέπει να απέχουν από την απειλή ή χρήση βίας. Η χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις μπορεί να γίνει, σύμφωνα με τον Χάρτη μόνο σε περίπτωση νόμιμης άμυνας, ατομικής ή συλλογικής (άρθρο 51) και συλλογικής δράσης κατόπιν αποφάσεως του ΣΑ στα πλαίσια των Κεφαλαίων VII και VIII (άρθρο 53).⁴² Επισημαίνεται ότι, στο Χάρτη δεν γίνεται καμία αναφορά σε δικαίωμα ανθρωπιστικής επεμβάσεως ως εξαίρεση από τον κανόνα αποχής από την χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις. Έτσι υπάρχουν εκείνοι, που δεν αποδέχονται τη νομιμότητα της μονομερούς ανθρωπιστικής επέμβασης, βασιζόμενου στο ισχύον δίκαιο, παρά μόνο της συλλογικής με εξουσιοδότηση από το ΣΑ.

6. Διατάραξη της Δημοκρατίας

Ο ΟΗΕ αντιμετωπίζει την ύπαρξη σταθερών και δημοκρατικών κυβερνήσεων ως μέσο για την διεθνή σταθερότητα και ασφάλεια. Η ανυπαρξία μιας δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης, στη θεωρητική βάση ότι τα δημοκρατικά καθεστώτα δεν εμπλέκονται σε εχθροπραξίες μεταξύ τους, μπορεί να αποτελέσει λόγο για την ενεργοποίηση του κεφαλαίου VII του Χάρτη και την λήψη μέτρων. Το Σ.Α

⁴¹ Το Δ.Δ.Χ., στις προσωρινές διαταγές που εξέδωσε στις 2 Ιουνίου 1999, με αφορμή την προσφυγή της Γιουγκοσλαβίας κατά δέκα νατοϊκών συμμάχων, απέρριψε την αίτηση της Γιουγκοσλαβίας για τη λήψη προσωρινών μέτρων αλλά ταυτόχρονα εξέφρασε την έντονη ανησυχία του για τη χρήση βίας στο Κόσσοβο για τον λόγο ότι δημιουργεί «σοβαρά προβλήματα διεθνούς δικαίου». Summaries of the Decisions Legality of Use of Force (Yugoslavia v. Belgium, Canada, France, Germany, Italy, Netherlands, Portugal, Spain, UK, USA) Provisional Measures Order of 2 June 1999, http://www.mpil.de/en/pub/publications/archive/wcd.cfm?fuseaction_wcd=aktat&aktat=dec0312.cfm

⁴² Κατά την περίοδο 1945-1990, το Συμβούλιο Ασφαλείας είχε εξουσιοδοτήσει Κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν ένοπλη βία μόνο στην περίπτωση της Κορέας το 1950 και στην περίπτωση της Ροδεσίας το 1966, ενώ από το 1990 και έπειτα, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξουσιοδότησε πολλές φορές ομάδες Κρατών να συστήσουν σε συνεργασία μεταξύ τους ή στο πλαίσιο διεθνών περιφερειακών οργανισμών πολυεθνικές στρατιωτικές δυνάμεις προκειμένου να παρέμβουν σε διεθνείς κρίσεις, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα, όπως είναι οι περιπτώσεις της κρίσης του Περσικού Κόλπου, της Σομαλίας, της Γιουγκοσλαβίας, της Ρουάντας, της Αιτής, της Βοσνίας, της Αλβανίας, της Σιέρρα Λεόνε, της Δημοκρατίας της Κεντρικής Αφρικής και του Ανατολικού Τιμόρ.

αντιμετωπίζει την έλλειψη δημοκρατίας των κρατών με τη δημιουργία και εξουσιοδότηση αποστολών, με σκοπό την παροχή βοήθειας, την παρακολούθηση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών, αλλά και με άλλα δραστηκότερα μέτρα που αφορούν την αποκατάσταση της τάξης και της δημοκρατίας. Τέτοιες παρεμβάσεις έγιναν στην Αϊτή το 1991-94 και στη Σιέρα Λεόνε το 1997-98.

7. Η Αρχή της «Ευθύνης Προστασίας»

Τον Μάρτιο του 2005 υιοθετείται απο τον ΓΓ του ΟΗΕ η αρχή της ευθύνης προστασίας (*Responsibility to Protect*),⁴³ σε μια προσπάθεια όχι να προστατέψουν τα κυριαρχικά δικαιώματα των αδύναμων κρατών έναντι των ισχυρών, αλλά να παρέχουν πρακτικούς τρόπους προστασίας της ζωής των καθημερινών ανθρώπων, η οποία βρίσκεται σε κίνδυνο, εξαιτίας της ανικανότητας ή απροθυμίας αυτών να τη προστατέψουν.

Όταν λοιπόν η δράση των εθνικών αρχών αποβαίνει ανίσχυρη, ή οι εθνικές κυβερνήσεις δείχνουν απροθυμία να ενεργήσουν, τότε η διεθνής κοινότητα αναλαμβάνει - δια του ΣΑ - και σύμφωνα με τον Χάρτη του ΟΗΕ, έγκαιρα και αποφασιστικά συλλογική δράση, συμπεριλαμβανομένης και της προσφυγής στο Κεφάλαιο VII του Χάρτη των ΗΕ. Το ΣΑ φέρει την αποκλειστική αρμοδιότητα ανάληψης ευθύνης προστασίας σε συλλογικό επίπεδο, ενώ κράτη ή περιφερειακοί οργανισμοί, μπορούν να αναλάβουν δράση μόνο κατόπιν εξουσιοδότησης του ΣΑ βάσει των προβλέψεων των Κεφαλαίων VII και VIII του Χάρτη των ΗΕ.

Ός προς το περιεχόμενο της ευθύνης προστασίας της διεθνής κοινότητας, συνίσταται στην πρόληψη (*responsibility to prevent*) και αποτροπή (*responsibility to react*) εγκληματικών συμπεριφορών (γενοκτονία, εγκλήματα κατά των πολιτών, εθνοκάθαρση και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας) όσο και στην ευθύνη ανοικοδόμησης μεταπολεμικών κοινωνιών (*responsibility to rebuild*).⁴⁴ Αποτελεί όχι μόνο δικαίωμα αλλά και καθήκον της διεθνούς κοινότητας να επέμβει, μέσω του ΟΗΕ, για να επιτύχει διάσωση. Η ευθύνη προστασίας έχει καταστεί ένα σημαντικό εργαλείο του Διεθνούς Δικαίου και των Διεθνών Σχέσεων, συνιστώντας ένα ευρύτερο εννοιολογικό πλαίσιο διεθνούς δράσης.⁴⁵

8. Αναβάθμιση των Περιφερειακών Οργανισμών

Η στράτευση των περιφερειακών οργανισμών σε υποθέσεις διατήρησης της παγκόσμιας ασφάλειας και ειρήνης τελεί φυσικά υπό τη σχετική εξουσιοδότηση του ΣΑ. Βέβαια με αφετηρία την Έκθεση του τότε ΓΓ B.Butros Ghali («An Agenda for

⁴³ ICISS , The responsibility to Protect, Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty International Development Research Center 2001, παρ.2.14 & 2.15, <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>

⁴⁴ ICISS, παρ. 2.29, 5.1, 5.2, <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>

⁴⁵ Κ. Χατζηκωνσταντίνου, Ανθρωπιστική επέμβαση και Ευθύνη για Προστασία, στο συλλογικό έργο «Διεθνείς Σχέσεις-Σύγχρονη Θεματολογία & Προσεγγίσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008, σελ. 587-588.

Peace») και τον ορισμό «καταμερισμός εργασίας» ξεκινά μια προσπάθεια αξιοποίησης των περιφερειακών οργανισμών στους τομείς της προληπτικής διπλωματίας, της αποκατάστασης, της διατήρησης και της μεταπολεμικής εδραίωσης της ειρήνης.⁴⁶ Έτσι αναδύθηκε μία έντονη συνεργασία, στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VIII, μεταξύ ΗΕ και περιφερειακών οργανισμών όπως: η Αφρικανική Ένωση, ο Αραβικός Σύνδεσμος, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών, ο ΟΑΣΕ, η ΕΕ, η ECOWAS (ΟΚΚΔΑ, Οικονομική Κοινότητα Κρατών Δυτικής Αφρικής) και το NATO.⁴⁷

α. Το NATO

Είναι αυτονόητο ότι, η εννοιολογική ρευστότητα της περιφέρειας έχει αντίστοιχες συνέπειες στον προσδιορισμό της έννοιας του περιφερειακού οργανισμού και την υπαγωγή του ή μη στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VIII του Χάρτη και συνεπώς στον έλεγχο του ΣΑ. Το ζήτημα ανέκυψε πρακτικά με το NATO, το οποίο οι ΗΠΑ και η Μ. Βρετανία θεώρησαν ότι δεν αποτελεί περιφερειακή συμφωνία κατά το Κεφάλαιο VIII, αλλά συμμαχία αμοιβαίας ασφάλειας και άμυνας, σύμφωνα με το άρθρο 51 της ιδρυτικής πράξης του ΟΗΕ. Η υπαγωγή του NATO στις διατάξεις του άρθρου 51, απέκλειε αφ' ενός τον έλεγχο του ΣΑ σε περίπτωση ένοπλης αντιμετώπισης επιθετικής ενέργειας και αφ' ετέρου τη δυνατότητα χρησιμοποίησης του ως στρατιωτικό βραχίονα του ΟΗΕ, αν το απαιτούσαν οι περιστάσεις, όπως και είχε προταθεί επισήμως.⁴⁸

Ωστόσο Ο ΓΓ B.Butros Ghali, ήδη από το 1993, και χωρίς να κάνει αναφορά το προηγούμενο έτος στην «ατζέντα», μνημονεύει τη συνεργασία ΗΕ-NATO για την κρίση στη Βοσνία . Αργότερα, χωρίς σαφή αναφορά του ΣΑ, το NATO ενεπλάκη στην κρίση στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Μάλιστα, ήδη από τον Δεκέμβριο του 1992, το NATO δήλωνε ετοιμότητα να υποστηρίξει ειρηνευτική αποστολή εξουσιοδοτημένη από το ΣΑ. Ο ΓΓ, αποσκοπώντας να διασφαλίσει την αναγκαία ευελιξία σε μια ομάδα κρατών για να αντιμετωπίσει ζητήματα που προσφέρονται για περιφερειακή δράση, προβαίνει σε αναφορές και τοποθετήσεις με σκοπό να νομιμοποιήσει την εισαγωγή νέων παραγόντων στη διαδικασία ειρηνικής διευθέτησης των τοπικών διαφορών, διευρύνοντας τον όρο «περιφερειακές συμφωνίες ή όργανα».⁴⁹

⁴⁶ Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Η Σύμπραξη για την Ειρήνη, στο «Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμέλεια Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Δημήτρης Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 233.

⁴⁷ Αϊτή (1990): Συνεργασία του ΟΗΕ με τον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ) και την Κοινότητα της Καραϊβικής (CARICOM). Λιβερία(1992): Η ειρηνευτική αποστολή του ΟΗΕ (UNOMIL) συνεργάστηκε για πρώτη φορά σε ειρηνευτική επιχείρηση με περιφερειακό οργανισμό, την Οικονομική Κοινότητα των Κρατών της Δυτικής Αφρικής (ECOWAS). Πρώην Γιουγκοσλαβία (1992): Συνεργασία του ΟΗΕ με ευρωπαϊκούς οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, το NATO, η Δυτικο-Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Γεωργία (1993): Συνεργασία του ΟΗΕ (UNOMIG) με τον ΟΑΣΕ και την ειρηνευτική δύναμη της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (CIS). Ταζικιστάν (1994): Ο ΟΗΕ (UNMOT) έχει στενή συνεργασία με τις ειρηνευτικές δυνάμεις της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (CIS).

⁴⁸ Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Η Σύμπραξη για την Ειρήνη, στο «Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμέλεια Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Δημήτρης Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 212-213.

⁴⁹ Υποστήριξε ότι, ο υπόψη όρος κατά το Κεφάλαιο VIII του Χάρτη, «περιλαμβάνει ενώσεις ή φορείς που έχουν ιδρυθεί με διεθνείς συνθήκες πριν ή μετά την ίδρυση του ΟΗΕ, περιφερειακές οργανώσεις αμοιβαίας ασφάλειας και άμυνας, οργανώσεις γενικότερης περιφερειακής ανάπτυξης ή συνεργασίας σε συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς, καθώς και ομάδες που έχουν δημιουργηθεί για να αντιμετωπίσουν ένα συγκεκριμένο και επίκαιρο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα».

Σήμερα η Συμμαχία έχει μετεξελιχθεί από στενό οργανισμό συλλογικής άμυνας σε παγκόσμιο παράγοντα διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τη νέα στρατηγική αντίληψη (Strategic Concept) που υιοθετήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στην Λισσαβώνα τον Νοέμβριο του 2010. Στα πλαίσια της διαχείρισης κρίσεων και της συνεργατικής ασφάλειας με διεθνείς οργανισμούς : «*Η Συμμαχία είναι σταθερά προσηλωμένη στους σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και στη Συνθήκη της Ουάσινγκτον.....Η συνεργασία μεταξύ του NATO και των Ηνωμένων Εθνών εξακολουθεί να συμβάλλει σημαντικά στην ασφάλεια στις επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο.....*»⁵⁰. Υπό το πρίσμα αυτό, το NATO πλέον αναλαμβάνει επιχειρήσεις «εκτός πεδίου άρθρου 5».⁵¹

β. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα των Περιφερειακών Οργανώσεων

Η αύξηση των εθνοτικών συγκρούσεων είχε ως άμεση συνέπεια την εγγραφή πολλών νέων θεμάτων στην ημερήσια διάταξη της ειρηνευτικής δραστηριότητας του ΟΗΕ, ο οποίος χωρίς την τροχοπέδη του veto, καλείται να ασκήσει τον ρόλο που του προσέδωσε ο αναπροσδιορισμός της «απειλής για την ειρήνη». Δεν έχει όμως τα απαιτούμενα μέσα και τους αναγκαίους πόρους. Η οικονομική κρίση που πλήττει τον ΟΗΕ περιόρισε ακόμη περισσότερο την ικανότητα του να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις νέες προκλήσεις ασφαλείας. Γι' αυτό ήταν εύλογη η επιδίωξη του για καταμερισμό των βαρών που αδυνατούσε πλέον να επιφορτισθεί εξ' ολοκλήρου.⁵²

Η αποδέσμευση των περιφερειακών οργανώσεων από τις πολιτικές δουλείες του αναταγωνισμού των δύο υπερδυνάμεων, με το πέρας του Ψυχρού Πολέμου, δημιούργησε προοπτικές αναβάθμισης του ρόλου τους στο πεδίο της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VIII του Χάρτη. Προσδιοριστικό στοιχείο της αναβάθμισης είναι ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα τους σε σχέση με τον ΟΗΕ:

(1) Οι οικονομικοί λόγοι περιορίζουν τις δυνατότητες του ΟΗΕ να ανταποκριθεί πειστικά στις ανάγκες των επιχειρήσεων, οδηγώντας σε ένα καταμερισμό βαρών με τους περιφερειακούς οργανισμούς.

(2) Η γεωγραφική εγγύτητα στην περιοχή της διένεξης παρέχει τη δυνατότητα, στους περιφερειακούς οργανισμούς, μιας άμεσης αλλά και βαθύτερης κατανόησης των αιτίων μιας τοπικής κρίσης, με αποτέλεσμα την καλύτερη και πιο αποτελεσματική αντιμετώπισή της. Επιπλέον, οι επιπτώσεις αυτής της κρίσης, είναι

Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Η Σύμπραξη για ην Ειρήνη, στο «Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμέλεια Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Δημήτρης Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 213

⁵⁰ Strategic Concept for the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation, "Active Engagement; Modern Defence" Lisbon, 19 Νοε 2010, (Preface 2nd bullet, Core Tasks 2, Par. 31) https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm

⁵¹ Η παραδοσιακή συλλογική άμυνα, σύμφωνα με το άρθρο 5 της ιδρυτικής Συνθήκης της Washington, προβλέπει την αντίδραση του NATO όταν απειληθεί η εδαφική ακεραιότητα και ο πληθυσμός μέλους της Συμμαχίας.

⁵² Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Η Σύμπραξη για ην Ειρήνη, στο «Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμέλεια Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Δημήτρης Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 217-218.

ενδεχόμενο, να αποσταθεροποιήσουν μια ολόκληρη περιοχή και επομένως είναι πολύ πιθανό να εξαναγκάσουν τα απειλούμενα κράτη στη περιοχή, που είναι μέλη του περιφερειακού οργανισμού, να παρέμβουν για την διαχείριση της κρίσης και την επίλυση της διαφοράς.

(3) Οι προσωπικές σχέσεις των πολιτικών ηγετών των κρατών μιας περιοχής συχνά διευκολύνουν στην ανάληψη μεσολαβητικών προσπαθειών από τον περιφερειακό οργανισμό.

Ωστόσο, πέραν των ανωτέρω, οι περιφερειακοί οργανισμοί παρουσιάζουν και αδυναμίες:

(1) Η ύπαρξη μιας ηγεμονικής δύναμης σε μια περιοχή μπορεί να εκμεταλλευθεί την κυρίαρχη θέση της και να περιθωριοποιήσει την περιφερειακή συνεργασία εάν αυτό εξυπηρετεί τους στόχους της. Επίσης ορισμένα ισχυρά κράτη, χρησιμοποιούν τους οργανισμούς, ανάλογα με τα γεωστρατηγικά τους συμφέροντα και ανάλογα με την περίσταση.⁵³

(2) Αδυναμία των περιφερειακών οργανισμών (εκτός από το NATO), είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων, τεχνογνωσίας, κατάλληλων μηχανισμών και κυρίως η έλλειψη στρατιωτικών δυνατοτήτων.

(3) Οι ανταγωνισμοί μεταξύ των κρατών-μελών που έχουν ιστορικό συγκρούσεων μπορεί να προκαλέσουν μεροληπτική στάση στην απόφαση για ανάληψη δράσης σε περίπτωση σύγκρουσης.

9. Τρομοκρατία

Εκτός από τις διεθνικές συγκρούσεις, τους εμφυλίους πολέμους και τις ανθρωπιστικές κρίσεις, ένας σημαντικός παράγοντας αποσταθεροποίησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας είναι η τρομοκρατία. Το φαινόμενο της τρομοκρατίας δεν είναι καινούργιο, όμως τις προηγούμενες δεκαετίες εξελίχθηκε και διογκώθηκε.⁵⁴

Το πρώτο νομικό πλαίσιο του ΟΗΕ περιελάμβανε τέσσερις κατηγορίες δράσης με την υιοθέτηση αντίστοιχων συμβάσεων ως απάντηση στο φαινόμενο της τρομοκρατίας. Έτσι έχουμε συμβάσεις που σκόπευαν στην προστασία της διεθνούς τάξης και στην ασφάλεια της διεθνούς ναυσιπλοΐας, στην προστασία των προσώπων, των θαλάσσιων μεταφορών και στην απαγόρευση υλικών που θα

⁵³ Έτσι παρατηρείται π.χ. στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού, όπου οι ΗΠΑ έχουν ζωτικά συμφέροντα, η κινητοποίηση των περιφερειακών οργανισμών να είναι άμεση, κατόπιν παρέμβασης των ΗΠΑ και ανάλογη με τις επιταγές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Αντίθετα στην Αφρική, όπου τα ζωτικά συμφέροντα των ΗΠΑ δεν είναι ισχυρά, η ενθάρρυνση των περιφερειακών οργανισμών δεν είχε επιτακτικό χαρακτήρα.

⁵⁴ Η δράση του ΟΗΕ κατά της τρομοκρατίας ήταν αρχικά περιορισμένη, ιδιαίτερα αν λάβουμε υπόψη ότι τα πρώτα ψηφίσματα με θέμα την τρομοκρατία έκαναν την εμφάνισή τους την δεκαετία του '70. Ειδικά, το ΣΑ του ΟΗΕ, μετά την δολοφονία των 11 Ισραηλινών αθλητών στους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Μόναχο το 1972, που έλαβε χώρα σε περίοδο εκχειρίδας, δεν μπορούσε να μείνει άπραγο.

μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τρομοκρατικές ενέργειες.⁵⁵ Η απάντηση του Οργανισμού στην τρομοκρατική απειλή ήταν κυρίως θεματική λόγω έλλειψης ενός κοινού, γενικά αποδεκτού, ορισμού της τρομοκρατίας.

Μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, το ΣΑ δεν είχε πάρει κανένα ουσιαστικό μέτρο κατά της τρομοκρατίας αφού στα ψηφίσματα του απλά καλούσε τα κράτη να συνεργαστούν. Την δεκαετία του '90 τα ψηφίσματα του ΣΑ στρέφονται προς τα κράτη που θεωρούνται ότι υποθάλλουν τρομοκράτες⁵⁶ (Λιβύη, Συρία, Ιράν, Ιράκ κ.α.). Το 1999, το ΣΑ υιοθετεί το ψήφισμα 1267 με το οποίο επιβάλλει κυρώσεις για πρώτη φορά σε ομάδες ανθρώπων που είναι ύποπτοι για τρομοκρατικές επιθέσεις.⁵⁷

Ο ορισμός της έννοιας της τρομοκρατίας πριν από το 2001, δεν είχε αποδοθεί με σαφήνεια σε διεθνές επίπεδο. Μέχρι στιγμής, παρά την πληθώρα των προτάσεων, δεν έχει επικρατήσει ένας κοινός ορισμός, εξαιτίας της αδυναμίας καθολικής αποδοχής όσων ήδη έχουν διατυπωθεί.

Συνεπεία των τρομοκρατικών επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, το ΣΑ με την Απόφαση 1373 (2001) της 28ης Σεπτεμβρίου 2001, καθόρισε ότι «ενέργειες, μέθοδοι και πρακτικές της τρομοκρατίας αποτελούν πράξεις αντίθετες με το σκοπό και τις αρχές του ΟΗΕ».⁵⁸ Με αυτή τη διακήρυξη κάλεσε τα κράτη – μέλη να υιοθετήσουν όσο το δυνατό γρηγορότερα τις σχετικές προ υπάρχουσες διεθνείς συμβάσεις και πρωτόκολλα (12 βασικές συνθήκες και πρωτόκολλα κατά της τρομοκρατίας). Οι υποχρεώσεις των κρατών – μελών που απορρέουν από την απόφαση 1373 συνοψίζονται σε τρία σημεία: (1) Στην ποινικοποίηση της τρομοκρατίας και των συναφών πράξεων καθώς και στη παροχή βοήθειας στα θύματα τρομοκρατικών ενεργειών. (2) Στην απαγόρευση της χρηματοδότησης τρομοκρατικών πράξεων και την παροχή καταφυγίου σε τρομοκρατικές ομάδες. (3) Στην απαγόρευση ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ τρομοκρατικών ομάδων. Με την ίδια απόφαση ιδρύθηκε η 15 μελής Αντί-τρομοκρατική Επιτροπή (Counter-Terrorism Committee) με πρωταρχικό σκοπό την παρακολούθηση της εφαρμογής της σχετικής Απόφασης 1373.

⁵⁵ Αναλυτικότερα, έχουμε συμβάσεις που αφορούν στην προστασία των προσώπων και των διπλωματικών αποστολών (1973), συμβάσεις για την κράτηση ομήρων (1979), για την καταστολή των τρομοκρατικών επιθέσεων και της χρηματοδότησης των τρομοκρατικών οργανώσεων (1990), συμβάσεις για την ασφάλεια της διεθνούς αεροπορίας, λόγω αύξησης των αεροπειρατειών (1970), συμβάσεις περί φυσικής προστασίας πυρηνικού υλικού, για ασφαλή ναυσιπλοΐα (1988).

⁵⁶ Με το ψήφισμα 687 (1991) το Συμβούλιο Ασφαλείας ζητά από το Ιράκ να μην υποστηρίζει την τρομοκρατία γενικά και να μην επιτρέπει την δράση τρομοκρατικών οργανώσεων στα εδάφη του. Με το ψήφισμα 731(1992) και 748(1992) προτρέπει την Λιβύη στην έκδοση υπόπτων για την αεροπειρατεία στην πτήση της Pan Am Flight 103 και υπογραμμίζει ότι τα κράτη οφείλουν να συνεργάζονται για την πάταξη της τρομοκρατίας. Επιπλέον δρώντας υπό το κεφάλαιο VII του Χάρτη επέβαλε στην Λιβύη εμπάργκο και διπλωματικό αποκλεισμό ως κυρώσεις. <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>

⁵⁷ Το ΣΑ αποφάσισε στις 15 Οκτωβρίου 1999 να επιβληθούν, από τις 14 Νοεμβρίου 1999, οικονομικές και χρηματοδοτικές κυρώσεις κατά της οργάνωσης Ταλιμπάν (του Αφγανιστάν) εφόσον αρνηθούν να παραδώσουν τον Usama bin Laden χωρίς άλλη καθυστέρηση στις αρμόδιες αρχές χώρας στην οποία του έχει απαγγελθεί κατηγορία, ή στις αρμόδιες αρχές χώρας η οποία πρόκειται να τον παραδώσει σε χώρα όπου του έχει απαγγελθεί κατηγορία, ή στις αρμόδιες αρχές χώρας στην οποία θα συλληφθεί και στη συνέχεια θα παραπεμφθεί σε δίκη.

⁵⁸ https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf

Πέραν της ανωτέρω απόφασης, το ΣΑ έχει λάβει μια σειρά επίσης σημαντικών αποφάσεων που επικεντρώνονται στην αναγνώριση και καταδίκη, από μέρους των κρατών, των τρομοκρατικών πράξεων, στην θέσπιση ενός νομικού πλαισίου, κοινό σε διεθνές επίπεδο, για την έννομη επιβολή κυρώσεων, την ίδρυση διαφόρων επιτροπών για την παρακολούθηση των εν λόγω αποφάσεων και την παροχή τεχνικής υποστήριξης αναφορικά με την εφαρμογή των αποφάσεων στα κράτη - μέλη.

Η ΓΣ των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε στις 8 Σεπτεμβρίου του 2006 μια παγκόσμια αντιτρομοκρατική στρατηγική. Η στρατηγική αυτή ενέχει την ισχύ απόφασης του ΣΑ και εμπεριέχει ως παράρτημα ένα πλήρες σχέδιο δράσης.⁵⁹ Αποτελεί ένα μοναδικό όργανο για την ενίσχυση των εθνικών, περιφερειακών και διεθνών προσπάθειών για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Η υιοθέτηση της από όλα τα κράτη – μέλη του ΟΗΕ σηματοδοτεί, για πρώτη φορά, τη θεμελίωση μιας κοινής στρατηγικής και επιχειρησιακής προσέγγισης του αγώνα κατά της τρομοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Όπως είναι γνωστό, όλα τα κράτη δεν έχουν τους ίδιους μηχανισμούς ασφαλείας, ούτε έχουν τα μέσα για να τους διασφαλίσουν από την τρομοκρατία. Εκεί είναι που επεμβαίνει το διεθνές σύστημα με τον ΟΗΕ (επικουρούμενος από περιφερειακούς οργανισμούς), με τους υποστηρικτικούς του μηχανισμούς και μέσα, προκειμένου να ενισχύσει τα κράτη αυτά, για να μην αποτελούν καταφύγια τρομοκρατικών ομάδων και δεξαμενές στρατολόγησης νέων τρομοκρατών. Οι τομείς που επιδέχονται θωράκιση είναι το πολιτειακό σύστημα, η ανεμπόδιστη άσκηση του θρησκευτικού καθήκοντος, η εξάλειψη ρατσιστικών συμπεριφορών, η οικονομία, η εσωτερική τάξη, η ασφάλεια και ο έλεγχος των συνόρων, η ταξιδιωτική ασφάλεια, η μόρφωση και εκπαίδευση και τέλος το λαϊκό αίσθημα των πληθυσμών αναφορικά με τη θεώρηση της έννοιας της τρομοκρατικής πράξης.

Ο αγώνας των ΗΕ είναι διαρκής, δύσκολος και ευμετάβλητος, αφού η τρομοκρατία έχει χαρακτηριστικά που δύσκολα μπορούν να προσμετρηθούν ή να περιοριστούν σε ακριβή πλαίσια. Ο ορισμός του τρομοκράτη ή του αγωνιστή της ελευθερίας ή της ανεξαρτησίας δύσκολα μπορεί να διαχωριστεί. Στο τομέα επιδεικνύεται ιδιαίτερη προσοχή, έχοντας ως όπλο τη θέσπιση αντιστοίχου νομοθετικού πλαισίου που να μπορεί να κατοχυρώνει τις ελευθερίες και δικαιώματα, τόσο του ατόμου, όσο και των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

⁵⁹ <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy#plan>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ – Η ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

1. Γενικά

Μετά τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ (1980-1988), ο Σαντάμ Χουσεαίν, «μεθυσμένος» από τη νίκη του εναντίον της Περσίας, πίστεψε ότι διαθέτει τη δυνατότητα να απειλήσει το Κουβέιτ με εισβολή για να πετύχει την οικονομική ανάκαμψη της χώρας του. Τα κίνητρα δεν ήταν μόνο οικονομικά, αλλά και η φιλοδοξία του Σαντάμ να καταστήσει το Ιράκ μια υπερδύναμη, ώστε να διευρύνει την έξοδό του προς τη θάλασσα και να γίνει ο ηγέτης του αραβικού κόσμου. Το επόμενο βήμα θα ήταν η Σ. Αραβία και το μεθεπόμενο, γιατί όχι το Ισραήλ ή και το Σουέζ. Οι αξιώσεις του Σαντάμ δημιουργούσαν κινδύνους αναφλέξεως πολέμου στη Μ. Ανατολή και απειλούσαν γενικότερα την παγκόσμια ειρήνη. Η κύρια αιτία λοιπόν της κρίσεως μπορεί να συνοψισθεί στο τρίπτυχο: έλεγχος του πετρελαίου, πανίσχυρο στρατιωτικά Ιράκ και Αραβοϊσλαμική απειλή.

Στις 2 Αυγούστου 1990, ο στρατός του Ιράκ εισέβαλε στο Κουβέιτ και μέσα σε ελάχιστο χρόνο, το κατέλαβε. Η αντίδραση, τόσο των ΗΠΑ-Δύσης όσο και η διεθνής, υπήρξε ευρύτατη και ταχεία προκειμένου να υποχωρήσει το Ιράκ από το Κουβέιτ και να επικρατήσει το διεθνές δίκαιο. Πράγματι, το ΣΑ αντέδρασε αποφασιστικά και με το ψήφισμα 660/1990 (2 Αυγ 1990),⁶⁰ καταδίκασε την ιρακινή εισβολή ενώ, με το ψήφισμα 661/1990 (6 Αυγ 1990),⁶¹ επέβαλε οικονομικό και εμπορικό αποκλεισμό στο Ιράκ, με εξαίρεση τα είδη πρώτης ανάγκης και τα φάρμακα, μέχρι αυτό να συμμορφωθεί με τα ζητούμενα και να αποχωρήσει τελικά από το Κουβέιτ. Και τα δύο ψηφίσματα ελήφθησαν με τη θετική ψήφο και των πέντε μόνιμων μελών του ΣΑ.⁶²

Στις 8 Αυγούστου, οι ΗΠΑ αποφάσισαν την αποστολή μιας στρατιωτικής δύναμης στην περιοχή για την αποτροπή μιας πιθανής ιρακινής εισβολής στη Σαουδική Αραβία. Στο μεταξύ, ο Σαντάμ ανακοίνωσε την οριστική προσάρτηση του Κουβέιτ ως 19ης Επαρχίας του Ιράκ, ενώ το ΣΑ χαρακτήρισε άκυρη την απόφαση, βάσει της υπ' αριθ. 662 αποφάσεως.⁶³

⁶⁰ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ.299.

⁶¹ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ.300.

⁶² Όσον αφορά στα μη μόνιμα μέλη, εννέα στα δέκα ψήφισαν θετικά – με την Υεμένη να είναι η μόνη που επέλεξε να απέχει.

⁶³ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ.303.

Η επόμενη σημαντική απόφαση πάρθηκε στις 29 Νοεμβρίου 1990.⁶⁴ Με την ιρακινή κατοχή στο Κουβέιτ να συνεχίζεται, το ΣΑ με το ψήφισμα 678/1990 «εξουσιοδοτεί τις χώρες που συνεργάζονται με την εξόριστη νόμιμη Κυβέρνηση του Κουβέιτ να χρησιμοποιήσουν όλα τα απαραίτητα μέσα προς αποκατάσταση της διεθνούς τάξης», αν το Ιράκ δεν αποσύρει τις κατοχικές του δυνάμεις μέχρι τη 15 Ιανουαρίου 1991.⁶⁵ Σταδιακά, από 7 Αυγούστου 1990 μέχρι τις 20 Ιανουαρίου 1991, συγκεντρώθηκαν στην περιοχή του Κόλπου και στο έδαφος της Σαουδικής Αραβίας, σε εκτέλεση των ψηφισμάτων του ΟΗΕ, αεροπορικές ναυτικές και χερσαίες δυνάμεις από 35 κράτη υπό τη διοίκηση των ΗΠΑ.

Με την πάροδο του τελεσίγραφου του ΟΗΕ στις 15 Ιανουαρίου 1991, τέθηκε σε εφαρμογή η συμμαχική επιχείρηση “Desert Storm” (Καταιγίδα της Ερήμου) και τα ξημερώματα της 17ης Ιανουαρίου 1991, ξεκίνησαν οι πρώτες αεροπορικές επιδρομές εναντίον των ιρακινών βάσεων. Οι αεροπορικές επιδρομές που συνεχίστηκαν μέχρι τις 23 Φεβρουαρίου 1991, κατέστρεψαν το μεγαλύτερο μέρος των στρατιωτικών υποδομών του Ιράκ και αποδιοργάνωσαν πλήρως την ιρακινή διοίκηση. Ως αποτέλεσμα, οι χερσαίες επιχειρήσεις που ξεκίνησαν στις 24 Φεβρουαρίου έδωσαν τη δυνατότητα στις συμμαχικές δυνάμεις να ανακαταλάβουν το Κουβέιτ μέχρι την 27 Φεβρουαρίου και να προωθηθούν σε βάθος μέσα στο Ιράκ. Με τον ιρακινό στρατό ολοκληρωτικά νικημένο, κηρύχθηκε κατάπαυση του πυρός και ξεκίνησαν οι διαδικασίες διαφύλαξης της τάξης και επιβολής κυρώσεων στο Ιράκ.

2. Ο Ρόλος των ΗΠΑ ως Ηγέτιδα Δύναμη

Η ηγεσία των ΗΠΑ έπαιξε καθοριστικό ρόλο, τόσο στην στρατιωτική όσο και στην διπλωματική διαδικασία. Μέσα σε ελάχιστο χρόνο, μία πανίσχυρη πολυεθνική δύναμη συγκεντρώθηκε στην περιοχή, βασίστηκε στην τεχνολογική της υπεροχή⁶⁶ και κατατρόπωσε τους Ιρακινούς, απελευθερώνοντας το Κουβέιτ και εισβάλλοντας αρκετά βαθιά στην Ιρακινή επικράτεια.

Η μεγάλη επιτυχία όμως των ΗΠΑ, δεν ήταν η αναμενόμενη νίκη στο στρατιωτικό πεδίο, αλλά αυτή που προηγήθηκε στο διπλωματικό. Η αμερικανική διπλωματία, χρησιμοποιώντας διμερείς κατά περίπτωση επαφές και με τη διαδικασία των παραχωρήσεων (οικονομική βοήθεια, ελάφρυνση χρέους σε αναπτυσσόμενες χώρες), πέτυχε την θετική ψήφο της Ρωσίας, των μη μονίμων μελών του ΣΑ (πλην της Υεμένης, για την οποία οι ΗΠΑ απέσυραν τη δέσμευση

⁶⁴ Διευκρινίζεται ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας λήψης των παραπάνω αποφάσεων, η Σοβιετική Ένωση -παρότι το Ιράκ ήταν παραδοσιακός σύμμαχός της- δεν άσκησε το δικαίωμα veto στο ΣΑ αλλά, αντιθέτως, συναινούσε στα Ψηφίσματα. Πρόκειται για χαρακτηριστικό δείγμα της αλλαγής της σοβιετικής πολιτικής υπό τον Mikhail Gorbachev, στο πλαίσιο της επαναπροσέγγισης με τη Δύση.

⁶⁵ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ.304.

⁶⁶ Συγκροτήθηκε μια συμμαχική δύναμη 35 κρατών υπό τη διοίκηση των ΗΠΑ., η οποία αριθμούσε κατά προσέγγιση 1.000.000 άνδρες, 3.300 άρματα μάχης, 1800 αεροσκάφη, καθώς και μεγάλο αριθμό πολεμικών πλοίων, τα οποία αναπτύχθηκαν στη Μεσόγειο και στον Αραβικό Κόλπο. Επιπλέον, οι σύμμαχοι διέθεταν έναν μεγάλο αριθμό “έξυπνων” όπλων για χτυπήματα ακριβείας.

βοήθειας) και την απουσία της Κίνας⁶⁷ (αντί του αναμενόμενου σε αντίθετη περίπτωση veto). Έτσι για πρώτη φορά, η ομοφωνία στο ΣΑ είχε σαν αποτέλεσμα την αίσθηση ότι ο κόσμος ήταν πλέον ασφαλής, εφόσον υπήρχε η δυνατότητα του ΟΗΕ να εξασφαλίζει την ασφάλειά του, μέσα από συλλογικές διαδικασίες.

Βεβαίως, οι ΗΠΑ δεν πρωτοστάτησαν για να αποκαταστήσουν απλά την διεθνή νομιμότητα ούτε για να ενισχύσουν τη θέση του ΟΗΕ. Τα πετρελαϊκά αποθέματα και τα στρατηγικά ενδιαφέροντά τους στην περιοχή, πιστεύεται ότι είναι η ισχυρότερη εξήγηση για τη συμπεριφορά των ΗΠΑ. Η εισβολή των Ιρακινών είχε προκαλέσει μεγάλη αναστάτωση στις κεφαλαιαγορές και στην αγορά του πετρελαίου καθότι ήταν πλέον πολύ κοντά στην κατάληψη των ανατολικών περιοχών της Σαουδικής Αραβίας και τα πετρελαϊκά της αποθέματα. Επιπλέον, ελλόχευε ο κίνδυνος για το κράτος του Ισραήλ και συνεπώς κινδύνευαν τα ερείσματα των ΗΠΑ στην ευρύτερη ευαίσθητη περιοχή.

Εάν οι ΗΠΑ δεν είχαν ηγηθεί σε διπλωματικό επίπεδο και δεν είχαν κυρίως διαθέσει τα στρατιωτικά τους μέσα, είναι αμφίβολο αν ο ΟΗΕ θα είχε επιτύχει οποιαδήποτε μορφή δράσης κατά του Ιράκ.⁶⁸ Είναι εμφανές ότι οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να έχουν εξυπηρετήσει τα δικά τους συμφέροντα στην κρίση χωρίς τα ΗΕ - αν και με σημαντικό πολιτικό κόστος. Από την άλλη πλευρά ο ΟΗΕ στηρίχθηκε στη δράση και την ηγεσία των ΗΠΑ για να επιβάλλει την πολιτική του.

3. Αξιολόγηση του Ρόλου των ΗΕ

Παρατηρήθηκε ότι ο μηχανισμός της συλλογικής ασφάλειας λειτούργησε για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο της Κορέας, υπό την έννοια της συναινετικής απόφασης του ΣΑ και συνέβαλλε στη λήξη της κρίσης και στην αποκατάσταση της νομιμότητας. Η ενέργεια αυτή έδωσε το δικαίωμα σε ορισμένους ειδικούς, να συμπεράνουν ότι από εδώ και πέρα ο ΟΗΕ θα μπορούσε να λειτουργεί ως θεσμός της συλλογικής ασφάλειας.

Επιβλήθηκαν από το ΣΑ 12 αποφάσεις, σπουδαιότερη των οποίων ήταν η 678/1990, σύμφωνα με την οποία το Συμβούλιο εξουσιοδοτεί τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν κάθε αναγκαίο μέσο, σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης βίας. Η απόφαση αυτή έδωσε τη νομική κάλυψη για τη διενέργεια της «Καταιγίδας της Ερήμου» προκαλώντας πολλές αμφισβητήσεις, ως προς την πλήρη εφαρμογή του Κεφαλαίου VII. Οι αμφισβητήσεις εστιάζονταν στο ότι οι ένοπλες δυνάμεις των χωρών, που συγκρότησαν την πολυεθνική δύναμη, δεν υπάγονταν στο στρατιωτικό επιτελείο του ΟΗΕ, αλλά βρίσκονταν κάτω από τη διοίκηση των αμερικανικών δυνάμεων. Συγκροτήθηκε δηλαδή μια συμμαχία που έδρασε με την εξουσιοδότηση του ΟΗΕ. Επιπλέον, ο

⁶⁷ Thomas Weiss and others, *The United Nations and the Changing World Politics* (eighth edition), 2017, Chapter 3: UN Security Operations After the Cold War (1988-1998) Oxford, Westview Press, σελ.70.

⁶⁸ Matthews Ken, *The Gulf Conflict and International Relations*, Routledge, London1993, ,σελ..88

έλεγχος του ΟΗΕ στην όλη επιχείρηση ήταν πρακτικά ανύπαρκτος καθώς, πέρα από τη διαδικασία νομιμοποίησής της μέσα από το ΣΑ, δεν υπήρξε καμία μορφή εποπτείας από τον οργανισμό κατά τη διάρκεια των αεροπορικών και χερσαίων επιχειρήσεων.⁶⁹ Στην πράξη, ο ρόλος των ΗΕ ήταν τόσο περιορισμένος μετά από το ψήφισμα 678/1990, που θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι ΗΠΑ απλά εκμεταλλεύτηκαν τον ΟΗΕ για να δημιουργήσουν μια νομιμοποιητική βάση της σχεδιαζόμενης επιχείρησής τους, με σκοπό να περιορίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης.

Η Ανθρωπιστική Επέμβαση

Καθοριστική για την μετέπειτα πολιτική των ανθρωπιστικών επεμβάσεων υπήρξε η απόφαση 688/5 Απρ 1991 του ΣΑ.⁷⁰ Μεγάλα κύματα προσφύγων (Κούρδοι του Ιράκ), κατευθύνθηκαν προς τα σύνορα με αποτέλεσμα να απειληθεί η διεθνής σταθερότητα και ασφάλεια.⁷¹ Το ΣΑ απευθύνθηκε αμέσως στο Ιράκ ζητώντας του να επιτρέψει την έλευση ανθρωπιστικών οργανώσεων για την παροχή βοήθειας. Έτσι, τον Απρίλιο του 1991 συγκροτήθηκε στρατιωτική πολυεθνική δύναμη, με την ονομασία Provide Comfort, που συγκροτήθηκε από αμερικανικά, γαλλικά και αγγλικά στρατεύματα. Η ανθρωπιστική αυτή επιχείρηση αποσκοπούσε αφενός στην άφιξη των βοηθειών (τρόφιμα, φάρμακα, ρουχισμός κ.α.), με εναέρια μέσα αφετέρου, στην εγκατάσταση «ασφαλών περιοχών» προς διευκόλυνση της επιστροφής των μετακινηθέντων Κούρδων.⁷²

Ωστόσο, από κανένα κομμάτι του κειμένου της απόφασης δεν εξουσιοδοτούνταν η χρήση βίας ή η στρατιωτική επέμβαση με σκοπό τη δημιουργία «ζωνών ασφαλείας». Η έκκληση του ΣΑ για παροχή και ελεύθερη πρόσβαση της ανθρωπιστικής βοήθειας δεν πρέπει να ερμηνευθεί ως δικαίωμα στρατιωτικής επέμβασης. Η απόφαση βέβαια συνέβαλλε στην καθιέρωση της παροχής βοήθειας σε θύματα ανθρωπιστικών κρίσεων, αλλά και πάλι δεν μπορούμε να πούμε ότι νομιμοποιήθηκε, η ανθρωπιστική επέμβαση.

Αυτές οι «ζώνες ασφαλείας» αποτέλεσαν το εφαλτήριο για έντονη κριτική καθότι υποστηρίζεται ότι καταρχήν δεν δόθηκε ξεκάθαρη εξουσιοδότηση από το ΣΑ για ανθρωπιστική επέμβαση. Οι αρμοδιότητες της πολυεθνικής δύναμης δεν ήταν σαφείς, αλλά αφέθηκε να εννοηθεί ότι πρόκειται για αυτές που αναφέρονταν στο ψήφισμα 678 για την «εγκαθίδρυση της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή». Και ενώ η δράση έπρεπε να έχει στοιχεία διεθνούς ανθρωπιστικής επέμβασης, η

⁶⁹ Χειλά Ειρήνη, Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων, ο ΟΗΕ στην Εποχή της Μοναδικής Υπερδύναμης, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1999, σελ. 154.

⁷⁰ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ.304.

⁷¹ Στις 13 Φεβ 1991, ενώ το Ιράκ υφίσταται μαζικούς βομβαρδισμούς, ο George Bush κάνει έκκληση για ανατροπή του πολιτικού καθεστώτος του Ιράκ από το λαό. Αυτή η έκκληση ήταν η αιτία που αφυπνίστηκε η ελπίδα των Κούρδων του Ιράκ, οι οποίοι και εξεγείρονται κατά του Saddam Hussein. Ο Ιρακινός δικτάτορας, εξαπολύει επίθεση με χημικά κατά των Κούρδων, με αποτέλεσμα να προκληθεί μια τραγωδία. Σύμφωνα με την Εφημερίδα Herald Tribune υπήρχαν «χίλια θύματα ημερησίως, 400000 πρόσφυγες στην Τουρκία και περισσότεροι από 1000000 στο Ιράν.

⁷² Γ. Σπυρόπουλος, Η Ανθρωπιστική Επέμβαση στις Διεθνείς Σχέσεις: Νεότερες Ερμηνείες, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ.122.

δράση της πολυεθνικής δύναμης ουσιαστικά κατευθύνονταν από τις ΗΠΑ, τη Γαλλία και τη Μ. Βρετανία. Κατά μια άλλη άποψη, η ανθρωπιστική επιχείρηση αναπτύχθηκε στη δύση του πολέμου, κάτω από συγκυρίες που οι συμμαχικές δυνάμεις είχαν εύλογους λόγους να αισθάνονται υπεύθυνες, αφού εκείνες ενθάρρυναν τους Κούρδους Ιρακινούς πολίτες να εξεγερθούν εναντίον του υφιστάμενου πολιτικού καθεστώτος.⁷³

Για πρώτη φορά στην ιστορία του ΟΗΕ, η χρήση «εξαναγκαστικών στρατιωτικών μέτρων» συνδυάζεται με την προστασία του ανθρωπιστικού δικαίου σε καταστάσεις εσωτερικών διενέξεων που όμως απειλούν την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Παρά το γεγονός ότι το σχετικό ψήφισμα δεν περιείχε καμία εξουσιοδότηση για χρήση βίας, ούτε πρόβλεψη για χρήση άλλων μέτρων προς εξασφάλιση της ανθρωπιστικής βοήθειας ή για δημιουργία ανθρωπιστικών θυλάκων, το ψήφισμα αυτό θεωρήθηκε ότι αποτελεί την βάση για την δημιουργία κανόνα του διεθνούς δικαίου, κατά τον οποίο τα κράτη νομιμοποιούνται σε ανθρωπιστικές επεμβάσεις που συνοδεύονται από χρήση βίας σε έδαφος άλλων κρατών, σε περιπτώσεις σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου.⁷⁴

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται άλλωστε και η τοποθέτηση του ΓΓ του ΟΗΕ, Javier Perez de Cuellar, όπου δηλώνει *«είναι πασιφανές ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μία ακαταμάχητη αλλαγή της παγκόσμια κοινής γνώμης που θεωρεί εφεξής ότι η υπεράσπιση των καταπιεσμένων στο όνομα της ηθικής πρέπει να επικρατήσει επί των συνόρων και των επίσημων εγγράφων»*.⁷⁵

⁷³ ADAM ROBERTS, "Humanitarian war: military intervention and human rights", International Affairs 69, 3 (1993), σελ. 437-438 . <https://watermark.silverchair.com/ia-69-3-429.pdf?>

⁷⁴ Αλέξανδρος Μαντζούτσος, Η Πρακτική του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών σε Σχέση με τις Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις στο Ισχύον Διεθνές Δίκαιο, <http://www.eanda.gr/nomikos-logos/symbolio-asfaleias-anthropistikes-epembaseis-isxyon-diethnes-dikaio>

⁷⁵ Γ. Σπυρόπουλος, Η Ανθρωπιστική Επέμβαση στις Διεθνείς Σχέσεις: Νεότερες Ερμηνείες, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ.127.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΣΝΙΑΣ – Η ΜΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ

1. Γενικά

Ο πόλεμος στη Βοσνία, διήρκεσε από τις 6 Απριλίου 1992 έως τις 12 Οκτωβρίου 1995. Σέρβοι, Κροάτες και Βόσνιοι Μουσουλμάνοι, βαθμιαία ενεπλάκησαν σε έναν πόλεμο με έντονες εθνικιστικές τάσεις, ιδιαίτερα ειδεχθή και βίαιο, που άφησε 260.000 νεκρούς, περίπου τα δύο τρίτα του πληθυσμού μακριά από τις εστίες τους και με βίαιες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μετά την αναγνώριση της Σλοβενίας και της Κροατίας την 15 Ιανουαρίου 1992, από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ), η νεοεκλεγείσα μουσουλμανική κυβέρνηση της Βοσνίας Ερζεγοβίνης (B-E) βρέθηκε αντιμέτωπη με το δίλλημα μεταξύ της ανεξαρτητοποίησης της ή της, παραμονής της εντός της Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας. Τελικά κατόπιν δημοψηφίσματος, με την αποχή των Σέρβων, αποφασίστηκε η ανεξαρτητοποίηση της B-E. Στις 27 Μαρτίου 1992, η B-E αναγνωρίστηκε ως ανεξάρτητο κράτος από την ΕΚ και τις ΗΠΑ και έγινε μέλος του ΟΗΕ. Η αντίδραση της σερβικής πλευράς ήταν άμεση. Από πολιτικής πλευράς ανακοίνωσε την δημιουργία της ανεξάρτητης σερβικής δημοκρατίας της Βοσνίας Ερζεγοβίνης (Republika Srpska). Ταυτόχρονα πραγματοποιήθηκαν ευρείες επιθέσεις του στρατού των Σέρβων της Βοσνίας που υποστηριζόταν από τον Γιουγκοσλαβικό Στρατό εναντίον δυνάμεων των μουσουλμάνων αλλά και κροατικών μονάδων της Βοσνίας.

Αρχικά Σέρβοι και Κροάτες μάχονταν για τον στρατιωτικό και πολιτικό έλεγχο των περιοχών, με τους Σέρβους να υπερτερούν λόγω υποστήριξης από τον γιουγκοσλαβικό στρατό, ενώ οι μουσουλμάνοι προσπαθούσαν απεγνωσμένα να αντιμετωπίσουν τις σερβικές και κροατικές επιθέσεις. Η κατάσταση εξελίχθηκε ραγδαία μετά την έκρηξη ενός βλήματος όλμου σε ένα κατάμεστο εμπορικό κέντρο του Σεράγεβο την 5 Φεβρουαρίου 1994, αφήνοντας 68 νεκρούς και εκατοντάδες τραυματίες. Η εγκληματική αυτή ενέργεια, παρά την έλλειψη επαρκών αποδείξεων, αποδόθηκε από την διεθνή κοινότητα στους Σέρβο-Βόσνιους και προκάλεσε την εμπλοκή του ΝΑΤΟ στον πόλεμο.⁷⁶

Στην συνέχεια, μετά από μεσολάβηση των ΗΠΑ, επιτεύχθηκε η συνεργασία και δημιουργία κοινού στρατιωτικού μετώπου Κροατών και Μουσουλμάνων της Βοσνίας (κατά των Σέρβο-Βόσνιων). Ταυτόχρονα το 1995 οι κροατικές δυνάμεις εκμεταλλευόμενες την μονοπώληση του παγκοσμίου ενδιαφέροντος από τον

⁷⁶ Sara Flounders, Bosnia Tragedy. The Unknown Role of the Pentagon. Part of "NATO in the Balkans-Voices of Opposition", 1998, p.63.
[https://ia801405.us.archive.org/28/items/pdfy-UpJGYDqXHsInXsYq/Nato%20in%20the%20Balkans%20-%20Voices%20of%20Opposition%20\(1998\).pdf](https://ia801405.us.archive.org/28/items/pdfy-UpJGYDqXHsInXsYq/Nato%20in%20the%20Balkans%20-%20Voices%20of%20Opposition%20(1998).pdf)

πόλεμο στην Βοσνία, εκτέλεσαν την ευρείας κλίμακας επιχείρηση «Καταιγίδα» (Operation Storm), με την έμμεση υποστήριξη των ΗΠΑ. Αποτέλεσμα αυτής της επιχείρησης ήταν η κατάληψη της περιοχής της Κραίνα και η επιτέλεση μίας εθνοκάθαρσης εναντίον των Σέρβων της Κροατίας, οι οποίοι εκδιώχθηκαν στην Σερβία (250000 Σέρβοι εγκατέλειψαν τις εστίες τους).

Μετά την στρατιωτική επέμβαση των Σέρβο-βοσνιακών δυνάμεων στις καθορισμένες από τον ΟΗΕ ως «ασφαλείς περιοχές» της Σρεμπρένιτσα και της Ζέπα και τις κατηγορίες για σφαγές αμάχων, δόθηκε το έναυσμα για την δυναμική επέμβαση του ΝΑΤΟ. Στο πλαίσιο λοιπόν της επιχείρησης “Deliberate Force” πραγματοποιήθηκαν επί δύο εβδομάδες εντατικοί αεροπορικοί βομβαρδισμοί των σερβικών θέσεων. Ταυτόχρονα εκδηλώθηκε συντονισμένη επίθεση από τις κροατικές και μουσουλμανικές δυνάμεις που κατόρθωσαν να ανακτήσουν σημαντικά εδαφικά τμήματα από τους Σέρβο-βόσνιους. Μετά από έντονες διαπραγματεύσεις με την πρωτοβουλία των ΗΠΑ, την 8 Σεπτεμβρίου 1995 υπογράφηκαν οι λεγόμενες συμφωνίες του Ντέιτον μεταξύ των εμπόλεμων θέτοντας το οριστικό τέλος του πολέμου.

2. Ο Τρόπος Επέμβασης του ΟΗΕ

Καθώς η κατάσταση επιδειωνόταν και με τις τρομακτικές εικόνες που μεταδόθηκαν από τα ΜΜΕ που αποκάλυπταν τις βιαιότητες, τις εθνοκαθάρσεις και τα καραβάνια των προσφύγων, το ΣΑ ενέκρινε μία σειρά από ψηφίσματα (που συνολικά ήταν πάνω από 100) για να αντιμετωπιστεί η σύνθετη και ευμετάβλητη κατάσταση.⁷⁷

Η ιδέα τα Ταχείας Αντίδρασης δοκιμάστηκε στη Βοσνία, βασισμένη σε πολυεθνική συνεισφορά στρατευμάτων και δυνάμεων, όμως τα προβλήματα αποκαλύφθηκαν αρκετά νωρίς. Η συνεργασία της UN Protection Force (UNPROFOR)⁷⁸ με τις αεροπορικές δυνάμεις του ΝΑΤΟ, η έλλειψη πρότερης εμπειρίας και η γραφειοκρατική διαδικασία λήψης απόφασης, ξεκαθάρισαν ότι η δομή Διοίκησης και Ελέγχου έπρεπε να αλλάξει. Χαρακτηριστική είναι η διαφωνία μεταξύ των ιθυνόντων του ΟΗΕ επί του γιουγκοσλαβικού εδάφους και της διοίκησης του ΝΑΤΟ, αναφορικά με το εάν η εντολή για τη διενέργεια των ΝΑΤΟϊκών βομβαρδισμών έπρεπε να προέλθει από τον διοικητή της UNPROFOR ή τον εξουσιοδοτημένο ΝΑΤΟϊκό διοικητή ή τον ΓΓ του ΟΗΕ, γεγονός που δεν επέτρεψε τη συνεργασία των δύο οργανισμών και ανέδειξε μία από τις εκφάνσεις της προβληματικής αρχής του καταμερισμού εργασίας κατά την εφαρμογή της.⁷⁹

⁷⁷ Μεταξύ αυτών το 770/1991 (χρήση βίας για την προστασία των ανθρωπιστικών καραβανιών) και 836/1993 (καθορισμός «ασφαλών περιοχών» για αμάχους), πήγαζαν από το Κεφάλαιο VII του Κανονισμού του ΟΗΕ, επιτρέποντας τη χρήση βίας.

⁷⁸ Το ΣΑ με την Απόφαση 743 (21 Φεβ 1992) δημιούργησε την Δύναμη Προστασίας των ΗΕ (UNPROFOR) στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Το προσωπικό της ανήλθε προοδευτικά σε 40.000 άτομα και η ανάπτυξη της αποτέλεσε τη μεγαλύτερη ειρηνευτική επιχείρηση του ΟΗΕ.

⁷⁹ Αυτό συνέβη το 1994 όταν οι Σέρβοι προέβησαν στην «ασφαλή περιοχή» του Μπίχατς παρά τις αλληπάλληλες καταδικαστικές αποφάσεις του ΣΑ που εξουσιοδοτούσε το ΝΑΤΟ να λάβει στρατιωτικά μέτρα.

Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Η Σύμπραξη για την Ειρήνη, στο «Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμέλεια Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Δημήτρης Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 231-232.

Συνοπτικά τα μέσα που χρησιμοποίησε ο ΟΗΕ, είχαν ως εξής:

α. Διπλωματικά Μέσα

Ο ΟΗΕ ανέπτυξε πολυάριθμες διπλωματικές πρωτοβουλίες σε συνεργασία και με άλλους οργανισμούς⁸⁰ για την επίτευξη συμφωνίας με πρωταρχικό σκοπό την κατάπαυση του πυρός και την αποστρατικοποίηση της περιοχής, ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των μειονοτήτων. Η πολύπλευρη εμπλοκή από κυβερνήσεις, περιφερειακούς οργανισμούς αλλά και μη κρατικές ομάδες και η έλλειψη επιθυμίας εκ μέρους των ηγετών των διαφόρων ομάδων να καταλήξουν στους όρους μιας συμφωνίας παύσης του πυρός, δυσκόλευσαν τη μεσολαβητική διαδικασία. Επιπλέον, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την κρατική εξουσία σε βάρος μιας εθνότητας, και η αδιαλλαξία των αντιμαχομένων, δημιούργησαν κλίμα έντασης και αμοιβαίας εχθρότητας, δυσκολεύοντας το ρόλο του ΟΗΕ.⁸¹

Ο ρόλος του ΟΗΕ ως διαπραγματευτικός παράγοντας υποβαθμίστηκε σημαντικά, με την πρωτοβουλία που ανέλαβαν οι ΗΠΑ και την συγκρότηση της διεθνούς Ομάδας Επαφής (Contact Group) το 1994, όπως θα αναφερθεί και παρακάτω.

β. Οικονομικά Μέτρα

Η πρώτη επίσημη δράση του ΟΗΕ έγινε τον Σεπτέμβριο του 1991 με το ψήφισμα 713 του ΣΑ, εφαρμόζοντας πολιτική ίσων αποστάσεων με την επιβολή εμπάργκο όπλων σε όλες τις δημοκρατίες της π. Γιουγκοσλαβίας, με σκοπό να αποτρέψει την συνέχιση των εχθροπραξιών. Στην συνέχεια από τον Μάιο του 1992 και μετά, ο ΟΗΕ έλαβε σαφώς αντισερβική στάση και με μία σειρά αλληπάληλων ψηφισμάτων το ΣΑ προέβη στην επιβολή οικονομικών και εμπορικών μέτρων στην ομοσπονδιακή Γιουγκοσλαβία (που περιλάμβανε πλέον μόνο την Σερβία και το Μαυροβούνιο) αλλά και στην εφαρμογή οικονομικού εμπάργκο στις περιοχές της Β-Ε που ελέγχονταν από τις Σερβο-Βοσνιακές δυνάμεις.

γ. Αποστολή Ειρηνευτικής Δύναμης

(1) Η ανάληψη της πρωτοβουλίας για την διευθέτηση του πολέμου στην Β-Ε από τον ΟΗΕ, έγινε βάση του κεφ.VII του Χάρτη των ΗΕ που επιτρέπει την λήψη των απαιτούμενων μέτρων (συμπεριλαμβανόμενης και της στρατιωτικής επέμβασης), για την αντιμετώπιση κρίσεων που απειλούν την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Σε αυτό το πνεύμα, μετά από διαδοχικές αποφάσεις του ΣΑ και με το ψήφισμα 749 στις 7 Απρ 1992, αποφασίστηκε η αποστολή στην Β-Ε της

⁸⁰ Κυρίως με την ΕΚ, δευτερευόντως με τον ΟΑΣΕ και εμμέσως με την ΔΕΕ και ΝΑΤΟ που συμμετείχαν στην επιβολή ναυτικού αποκλεισμού και επιτήρηση του εμπορικού εμπάργκο της Γιουγκοσλαβίας.

⁸¹ Adam Roberts, Communal Conflict as a Challenge to International Organization: The Case of Former Yugoslavia. Chapter 2 of "Peacemaking and Peacekeeping for the New Century", Olara A Otunnu & Michael W Doyle, 1996, p.51-52.

ειρηνευτικής δύναμης UNPROFOR αρχικά από την γειτονική Κροατία. Λόγω της εκδήλωσης εχθροπραξιών στη Β-Ε, η δύναμη αυτή επεκτείνεται στις 30 Απριλίου 1992, όταν ο ΓΓ απέστειλε παρατηρητές στη χώρα. Σταδιακά και ενώ ο πόλεμος συνεχιζόταν, επιφορτιζόταν με διαρκώς περισσότερες και σοβαρότερες αποστολές, οι κυριότερες εκ των οποίων ήταν οι παρακάτω:⁸²

(α) Η δημιουργία μίας ζώνης ασφαλείας γύρω από το αεροδρόμιο στο Σεράγεβο ώστε να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη είσοδο ανθρωπιστικής βοήθειας.

(β) Επίβλεψη της απαγόρευση εκτέλεσης στρατιωτικών πτήσεων και της μερικής αποστρατικοποίησης της πόλης του Σεράγεβο (απόσυρση των βαρέων όπλων).

(γ) Παροχή ασφάλειας στις φάλαγγες ανθρωπιστικής βοήθειας της «Ύπατης Αρμοστείας προσφύγων των ΗΕ» (UNHCR).

(δ) Εκτέλεση συνοριακών ελέγχων για την εξασφάλιση τήρησης του εμπάργκο διακίνησης οπλισμού και πολεμικών υλικών που είχε επιβληθεί στις χώρες της π. Γιουγκοσλαβίας, ήδη από τον πόλεμο της Κροατίας.

(ε) Εξασφάλιση των λεγόμενων «ασφαλών περιοχών» στο Σεράγεβο, Ζέπα, Σερμπρένιτσα, Γκοράζντε, Τούζλα και Μπίγατς.

(2) Η δύσκολη θέση της UNPROFOR την εποχή εκείνη ήταν ότι οι κυανόκρανοι των ΗΕ επέβλεπαν την «διατήρηση της ειρήνης», μόνο που δεν υπήρχε καμία ειρήνη για να διατηρήσουν.

Στην Κροατία βασική αποστολή της UNPROFOR, ήταν να δημιουργήσει «περιοχές ασφαλείας» σε Σερβικές περιοχές, στις οποίες υπήρχε πιθανότητα ένοπλων συγκρούσεων ώστε να καταστεί εφικτή (και ασφαλής) η επιστροφή πληθυσμών που είχαν εκτοπιστεί σύμφωνα και με τις οδηγίες της Επιτροπής των ΗΕ για τους Πρόσφυγες. Στη Βοσνία, παράλληλα με τη δημιουργία ασφαλών περιοχών, η αποστολή της UNPROFOR, υπαγορευόμενη από την UNHCR, συνίσταται αφενός στην προώθηση ανθρωπιστικών αποστολών υλικού σε εμπόλεμες ή σε υπό πολιορκία περιοχές και αφετέρου, στη προσπάθεια αποτροπής δημιουργίας προσφύγων τόσο στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό. Η δημιουργία των ασφαλών αυτών συνθηκών όμως, προϋπέθετε βαρύτερο εξοπλισμό και περισσότερη ευελιξία ως προς τη χρήση στρατιωτικής δύναμης.

Επιπλέον, η UNPROFOR βρέθηκε εγκλωβισμένη σε αντικρουόμενες αποφάσεις του ΣΑ. Ενδεικτικά, παρ' ότι με την απόφαση 776 στις 13 Σεπτεμβρίου 1992 εξουσιοδοτείται η UNPROFOR για την απρόσκοπτη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας ακόμα και με τη χρήση στρατιωτικών ενεργειών, ο βαθμός εμπλοκής της (Rules of Engagement) παραμένει εξαιρετικά περιορισμένος. Ακόμα και σε περίπτωση εχθρικών πυρών δεν επιτρέπονταν η ανταπόδοση στις περιπτώσεις που δεν μπορούσε να αναγνωρισθεί η προέλευσή τους. Στην

⁸² R. Craig Nation, «War in the Balkans, 1991-2002», p.172-174, <https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB123.pdf>

προσπάθειά τους να καταστήσουν την αποστολή τους αποτελεσματική και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα⁸³ που δημιουργούνται, τα ΗΕ στρέφονται στους περιφερειακούς οργανισμούς⁸⁴ και ζητούν τη συνεργασία τους. Ενεργοποιούνται έτσι για πρώτη φορά οι διατάξεις του Κεφαλαίου VIII του Χάρτη, που αφορά στη συμμετοχή των περιφερειακών οργανισμών στη διευθέτηση των τοπικών συγκρούσεων.

3. Ο Ρόλος του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ

α. Επιρροή των ΗΠΑ στο Διπλωματικό Επίπεδο

Οι ΗΠΑ άσκησαν σημαντικό ρόλο κατά την μακρά διάρκεια των διαπραγματεύσεων επιδεικνύοντας καταφανώς αντισερβική στάση. Η τακτική αυτή των ΗΠΑ επηρέασε αρνητικά και κατά πολλούς υπονόμωσε την δυνατότητα επίτευξης από τον ΟΗΕ και την ΕΕ μίας έγκαιρης κατάπαυσης του πυρός. Έτσι σε τουλάχιστον δύο περιπτώσεις (συμφωνία της Λισαβόνας τον Φεβρουάριο 1992⁸⁵ και σχέδιο Vance-Owen τον Ιανουάριο του 1993⁸⁶), η συμφωνία απέτυχε λόγω της αρνητικής στάσης των ΗΠΑ που θεωρούσαν ότι η συμφωνία ήταν υπέρ των σερβικών και κατά των μουσουλμανικών συμφερόντων.

Μία πολύ σημαντική διπλωματική πρωτοβουλία των ΗΠΑ ήταν η συμφωνία ειρήνης της Ουάσιγκτον τον Μάρτιο του 1994, που είχε ως αποτέλεσμα την κατάπαυση του πυρός μεταξύ των Κροατών και των μουσουλμάνων της Βοσνίας (οι οποίοι μάχονταν μεταξύ τους για ένα περίπου χρόνο στην κεντρική Β-Ε) και τη δημιουργία ενός κοινού μετώπου εναντίον των σερβοβοσνίων.

⁸³ Οι ανυπέρβλητες δυσκολίες των αποστολών ακόμα και στην διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας, οφείλονταν κυρίως στο γεγονός ότι αναπτύχθηκαν εν μέσω πολέμου χωρίς κατάλληλο οπλισμό και εκπαίδευση. Υφίστανται προβλήματα επικοινωνιών και διαχείρισης απόρρητων πληροφοριών που έφεραν τα караβάνια ανθρωπιστικής βοήθειας διαμέσου εχθρικών πυρών, δυσκολίες προώθησης των ειρηνευτικών δυνάμεων (μονάδα 100 Ολλανδών κυονόκρανων δεν κατάφερε να φτάσει στη Banja Luka) και οικονομικών διευθετήσεων (οι Καναδοί κατόπιν εγκρίσεως του ΓΓ των ΗΕ έδωσαν στους Σέρβους της Banja Luka το ποσό των \$49.000 από τα \$250.000 που είχαν ζητηθεί στην προσπάθειά τους να προωθήσουν με κάθε τρόπο την ανθρωπιστική βοήθεια). James Gow, *Triumph of the Lack of Will, International Diplomacy at the Yugoslav War*, Hurst & Company, London, 1997, σελ. 114

⁸⁴ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην κρίση αυτή, εκτός από το ΝΑΤΟ, υπήρξε εμπλοκή και άλλων περιφερειακών οργανώσεων, όπως της ΕΕ (εμπάργκο κατά της Γιουγκοσλαβίας, αποστολή παρατηρητών), του ΟΑΣΕ, της ΔΕΕ (αποστολή δύναμης αστυνόμευσης στο Μόνσταρ, επίβλεψη του εμπάργκο του ΟΗΕ στην Αδριατική από κοινού με το ΝΑΤΟ και τον ΟΗΕ κλπ.), αλλά και μεμονωμένων κρατών, όπως της Ρωσίας.

⁸⁵ Σημαντική πρωτοβουλία της ΕΚ όπου αρχικά υπογράφηκε και από τις τρεις πλευρές η συμφωνία της Λισαβόνας στις 22 Φεβρουαρίου του 1992. Ωστόσο αργότερα ο Βόσνιος πρόεδρος Αλίγια Ιζετμπέκοβιτς, ανάρησε την υπογραφή του μετά από την παρέμβαση των ΗΠΑ και την διαβεβαίωση της στρατιωτικής υποστήριξής τους.

Sara Flounders, *Bosnia Tragedy. The Unknown Role of the Pentagon. Part of "NATO in the Balkans-Voices of Opposition"*, 1998, p.58.

⁸⁶ Η εφαρμογή του σύμφωνα με πολλούς αναλυτές ήταν ίσως η τελευταία ευκαιρία εδραίωσης ενός ενιαίου βοσνιακού κράτους χωρισμένου σε δέκα αυτόνομες περιφέρειες. Οι αρμοδιότητες της κεντρικής κυβέρνησης, με έδρα το Σεράγιεβο, στην οποία θα είχαν ίση εκπροσώπηση και οι τρεις εθνότητες, θα αφορούσαν την οικονομική και εξωτερική πολιτική του κράτους. Απαραίτητη προϋπόθεση ο επαναπατρισμός των προσφύγων, η προστασία των δικαιωμάτων αυτών που θα αποτελούσαν μειονότητες στις δημιουργούμενες περιφέρειες και ο αφοπλισμός των στρατιωτικών ομάδων. Σημαντικά ζητήματα όπως αυτά των εκλογών και της αναδιάρθρωσης της αστυνομίας θα τίθενται υπό την εποπτεία διεθνών οργανισμών όπως η ΕΕ, τα ΗΕ και ο ΟΑΣΕ.

⁸⁶ Το χαρακτηριστικό του «Σχεδίου ειρήνης της Ομάδας επαφής» ήταν ότι σε αντίθεση εκπροσώπηση και των τριών εθνότητων θα ήταν αναλογική του πληθυσμού στις περιφέρειες. Απαραίτητη προϋπόθεση ο επαναπατρισμός των προσφύγων, η προστασία των δικαιωμάτων αυτών που θα αποτελούσαν μειονότητες στις δημιουργούμενες περιφέρειες και ο αφοπλισμός των στρατιωτικών ομάδων. Σημαντικά ζητήματα όπως αυτά των εκλογών και της αναδιάρθρωσης της αστυνομίας θα τίθενται υπό την εποπτεία διεθνών οργανισμών όπως η ΕΕ, τα ΗΕ και ο ΟΑΣΕ.

Μετά τις πολυάριθμες αποτυχημένες προσπάθειες του ΟΗΕ και της ΕΕ να επιτύχουν την συμφωνία των τριών αντιμαχόμενων πλευρών, την διαπραγματευτική πρωτοβουλία ανέλαβε τον Απρίλιο του 1994, η λεγόμενη «Ομάδα Επαφής» αποτελούμενη από αντιπροσώπους των ΗΠΑ, Ρωσίας, Γαλλίας, Μ. Βρετανίας και Γερμανίας όπου τον κυρίαρχο ρόλο διαδραμάτιζαν αναμφισβήτητα οι ΗΠΑ. Η «Ομάδα Επαφής» συνέταξε ένα σχέδιο ειρήνης που προέβλεπε την δημιουργία ενιαίου κράτους τύπου συνομοσπονδίας αποτελούμενο από τις ομοσπονδίες των Κροατών/Μουσουλμάνων και των Σερβοβοσνίων.⁸⁷

β. Η Επέμβαση του NATO

Από τον Ιούλιο μέχρι τον Νοέμβριο του 1992 μετά από διαδοχικές αποφάσεις του ΣΑ του ΟΗΕ, ξεκίνησε σταδιακά η αρχική εμπλοκή του NATO στον πόλεμο της Β-Ε που περιλάμβανε ναυτικές επιχειρήσεις επιτήρησης του ναυτικού αποκλεισμού της Γιουγκοσλαβίας (Σερβία - Μαυροβούνιο) στην Αδριατική, σε συνεργασία με την ΔΕΕ⁸⁸ και αεροπορικές επιχειρήσεις επιτήρησης για τον έλεγχο της τήρησης απαγόρευσης πτήσεων στον εναέριο χώρο της Β-Ε.⁸⁹

Η πρώτη άμεση στρατιωτική εμπλοκή του NATO ήταν τον Απρίλιο του 1993, μετά από εξουσιοδότηση από τον ΟΗΕ,⁹⁰ για την επιβολή απαγόρευσης των πτήσεων στον εναέριο χώρο της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης. Η επιχείρηση ονομάστηκε "Operation Deny Flight". Παρά τον φαινομενικά δυναμικό χαρακτήρα της, ο ΟΗΕ δίστασε να κάνει ευρεία χρήση των στρατιωτικών μέσων που του διατέθηκαν από το NATO και έτσι δεν εκτελέστηκαν εκτεταμένες αεροπορικές αποστολές. Η "Deny Flight" οδήγησε σε σύγκρουση μεταξύ των δύο οργανισμών. Πιο συγκεκριμένα, πολλά στελέχη των ειρηνευτικών αποστολών, συνελήφθησαν από τους αντιμαχόμενους και έγιναν ακόμα και ανθρωπίνες ασπίδες σε πιθανούς αεροπορικούς στόχους.

Παρά την πρόθεση για αμεσότερη εμπλοκή στα Βαλκάνια και την προθυμία του NATO να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις του ΟΗΕ, η κυβέρνηση Κλίντον είχε εξ αρχής αποκλείσει την περίπτωση διεξαγωγής χερσαίων επιχειρήσεων από αμερικανικά ή NATOϊκα στρατεύματα κυρίως λόγω των αναμενόμενων υψηλών απωλειών. Παρόμοια αρνητική στάση είχαν και τα υπόλοιπα κράτη μέλη της συμμαχίας.⁹¹

Μετά την επίθεση των σερβοβοσνιακών δυνάμεων στις «ασφαλείς περιοχές», ο ΟΗΕ ενέκρινε την ανάληψη αεροπορικών επιθέσεων μεγάλης

⁸⁷ Το χαρακτηριστικό του «Σχεδίου ειρήνης της Ομάδας επαφής» ήταν ότι σε αντίθεση με όλα τα προηγούμενα σχέδια ειρήνης των ΟΗΕ /ΕΕ ευνοούσε εδαφικά την πλευρά της ομοσπονδίας Κροατών/Μουσουλμάνων έναντι των Σερβοβοσνίων. (51% των εδαφών στους Κροάτες/Μουσουλμάνους, 49% στους Σερβοβοσνίους).

⁸⁸ Ψηφίσματα 713, 757 και 787 του ΣΑ του ΟΗΕ.

⁸⁹ Ψήφισμα 781 του ΣΑ του ΟΗΕ.

⁹⁰ Ψήφισμα 816, 836, 958 και 981 του ΣΑ του ΟΗΕ.

⁹¹ Έτσι επιλέχθηκε η αποκλειστική χρησιμοποίηση της αεροπορικής ισχύος του NATO ως τρόπος άσκησης πίεσης εναντίον των Σέρβων της Βοσνίας, για να αποσυρθούν από επίμαχες περιοχές που είχαν καταλάβει (δεδομένου ότι κατείχαν το 70% των εδαφών της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης), ώστε να υπάρχει μία ισορροπημένη εδαφική κατανομή σε όλες τις εθνότητες.

κλίμακας από το NATO. Οι σφοδρές αεροπορικές επιθέσεις του NATO στα πλαίσια της επιχείρησης "Deliberate Force" εναντίον των δυνάμεων των Σέρβο-βοσνίων διήρκησαν 12 ημέρες (29 Αυγούστου - 14 Σεπτεμβρίου 1995) και άλλαξαν καταλυτικά την ισορροπία των δυνάμεων που μέχρι εκείνη τη στιγμή ήταν συντριπτικά υπέρ της σερβοβοσνιακής πλευράς. Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα την συμφωνία των δύο αντιμαχόμενων πλευρών για κατάπαυση του πυρός και διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στην υπογραφή της συνθήκης του Ντέιτον, με «αρχιτέκτονα» τον τότε υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ.

Σε επί μέρους συμφωνίες που επακολούθησαν, καθορίστηκε η ύπαρξη ενός ενιαίου ομοσπονδιακού κράτους και αποφασίστηκε η ανάπτυξη της πολυεθνικής δύναμης 57000 ανδρών "Implementation Force" (IFOR) υπό την αιγίδα του NATO, με σκοπό τον έλεγχο της εφαρμογής της κατάπαυσης του πυρός από όλες τις πλευρές και την εξασφάλιση της ομαλότητας και ασφάλειας στην περιοχή. Το ψήφισμα 1031/1995, εξουσιοδοτούσε την IFOR και διάδοχο της UNPROFOR, να χρησιμοποιεί και βία, εφόσον απαιτείται. Η εξαιρετική σημασία του ψηφίσματος αυτού, είναι ότι λειτούργησε ως νόμιμη μεταβίβαση του ελέγχου του ΟΗΕ στο NATO, με σκοπό να ξεπεραστούν τα προβλήματα Διοίκησης και Ελέγχου, που εμφανίστηκαν στα προηγούμενα ειρηνευτικά στρατεύματα. Τέλος, την IFOR διαδέχθηκε η SFOR (STABILIZATION FORCE) με το ψήφισμα 1088/1996, που έδινε και την πολιτική κατεύθυνση στο NATO και είχε ως αποστολή την σταθεροποίηση της εφαρμοσθείς πλέον ειρήνης.⁹²

4. Αξιολόγηση του Ρόλου των ΗΕ

α. Ασθενής Αντίδραση της Διεθνούς Κοινότητας και η Εξάρτηση του ΟΗΕ

Η διεθνής αντίδραση, δεν ήταν μόνον καθυστερημένη, αλλά και ασθενής, ενισχύοντας την άποψη πώς οι ηθικές προσεγγίσεις δεν παίζουν κανέναν σοβαρό ρόλο στη χάραξη της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων. Ο θεμελιώδης λόγος της αποτυχίας της διεθνούς κοινότητας να σταματήσει έγκαιρα την αιματοχυσία, είναι ότι οι μεγάλες δυνάμεις δεν θεώρησαν ότι τα εθνικά τους ενδιαφέροντα θίγονταν αρκετά από την σύγκρουση. Ωστόσο, επικρατούσε η αίσθηση ότι η μη εμπλοκή θα έπληττε την αξιοπιστία του NATO και τελικά θα υπήρχαν δυσμενείς επιπτώσεις στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τους μουσουλμάνους, λόγω της αδιαφορίας στον εξελισσόμενο πόλεμο.

Έτσι οι ΗΠΑ, κάτω από τις διαρκείς πιέσεις της κοινής γνώμης, προτίμησαν την επιλογή χαμηλού κόστους των εναέριων επιδρομών, σαν την μόνη βιώσιμη λύση για την περίπτωση της Βοσνίας. Η επιλογή αυτή προκρίθηκε και λόγω της αποτυχημένης επέμβασης στη Σομαλία⁹³ και τις τραυματικές εμπειρίες του

⁹² «History of SFOR in Bosnia- Herzegovina», <https://www.nato.int/sfor/docu/d981116a.htm>

⁹³ Οι Σομαλοί αντάρτες, κατέριψαν δύο Αμερικανικά ελικόπτερα, σκοτώνοντας δεκαεπτά στρατιώτες, που τα ακρωτηριασμένα πτώματά τους επιδείχθηκαν εν είδη παρέλασης μπροστά από τηλεοπτικές κάμερες, ενώ ταυτόχρονα πέντε Αμερικανοί τραυματίστηκαν.

Βιετνάμ.⁹⁴ Οι ΗΠΑ υπέκυψαν στον πειρασμό να ενεργούν ως απλό μέλος του ΟΗΕ, υποστηρίζοντας προσπάθειες διατήρησης της ειρήνης που εξυπηρετούσαν μόνον τα εθνικά τους συμφέροντα.

Ο ΟΗΕ παρουσίασε αδυναμία στον καταμερισμό εργασίας και εξάρτηση στην ισχυρή ηγεσία. Τελικά, η επέμβαση του ΝΑΤΟ υπό την ηγεσία των ΗΠΑ ήρθε να υπογραμμίσει την ατέλεια του μηχανισμού του ΟΗΕ που είναι απόρροια των περιορισμών σε αρμοδιότητα και μέσα που του έχουν επιβάλλει οι Μεγάλες Δυνάμεις.

β. Η (Εσφαλμένη) Διάγνωση του Προβλήματος

Είχαν αγνοηθεί βασικές παράμετροι του προβλήματος του εθνικισμού στο εσωτερικό των κρατών, ο οποίος και χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο επίτευξης στρατιωτικών και πολιτικών στόχων. Έτσι, ενώ ο στρατιωτικός στόχος ήταν η κατάληψη εδαφών, δεν θα σήμαινε τίποτα, χωρίς την παράλληλη επίτευξη του υπερέχοντος πολιτικού στόχου, της δημιουργίας μονοεθνικού κράτους. Αυτό αποκαλύπτει ότι οι εθνοκαθάρσεις, δεν ήταν μια συνέπεια του πολέμου, αλλά ήταν ο κύριος στόχος.⁹⁵

Έτσι, η όλη προβληματική κατάσταση, παγίδευσε τους αντιπρόσωπους του ΟΗΕ, οι οποίοι ήταν μάλλον ανίκανοι να ενεργήσουν και να σκεφθούν σύμφωνα με τη λογική του «νέου πολέμου», που ήταν η εθνοκάθαρση. Από την πολιτική πλευρά η αποτυχία των μέτρων του ΟΗΕ ήταν αναμενόμενη. Μιας και η λογική του πολέμου δεν είχε γίνει αντιληπτή, οι πολιτικές ατζέντες οργανώθηκαν λάθος, και οι προτεραιότητες και οι ΑΝΣΚ, δεν μπορούσαν να εστιάσουν στην προστασία των αμάχων. Αντίθετα, η παύση των εχθροπραξιών έγινε πρώτη προτεραιότητα και έτσι η διεθνής κοινότητα, νομιμοποίησε έμμεσα τα εθνικιστικά αντιμαχόμενα μέρη. Καθώς τα μέρη αυτά δεν συμφωνούσαν, η συνέχιση των απωλειών εκ μέρους των αμάχων συνεχιζόταν.

γ. Αστοχία στην Επιλογή των Ειρηνευτικών Αποστολών

Το ΣΑ είχε αρχικά υποτιμήσει την σοβαρότητα της κρίσης στην Β-Ε και είχε ουσιαστικά αποκλείσει το ενδεχόμενο δυναμικής στρατιωτικής παρέμβασης του ΟΗΕ σε μία επιχείρηση «επιβολής της ειρήνης».⁹⁶ Αντί για αυτό, εκτελέστηκαν στην ουσία αποστολές «διατήρησης της ειρήνης», χωρίς αυστηρούς κανόνες εμπλοκής και με ελάχιστη αποτελεσματικότητα.

⁹⁴ Bert Wayne, *The Reluctant Superpower: The US Policy in Bosnia 1991-95*, 1997, London, Macmillan Press, p.107-108.

⁹⁵ Bennett Christopher, *Yugoslavia's Bloody Collapse: Causes, Course and Consequences*, Hurst and Company Ltd, London, 1995., σελ.238.

R. Craig Nation, «War in the Balkans , 1991-2002», p.158, <https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB123.pdf>

⁹⁶ Στις επιχειρήσεις επιβολής της ειρήνης (peace enforcement) αναλαμβάνονται πλήρης πολεμικές αποστολές και υπάρχουν αυξημένοι κανόνες εμπλοκής ενώ στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης (peacekeeping) δεν επιτρέπεται η χρήση της βίας παρά μόνο για αυτοάμυνα.

Οι συνθήκες ωστόσο που ίσχυαν στην Β-Ε δεν ήταν αρκετά ομαλές ώστε να επιτρέπουν την επιτυχή ανάπτυξη μίας παθητικής επιχείρησης «διατήρησης της ειρήνης» και ανθρωπιστικής βοήθειας αφού απουσίαζαν οι βασικές προϋποθέσεις για τέτοιου είδους αποστολές.⁹⁷ Αυτές ήταν κυρίως η ύπαρξη μιας συνθήκης κατάπαυσης του πυρός ή έστω και ανεπίσημης συμφωνίας ειρήνης μεταξύ των αντιμαχόμενων και ταυτόχρονα η ύπαρξη πνεύματος συνεργασίας για την ειρηνική διεύθυνση του πολέμου υπό την επίβλεψη των ΗΕ. Αντίθετα στην περιοχή οι διαμάχες μεταξύ όλων των αντίπαλων πλευρών μαίνονταν ανεξέλεγκτα και όλες οι πλευρές φαίνονταν αποφασισμένες να συνεχίσουν τις ένοπλες συγκρούσεις για την επίτευξη των εδαφικών τους διεκδικήσεων, χωρίς να διαφαίνεται κάποια ουσιαστική πρόθεση τους για επίτευξη της ειρήνης.

δ. Ανάθεση Εκτεταμένων και Αντικρουόμενων Αποστολών

Καθώς οι συγκρούσεις αυξάνονταν συνεχώς, το ΣΑ με νεότερα ψηφίσματα του, διέυρνε ολοένα και περισσότερο τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της UNPROFOR αναθέτοντας της πολυάριθμες και συχνά αντικρουόμενες αποστολές. Έτσι για παράδειγμα, η διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας και η παροχή ασφάλειας στον άμαχο πληθυσμό, ήταν δύο αποστολές που απαιτούσαν εντελώς διαφορετική αντιμετώπιση. Στην πρώτη περίπτωση επιβάλλονταν η διακριτική παρουσία άοπλων τμημάτων ώστε να δημιουργηθεί αίσθημα εμπιστοσύνης στους άμαχους σε αντίθεση με την δεύτερη περίπτωση όπου η ύπαρξη ενόπλων στρατιωτικών μονάδων ήταν απαραίτητη για την αποτροπή βίαιων επεισοδίων.⁹⁸

Αν και η παρουσία της UNPROFOR υπήρξε σημαντική (δεδομένων των συνθηκών, του εξοπλισμού και της εκπαίδευσης τους) κυρίως ως προς τη διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας, η αδυναμία της να επηρεάσει τις δυναμικές της σύγκρουσης υπήρξε αποκαρδιωτική.⁹⁹ Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν η (UNPROFOR) να χάσει την αξιοπιστία της από τις αντιμαχόμενες πλευρές που αντιλαμβανόμενοι την αναποφασιστικότητα και αδυναμία επιβολής της, συνέχιζαν να κλιμακώνουν τις συγκρούσεις τους.

⁹⁷ David Anderson, «The UN's Role in the F.Yugoslavia: The Failure of the Middle Way»,p. 5.
<https://www.aph.gov.au/binaries/library/pubs/rp/1995-96/96rp15.pdf>

⁹⁸ David Anderson, «The UN's Role in the F.Yugoslavia: The Failure of the Middle Way»,p. 5-6,
<https://www.aph.gov.au/binaries/library/pubs/rp/1995-96/96rp15.pdf>

⁹⁹ Οι Σέρβοι της Βοσνίας, εκμεταλλευόμενοι την έλλειψη της διεθνούς αντίδρασης προβαίνουν στη μεγαλύτερη πρόκληση του πολέμου, την σφαγή στη Σρεμπρένιτσα, «ασφαλούς περιοχής» υπό την προστασία Ολλανδών κυανοκράνων της UNPROFOR, αιχμαλωτίζοντας τα μέλη της ειρηνευτικής αποστολής. Η σφαγή στη Σρεμπρένιτσα προκάλεσε την παραίτηση της ολλανδικής κυβέρνησης και τη δημόσια συγνώμη του ολλανδικού κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΚΟΣΟΒΟ – Η ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

1. Γενικά

Από την περίοδο της ίδρυσης του πρώτου Γιουγκοσλαβικού κράτους μετά τον Α΄ΠΠ, το Κόσοβο αποτελούσε πάντα αναπόσπαστο μέρος της Σερβίας. Η συνύπαρξη Σέρβων και Αλβανών στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου δεν ήταν αρμονική. Η απαγόρευση από τον Τίτο μετά το Β΄ΠΠ της επιστροφής των Σέρβων προσφύγων στο Κοσσυφοπέδιο και το ταυτόχρονο άνοιγμα των συνόρων με την Αλβανία, δημιούργησε αλβανική πλειοψηφία στο Κοσσυφοπέδιο¹⁰⁰, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση του Αλβανικών απαιτήσεων για αυτονομία. Από το 1967 και μετά, ο Τίτο άρχισε να παραχωρεί όλο και περισσότερα δικαιώματα στην Αλβανική πλειοψηφία με αποκορύφωμα την ανακήρυξη του Κοσσυφοπεδίου σε πλήρως αυτόνομη επαρχία της Σερβίας με το σύνταγμα του 1974.

Μετά τον θάνατο του Τίτο, και την κατάργηση του καθεστώτος αυτονομίας του Κοσσυφοπεδίου το 1989 από τον Μιλόσεβιτς, γιγαντώθηκαν τις αλβανικές αντιδράσεις οι οποίες εκφράστηκαν από το κίνημα του μετριοπαθή Ιμπραήμ Ρουγκόβα που διακήρυξε την ανεξαρτησία του Κόσοβου από την Σερβία το 1991 και εγκατέστησε παράλληλες αλβανικές κυβερνητικές δομές.

Η εμφάνιση και δραστηριοποίηση της εξτρεμιστικής αλβανικής οργάνωσης «Απελευθερωτικός Στρατός Κοσσυφοπεδίου» (UCK)¹⁰¹ το 1996 επέδρασε καταλυτικά στην εκτράχυνση της κατάστασης. Οι συνεχείς επιθέσεις του UCK¹⁰² εναντίον σερβικών κυβερνητικών στόχων, η σύνδεσή του με το οργανωμένο έγκλημα, τα περιστατικά βίας εναντίον του σερβικού πληθυσμού και η οργάνωση μαζικών διαδηλώσεων που ζητούσαν ανεξαρτησία από την Σερβία, προκάλεσαν την δραστική επέμβαση των σερβικών δυνάμεων ασφαλείας το καλοκαίρι του 1998.

Οι κατηγορίες για υπέρμετρη χρήση στρατιωτικής ισχύος και εκτέλεση εθνοκάθαρσης από τις σερβικές δυνάμεις ασφαλείας, προκάλεσαν την διεθνή επέμβαση του ΝΑΤΟ. Το ΝΑΤΟ για την αιτιολόγηση της επέμβασης επικαλέστηκε «ανθρωπιστικούς σκοπούς» αφού θεωρούσε ότι ο τρόπος δράσης των σερβικών δυνάμεων στρέφονταν εναντίον του αλβανικού αμάχου πληθυσμού και οδηγούσε στην τέλεση ανθρωπιστικής καταστροφής.

2. Διπλωματική και Στρατιωτική Επέμβαση του ΝΑΤΟ

¹⁰⁰ Η ενέργεια αυτή του Τίτο απο πολλούς δικαιολογείται ως μέρος της γενικότερης πολιτικής μείωσης της σερβικής κυριαρχίας ώστε να υπάρχει ισορροπία μεταξύ των εθνοτικών ομάδων.

¹⁰¹ The Kosovo Liberation Army (KLA - Albanian: Ushtria Çlirimtare e Kosovës—UCK)

¹⁰² Ο UCK μέχρι το 1988 χαρακτηριζόταν ως τρομοκρατική οργάνωση από τις ΗΠΑ.

Η έναρξη της επέμβασης του NATO στο Κοσσυφοπέδιο έγινε με την απόφαση του Βόρειο-Ατλαντικού Συμβουλίου (NAC) την 13 Οκτωβρίου 1998 να εξουσιοδοτήσει την χρήση των αεροπορικών δυνάμεων ώστε να εξαναγκασθεί ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς να έρθει σε διαπραγματεύσεις. Το ΣΑ υιοθέτησε την απόφαση 1203 (24 Οκτωβρίου 1998), σύμφωνα με την οποία το NATO θα ήλεγχε τον εναέριο χώρο του Κοσόβου ενώ παράλληλα θα αναπτύσσονταν μια αποστολή 1500 παρατηρητών του ΟΑΣΕ, που θα εξασφάλιζαν την απόσυρση των σερβικών στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων και την καταστολή της δράσης του UCK.¹⁰³ Ο Μιλόσεβιτς συμφώνησε με την επιστροφή προσφύγων στο Κόσσοβο, εγγυήθηκε την απόσυρση δυνάμεων και επιπλέον δέχτηκε να αυτοδιοικείται η περιοχή.

Τον Ιανουάριο του 1999 μετά από προκλήσεις του UCK και την δραστική απάντηση των σερβικών δυνάμεων, η κατάσταση κλιμακώθηκε κατακόρυφα. Το NATO σε συνεργασία με την λεγόμενη Ομάδα Επαφής (ΗΠΑ, Ρωσία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Γερμανία), ανέπτυξε μεσολαβητική πρωτοβουλία προτείνοντας την υπογραφή ειρηνευτικής συμφωνίας μεταξύ των δύο πλευρών.¹⁰⁴ Η αποτυχία των συνομιλιών στις 19 Μαρτίου, οδήγησε το NATO να παρέμβει στρατιωτικά, με σκοπό να σταματήσει την ανθρωπιστική καταστροφή που είχε ήδη αρχίσει.¹⁰⁵

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις του NATO διεξήχθησαν κυρίως με την εκτέλεση αεροπορικών επιθέσεων στο Κοσσυφοπέδιο και στην ευρύτερη σερβική επικράτεια, δια μέσω της επιχείρησης «Συμμαχική Δύναμη» (Allied Force). Επίσης, τμήμα του σχεδίου ενεργείας του NATO πρέπει να θεωρηθεί η αποδοχή και η πολιτική υποστήριξη που δόθηκε μετά το 1998 στον UCK και η χρησιμοποίηση του ως δύναμη φθοράς των σερβικών δυνάμεων στο Κόσσοβο κατά την διάρκεια των βομβαρδισμών.

Οι αεροπορικές επιδρομές είχαν διάρκεια 78 ημέρες. Οι στόχοι ήταν στρατιωτικοί και στόχοι υποδομής των Σέρβων σε όλη την επικράτεια.¹⁰⁶ Στόχος ήταν η παύση της εθνοκάθαρσης των Αλβανόφωνων Κοσοβάρων από τους Σέρβους, με την καταστροφή της Σερβικής στρατιωτικής μηχανής. Το NATO δεν περίμενε την ακραία αντίδραση της Γιουγκοσλαβικής πλευράς. Μετά από περίπου

¹⁰³ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ. 409-410.

¹⁰⁴ NATO's role in relation to the conflict in Kosovo, <https://www.nato.int/kosovo/history.htm#A>

¹⁰⁵ Η μεσολαβητική αυτή προσπάθεια που έγινε στο Ραμπουιγιέ της Γαλλίας απέτυχε λόγω της άρνησης της σερβικής πλευράς να δεχθεί τις NATOϊκές αξιώσεις για απεριορίστη πρόσβαση σε ολόκληρη την Γιουγκοσλαβία.

¹⁰⁶ Χ. Παπασωτηρίου, Η Μεταψυχροπολεμική Πολιτική των ΗΠΑ στα Βαλκάνια, μέρος της συλλογικής έκδοσης «Ματιές στο Σύγχρονο Τοπίο των Δ. Βαλκανίων», Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2009, σελ.189.

¹⁰⁶ Ο φόβος της πρόκλησης συμμαχικών απωλειών από τη σερβική αεράμυνα επέβαλε την εκτέλεση των αεροπορικών επιχειρήσεων την νύχτα και από μεγάλο ύψος, γεγονός που οδήγησε αφενός στην δυσκολία εντοπισμού και προσβολής των στόχων και αφετέρου στην δημιουργία σοβαρών παράπλευρων απωλειών. Επί πλέον οι Γιουγκοσλαβικές ένοπλες δυνάμεις είχαν επιτύχει την προστασία και απόκρυψη των μονάδων τους με την διασπορά τους, τη χρησιμοποίηση ειδικών σκεπαστρων αλλά και τη χρήση παραπλανητικών ομοιωμάτων. Η δημιουργία σοβαρών παράπλευρων απωλειών και η μικρή αποτελεσματικότητα εναντίον των σερβικών δυνάμεων οδήγησε στην αλλαγή τακτικής από το NATO που επιχείρησε να διεξάγει αεροπορικές επιχειρήσεις από χαμηλότερο ύψος. Η εξέλιξη αυτή ωστόσο είχε σαν αποτέλεσμα την προσβολή τριών βομβαρδιστικών του NATO από την γιουγκοσλαβική αεράμυνα και την πτώση ενός F-16. Η αδυναμία καταστροφής των Γιουγκοσλαβικών ενόπλων δυνάμεων επέβαλε την επέκταση των αεροπορικών επιχειρήσεων ώστε να περιλάβουν μη στρατιωτικούς στόχους υποδομών (επικοινωνίες, συγκοινωνιακές και ενεργειακές υποδομές, Κυβερνητικά κτίρια κτλ.), γεγονός που επέδρασε σημαντικά στον συμβιβασμό του Μιλόσεβιτς.

δύο εβδομάδες βομβαρδισμών φάνηκε να αποτυγχάνει ο τερματισμός της εθνοκάθαρσης των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου. Περίπου 1,1 εκατομμύρια άνθρωποι της επαρχίας είχαν ήδη απομακρυνθεί από τα σπίτια τους και περισσότεροι από 360.000 είχαν εγκαταλείψει τη χώρα,¹⁰⁷ προκαλώντας μία τεράστια ανθρωπιστική κρίση.

Τελικά κάτω από την πίεση των σφοδρών αεροπορικών βομβαρδισμών, η ειρήνη υπογράφηκε στις 9 Ιουνίου 1999, καθώς η Γιουγκοσλαβική κυβέρνηση αποδέχθηκε όλα τα αιτήματα του ΝΑΤΟ¹⁰⁸ (και όχι αιτήματα του ΟΗΕ). Μετά την αποδοχή των διαπραγματεύσεων από τον πρόεδρο Μιλόσεβιτς, η Νατοϊκή στρατιωτική (χερσαία) παρέμβαση υλοποιήθηκε με την ανάπτυξη της στρατιωτικής δύναμης της KFOR σε εκτέλεση του ψηφίσματος 1244 του ΣΑ του ΟΗΕ.

Με την απόφαση 1244 (10 Ιουνίου 1999), επιτράπηκε η εγκατάσταση μιας διεθνούς στρατιωτικής δύναμης υπό την διοίκηση του ΝΑΤΟ και η εγκαθίδρυση πολιτικής παρουσίας, της UNMIK (UN Mission in Kosovo), που θα διοικούσε προσωρινά το Κόσοβο και είχε ως αποστολή την αναδιοργάνωση της υποδομής της περιοχής. Ακόμη, ο ΟΑΣΕ ανέλαβε το έργο της οικοδόμησης της Δημοκρατίας, η ΕΕ την οικονομική του ανόρθωση και η UNHCR την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹⁰⁹ Επίσης, με το άρθρο 3 και 15 της απόφασης, εξασφαλίστηκε και η απόσυρση των γιουγκοσλαβικών στρατευμάτων και αυτών του UCK, αντίστοιχα.¹¹⁰

3. Η Νομιμότητα της Επέμβασης

Η ΝΑΤΟϊκή επέμβαση στο Κοσσυφοπέδιο δέχτηκε δριμύτατη κριτική καθότι καμία προσπάθεια δεν έγινε από το ΝΑΤΟ για να δοθεί η αντίστοιχη έγκριση/ψήφισμα από το ΣΑ του ΟΗΕ. Τα κρίσιμα σημεία εστιάζονται ως εξής:

α. Έλλειψη Εξουσιοδότησης του ΟΗΕ

Τα άρθρα 52 και 53 του Χάρτη προβλέπουν τη δυνατότητα για κάποιους περιφερειακούς οργανισμούς να εφαρμόζουν μέτρα εξαναγκασμού. Οι προϋποθέσεις όμως εφαρμογής των άρθρων αυτών παραμένουν αυστηρές, ώστε να θεωρείται πως το δικαίωμα επέμβασης εναπόκειται ουσιαστικά στο ίδιο το ΣΑ. Το ΣΑ δεν επιτρέπει σε ένα περιφερειακό οργανισμό να δράσει παρά μόνο αν υπάρχει απειλή κατά της ειρήνης, διατάραξη της ή επιθετική πράξη και εάν το ίδιο βρίσκεται σε αδυναμία να δράσει. Εξάλλου το άρθρο 54 υποχρεώνει τους περιφερειακούς οργανισμούς να ενημερώνουν πλήρως το ΣΑ για κάθε ενέργεια που ανέλαβαν ή μελετούν.

¹⁰⁷ "Don't let the endgame be his, Apr 8th 1999", <http://www.economist.com/node/196700>

¹⁰⁸ NATO's role in relation to the conflict in Kosovo, <https://www.nato.int/kosovo/history.htm#A>

¹⁰⁹ Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, *Επιβάλλοντας την Ειρήνη – Η νομιμότητα των στρατιωτικών επεμβάσεων στα όρια του ανθρωπισμού*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2001, σελ.311

¹¹⁰ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, *Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση*, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ. 413-415.

Η μόνη δικαιολογία για το NATO, φαίνεται να είναι προηγούμενες περιπτώσεις που δημιουργούν το αποκαλούμενο διεθνές Εθιμικό Δίκαιο.¹¹¹ Εδώ, η αναγκαιότητα προστασίας βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων από απάνθρωπα καθεστώτα, χαρακτηρίζει την ένοπλη παρέμβαση (από αριθμό κρατών) ως νόμιμη, ειδικά όταν το ΣΑ δεν είναι σε θέση να λάβει τέτοιες ενέργειες λόγω της απειλής άσκησης του veto.¹¹² Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν τέθηκε το ζήτημα της ένοπλης παρέμβασης στο ΣΑ λόγω της αντίθεσης και του προφανές veto από μέρους της Ρωσίας και της Κίνας.¹¹³

Απεναντίας, η επέμβαση δεν έγινε με την συγκατάθεση όλων των κρατών (η Ρωσία, Κίνα, Γιουγκοσλαβία, Ινδία, Ουκρανία, Λευκορωσία, Ιράν, Ταϊλάνδη, Ναμίμπια, Ινδονησία και Νότιο Αφρική την χαρακτήρισαν παράνομη), συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κοινώς αποδεκτή πρακτική και άρα ως εθιμικό δίκαιο.¹¹⁴

Τα δραματικά γεγονότα στο Κόσοβο που ξεκίνησαν με τους Νατοϊκούς βομβαρδισμούς κατά σερβικών στόχων τον Μάρτιο του 1999, δεν μπορούν φυσικά να ενταχθούν στο πλαίσιο του άρθρου 53, πολύ περισσότερο να συνεισφέρουν στη διαμόρφωση κάποιου εθιμικού διεθνούς κανόνα ανθρωπιστικής επέμβασης χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του ΣΑ. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον οι διατάξεις μιας συνθήκης υπερισχύουν ενός διεθνούς εθίμου, ένας τέτοιος εθιμικός κανόνας επέμβασης δεν θα είναι αρκετός για να υπερισχύσει του άρθρου 2 του Χάρτη των ΗΕ.¹¹⁵

Όταν ένα κράτος λοιπόν, διαπράττει σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η διεθνής κοινότητα δικαιούται να παρέμβει στις εσωτερικές υποθέσεις του, για να τερματίσει την παραβίαση. Στις περιπτώσεις αυτές το κρίσιμο ερώτημα δεν αφορά μόνο την ίδια την επέμβαση αλλά κυρίως ποιος το αποφασίζει, με ποια διαδικασία και σε ποια έκταση κάθε φορά.

¹¹¹ Σύμφωνα με τον Christopher Greenwood (Δικαστής του ΔΔΧ) περιπτώσεις όπως η εισβολή της Ινδίας στο Μπαγκλαντές το 1970, της Τανζανίας στην Ουγκάντα για να καταργηθεί το καθεστώς του Αμίν, η συμμαχική παρέμβαση στο Βορειο Ιράκ για την προστασία των Κούρδων, αναγνωρίζονται σαν νόμιμες, παρότι εκτελέστηκαν χωρίς την έγκριση του ΟΗΕ ,για ανθρωπιστικούς λόγους. Christopher Greenwood (LSE), Humanitarian intervention: the case of Kosovo, Originally published in 2002 Finnish yearbook of international law. Helsinki, Finland : Kluwer 2002, pp. 141-175.

¹¹² Christopher Greenwood (LSE), Humanitarian intervention: the case of Kosovo, Originally published in 2002 Finnish yearbook of international law. Helsinki, Finland : Kluwer 2002, pp. 170-171.

¹¹³ Η Ρωσία δεν ήταν ποτέ ιδιαίτερα θετική στις προτάσεις σχετικά με την αυτονομία του Κοσόβου και αυτό ίσως να οφείλεται στους ιστορικούς δεσμούς της με το σλαβικό λαό. Το πιο σημαντικό όμως για τη Ρωσία, ειδικά μια δεκαετία περίπου από την διάλυση της ΕΣΣΔ, είναι η ύπαρξη ενός πολυμερούς θεσμικού πλαισίου για την λήψη αποφάσεων στους οποίους η παρουσία της θα καθίσταται απαραίτητη. Και η Κίνα όμως φοβόταν να αποδεχτεί ένα σχέδιο που να ευνοεί την ανεξαρτησία του Κοσόβου, για να μη ζητήσει αυτονομία και το Θιβέτ. Γενικά η Κίνα ήταν και μια χώρα με εμφανή καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

¹¹⁴ MICHAEL BYERS & SIMON CHESTERMAN, Changing the rules about rules? Unilateral humanitarian intervention and the future of international law, μέρος του "Humanitarian Intervention, ethical, legal and political dilemmas", Cambridge University Press, 2003, σελ.184.

¹¹⁵ Πέτρος Σιούσιουρας, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2014, σελ.30-35

Το ΝΑΤΟ, στην περίπτωση αυτή, προσπάθησε να θεμελιώσει νομικά την επέμβαση θεωρώντας ότι τρία ψηφίσματα του ΣΑ για το Κοσσυφοπέδιο, που εγκρίθηκαν πριν από την έναρξη των βομβαρδισμών (24 Μαρ 1999), εγκρίθηκαν σύμφωνα με το κεφάλαιο VII του Χάρτη. Ανατρέχει δηλαδή σε κάποια «σιωπηρή εξουσιοδότηση» του ΣΑ, ειδικά στην απόφαση 1199 της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 1998.¹¹⁶ Η απόφαση αυτή υπογράμμισε την «ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων των κατοίκων του Κοσόβου» και επιβεβαίωσε ότι η «επιδείνωση της κατάστασης στο Κόσοβο αποτελούσε απειλή για την ειρήνη και τη διεθνή ασφάλεια. Το Συμβούλιο θεώρησε ότι, η υπερβολική και χωρίς διάκριση (*excessive and indiscriminate*) χρήση βίας εκ μέρους των σερβικών δυνάμεων κατά του αμάχου πληθυσμού, είχε ήδη οδηγήσει στην φυγή 230.000 ατόμων από τις εστίες τους, εκ των οποίων πενήντα 50.000 στερούνταν παντελώς στέγης και μέσων ικανοποίησης των βασικών αναγκών. Το Συμβούλιο εξέφρασε ιδιαίτερα την ανησυχία του από τις προσφυγικές ροές όχι μόνον προς τις γειτονικές χώρες Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, αλλά και προς άλλες ευρωπαϊκές χώρες.¹¹⁷

Το νομικό υπόβαθρο της επέμβασης είναι κάτι περισσότερο από αμφισβητήσιμο. Στη πραγματικότητα, το ΣΑ δεν εξουσιοδοτεί τη χρήση βίας από τα κράτη ούτε με την απόφαση 1199, ούτε με την 1203¹¹⁸ αλλά ούτε με την 1244.

β. Η Αναλογικότητα της Επέμβασης.

Το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο, πέρα από την προστασία προβλέπει και κάποιες απαγορεύσεις, κυρίως αναφορικά με είδη όπλων και τακτικών. Έχοντας ως γνώμονα ότι πρέπει πάντα να γίνεται διαχωρισμός του άμαχου πληθυσμού από τους μαχόμενους και οι «επιτρεπόμενες» επιθέσεις είναι μόνο κατά στρατιωτικών στόχων, το ΔΑΔ ειδικότερα, απαγορεύει όσα δεν διακρίνουν μεταξύ αμάχων και εμπολέμων, μπορεί να προκαλέσουν υπερβολική βλάβη ή μη αναγκαίο πόνο, μπορεί να προκαλέσουν μακροχρόνια περιβαλλοντική ζημιά. Τηρείται δηλαδή η αρχή της αναλογικότητας μεταξύ στρατιωτικής αναγκαιότητας και αντίκτυπου στους αμάχους.¹¹⁹

Η χρησιμοποίηση σφοδρών αεροπορικών επιθέσεων εναντίον μη στρατιωτικών υποδομών της Γιουγκοσλαβίας (γέφυρες, ενεργειακές υποδομές, τηλεοπτικοί σταθμοί, βιομηχανικές μονάδες) αποτέλεσε παραβίαση του πρωτοκόλλου I και II του Δικαίου της Χάγης, το οποίο αφορά στις διεθνείς και εσωτερικές ένοπλες συρράξεις και απαγορεύει την επίθεση σε αμάχους και μη

¹¹⁶ Christopher Greenwood (LSE), *Humanitarian intervention: the case of Kosovo*, Originally published in 2002 Finnish yearbook of international law. Helsinki, Finland : Kluwer 2002, p. 147 & 156.

[http://eprints.lse.ac.uk/21492/1/Humanitarian_intervention_the_case_of_Kosovo\(LSERO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/21492/1/Humanitarian_intervention_the_case_of_Kosovo(LSERO).pdf)

¹¹⁷ Στέλιος Περράκης, Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006, σελ. 404

¹¹⁸ Η απόφαση 1203 της 24^{ης} Οκτωβρίου 1998, δεν αναφέρει κάποια μορφή ανθρωπιστικής επέμβασης και διαπιστώνει πως το ΣΑ παραμένει να εξετάζει το ζήτημα. Στη συνέχεια ξεκαθαρίζει πως οποιαδήποτε απόφαση που θα εμπεριέχει ανθρωπιστική επέμβαση θα πρέπει να λαμβάνεται αποκλειστικά από το ΣΑ σε μεταγενέστερη συνοδό του.

¹¹⁹ Πέτρος Σιούσιουρας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2014, σελ.628

στρατιωτικούς στόχους.¹²⁰ Επί πλέον η υπέρμετρη χρήση βίας είχε ως αποτέλεσμα την καταστροφή στόχων με αμάχους (σχολεία, νοσοκομεία, τραίνα και λεωφορεία με αμάχους, φάλαγγες προσφύγων κτλ). προκαλώντας μεγάλο αριθμό παράπλευρων απωλειών. Σοβαρές επίσης κριτικές ασκήθηκαν για την ενδεχόμενη οικολογική καταστροφή, και τη χρήση παράνομων όπλων (εξασθενημένο ουράνιο).¹²¹ Για το λόγο αυτό, κατέστη εμφανές ότι η επέμβαση αυτή δεν τήρησε την αρχή της αναλογικότητας και βάσει του κανόνα αυτού κρίνεται και πάλι παράνομη.

γ. Οι Επιλογές και η «Δυσκαμψία» του Συμβουλίου Ασφαλείας

Οι επιχειρήσεις του NATO, που κατευθύνθηκαν σαφώς εκτός του άρθρου 53 του Χάρτη, έφεραν το ΣΑ ενώπιον μιας «πράξης τετελεσμένης», όπου οι επιλογές του ήταν δύο: είτε να νομιμοποιήσει την επέμβαση είτε να την καταδικάσει ευθέως. Το ΣΑ όμως δε προέβη σε καμιά από τις παραπάνω λύσεις, και αν συμφωνούν όλοι πως δεν καταδίκασε ευθέως την επέμβαση οι διαφωνίες εντείνονται ως προς το αν την νομιμοποίησε. Παρά τις διεθνείς διαμαρτυρίες για τη μη νομιμότητα της Νατοϊκής επέμβασης, όχι μόνο δεν υπήρξε καταδίκη από τον ΟΗΕ αλλά στην συνέχεια με την απόφαση 1244 του ΣΑ εγκρίθηκε και η ανάπτυξη Νατοϊκών δυνάμεων της KFOR. Βέβαια η υπόψη απόφαση δεν αναφέρεται στη δράση του NATO, αλλά βασίστηκε στην επέμβαση του για να αποδεχτεί η Γιουγκοσλαβία την εγκατάσταση της στρατιωτικής δύναμης της KFOR. Κύριος στόχος ήταν η εξασφάλιση παροχής ισομερούς βοήθειας. Ωστόσο φαίνεται ότι, η ισχυρή πλειοψηφία συμφωνεί πως το ΣΑ δεν νομιμοποίησε αναδρομικά την επέμβαση του NATO.

Η μονομερής επέμβαση αυτή του NATO στο εσωτερικό ενός κυριάρχου κράτους (Σερβίας), που πραγματοποιήθηκε στο όνομα της «προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», ουσιαστικά παραβίασε το ισχύον διεθνές δίκαιο και συγκεκριμένα τον καταστατικό Χάρτη των ΗΕ.¹²² Ωστόσο, η μη επίσημη καταδίκη της επέμβασης από τον ΟΗΕ, δημιούργησε σοβαρές προϋπόθεσης για την *de facto* θεμελίωση την δυνατότητας του NATO να παρεμβαίνει εναντίον ενός κράτους όταν κρίνει ότι παραβιάζονται «δημοκρατικές αρχές» ή «ανθρώπινα δικαιώματα», ακόμα και χωρίς την συγκατάθεση του ΣΑ του ΟΗΕ. Η πρακτική αυτή των μονομερών «ανθρωπιστικών επεμβάσεων» δημιουργεί έντονα ερωτηματικά στην διεθνή κοινή γνώμη, αφού η εφαρμογή της θα έδινε το δικαίωμα της επιλεκτικής επέμβασης των ισχυρών σε περιοχές όπου επηρεάζονται τα συμφέροντα τους με το πρόσχημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

¹²⁰ Πέτρος Σιούσιουρας, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2014, σελ.622.

¹²¹ Α. Χ. Σκόρδας, Η χρήση βίας από το NATO κατά της Γιουγκοσλαβίας: Ελληνική Εξωτερική πολιτική στη «ζώνη του λυκόφωτος», περιοδικό «Το Σύνταγμα», Τεύχος 4, 2001, σελ.12.

¹²² Το άρθρο 2 του Χάρτη των ΗΕ απαγορεύει την ανάμιξη στα εσωτερικά ενός κράτους εξαιρώντας μόνο δύο τις περιπτώσεις: της αυτοάμυνας και της επέμβασης μετά από εξουσιοδότηση του ΣΑ με σκοπό την προστασία της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Συμπεράσματα

Η περίπτωση του πολέμου στον Κόλπο, κατέδειξε ότι, παρότι θα έπρεπε θεωρητικά το σύστημα για εφαρμογή της συλλογικής ασφάλειας να λειτουργεί αυτόνομα, τελικά μόνον η ισχυρή ηγεσία των ΗΠΑ το έκανε δυνατό. Το θέμα της ηγεσίας, θα ανακύπτει σε κάθε περίπτωση παραβίασης της διεθνούς νομοθεσίας, καθώς ο δυνητικός ηγέτης-κράτος, θα ενεργοποιεί το σύστημα συλλογικής ασφάλειας μόνον εάν εξυπηρετεί τα εθνικά του συμφέροντα.

Η μη διάθεση στρατιωτικών δυνάμεων από τα ΗΕ, συνεπάγεται αδυναμία ουσιαστικού ελέγχου οποιαδήποτε επιχείρησης μέσω των μηχανισμών του. Τα σημαντικά επιχειρησιακά προβλήματα (διοίκηση και έλεγχος, επικοινωνίες, πληροφορίες), επιλύονται με την διοίκηση των διατιθέμενων δυνάμεων από τους εθνικούς τους διοικητές ή μέσα στο πλαίσιο οργανωμένης συμμαχίας όπως το ΝΑΤΟ. Καθώς όμως ο ΟΗΕ παραδίδει την διοίκηση για λόγους αποτελεσματικότητας, η απώλεια ή αδυναμία ελέγχου ενέχει τον σημαντικότερο κίνδυνο να μην γνωρίζει ο Οργανισμός τι γίνεται στο όνομά του στο πεδίο των επιχειρήσεων.

Στη κρίση της Γιουγκοσλαβίας συμπεραίνουμε ότι, τα ΗΕ παρότι πρόσφεραν σημαντικό ανθρωπιστικό έργο, ιδιαίτερα όσο αφορά την διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας και την προστασία των προσφύγων, δεν κατάφερε μολαταύτα να ανταποκριθεί στις διεθνείς προσδοκίες για την αποκατάσταση της ειρήνης και τον τερματισμό των συγκρούσεων. Το ΣΑ χρησιμοποιήθηκε για να συμπληρώσει ή να επιβοηθήσει την πολιτική και τις επιδιώξεις των ισχυρών ευρωπαϊκών κρατών και των ΗΠΑ, που ήταν όμως συχνά αμφίροπες και μεταβαλλόμενες. Επηρεάστηκαν από στρατηγικά και οικονομικά συμφέροντα, από τις εσωτερικές πολιτικές αντιπαλότητες αυτών των χωρών και από την πίεση της κοινής γνώμης όπως αυτή διαμορφώθηκε από δημόσιες σχέσεις και τα ΜΜΕ.

Σε κρίσεις όπως αυτή της πρώην Γιουγκοσλαβίας, υπάρχουν στάδια κατά τα οποία είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ποιος είναι το θύμα και ποιος ο θύτης, σε βάρος του οποίου θα εφαρμοστεί το σύστημα συλλογικής ασφάλειας, ιδιαίτερα αν λάβουμε υπόψη ότι το σύστημα της συλλογικής ασφάλειας στρέφεται εναντίον κράτους που προβαίνει σε επιθετικές ενέργειες και όχι εναντίον κάποιας εθνότητας.¹²³ Εν προκειμένω, τα διεθνή ΜΜΕ, συνειδητά ή ασυνείδητα, επέλεξαν από πολύ νωρίς - και εξαιτίας των εξαιρετών δημοσίων σχέσεων της κροατικής και

¹²³ Χειλά Ειρήνη, Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα, Μάιος 1999, σελ. 215.

μουσουλμανικής πλευράς-τους θύτες και τα θύματα. Ο κυνισμός και τα λάθη της σερβοβοσνιακής ηγεσίας τροφοδότησαν το αντισερβικό κλίμα που επικράτησε σε διεθνή κλίμακα.

Στη περίπτωση της Βοσνίας, ο κυριότερος λόγος της αποτυχίας του ΟΗΕ ήταν η αδυναμία του να συγκροτήσει ισχυρή στρατιωτική δύναμη επιβολής της ειρήνης σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζονταν από έντονη βιαιότητα. Το κύριο ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας σε αντίστοιχες περιπτώσεις, πρέπει να είναι η προστασία των πληθυσμών. Αυτό δεν μπορεί να εξασφαλιστεί με τους παραδοσιακούς τρόπους, και ειδικά με τους παραδοσιακούς κανόνες εμπλοκής. Η ολοκλήρωση αποστολών διαφύλαξης της ειρήνης ώστε να επιτύχουν σκοπούς εξαναγκασμού αυτής (αποστολές επιβολής ειρήνης), απαιτεί κινητοποίηση μεγάλων στρατιωτικών σχηματισμών και δομών, με εξελεγμένα όπλα, διάθεση να δράσουν αποφασιστικά, αλλά κυρίως νόμιμη εξουσιοδότηση από τον ΟΗΕ, ώστε να τυγχάνουν και ευρύτερης αποδοχής από τους πληθυσμούς και να στηρίζουν μια γενικότερη προσπάθεια συλλογικής ασφάλειας.

Στην περίπτωση του Κοσόβου, ο Οργανισμός βρέθηκε ξαφνικά έξω από την διαδικασία λήψης απόφασης. Το ΝΑΤΟ σχεδίασε και εκτέλεσε μία ανθρωπιστική επέμβαση εξαναγκασμού, βασισμένη στην αεροπορία και στην τεχνολογική υπεροχή, αλλά δεν έγινε η παραμικρή προσπάθεια για νομιμοποίηση της επιχείρησης με αντίστοιχο ψήφισμα του ΟΗΕ. Ανεξάρτητα από τα πολιτικά και στρατιωτικά αποτελέσματα του πολέμου διαπιστώθηκε ότι η διεθνής κοινότητα χρειάζεται έναν πιο «ευέλικτο» ΟΗΕ (από πλευράς νομοθετικής αποτελεσματικότητας) και ένα πιο «σεμνό» ΝΑΤΟ (από πλευράς πρότερης νομιμοποίησης των ενεργειών του).

Όπως έδειξαν και οι διαπραγματεύσεις για το μέλλον της Βοσνίας αλλά και η επέμβαση του ΝΑΤΟ στο Κοσσυφοπέδιο, τα όρια μεταξύ ειρηνικής και εξαναγκαστικής μεσολάβησης είναι σήμερα μάλλον δυσδιάκριτα.

Η ικανότητα του ΟΗΕ να διαδραματίσει έναν ενεργό ρόλο στα ζητήματα ειρήνης και ασφάλειας θα εξαρτηθεί από τη φύση των σχέσεων μεταξύ των κυρίαρχων κρατικών δρώντων ή ομάδων κρατών (ΗΠΑ, ΝΑΤΟ, ΕΕ), το ρόλο που θα επιδιώξουν να του προσδώσουν και τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιήσουν τους διαθέσιμους μηχανισμούς αποκατάστασης και εδραίωσης της ειρήνης. Ουσιαστικά δηλαδή, ο ΟΗΕ καταλήγει να χρησιμοποιείται ορισμένες φορές ως «συλλογικός νομιμοποιητικός παράγων ενεργειών που αναλαμβάνονται από μια ηγεμονική δύναμη».¹²⁴

Οι άκαμπτοι πολιτικοί κανόνες και μηχανισμοί λήψης απόφασης στον ΟΗΕ (νόμος της ομοφωνίας στο ΣΑ σαν προϋπόθεση για περαιτέρω δράση, μόνιμη φοβία άσκησης veto από κάποιο μέλος) και η χρηματοδοτική εξάρτηση από τα

¹²⁴ Χειλά Ειρήνη, Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα, Μάιος 1999, σελ. 256.

κράτη μέλη (με σκοπό να καλύπτονται τα τεράστια έξοδα στις εκτελούμενες αποστολές), είναι βασικά θέματα που χρήζουν αλλαγής, προς λειτουργικότερες μορφές και διαδικασίες.

Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις

Η ανθρωπιστική επέμβαση στηρίζει την χρήση στρατιωτικών μέσων για τον τερματισμό των πυρών και της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ανθρωπιστική επέμβαση διενεργείται κυρίως με σκοπό την διευκόλυνση της ανθρωπιστικής βοήθειας και σύμφωνα πάντα με τους κανόνες του ΣΑ. Πολλοί αναρωτήθηκαν εάν ο παράνομος χαρακτήρας της επέμβασης του ΝΑΤΟ στο Κόσοβο ήταν συγχρόνως και νόμιμος, βασισμένος σε ένα νέο εθιμικό κανόνα που επιτρέπει τη χρήση βίας σε περιπτώσεις εκτεταμένων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που θεωρούνται απειλή για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Ωστόσο, δεν μπορούμε να πούμε ότι μόνο η περίπτωση της επέμβασης στο Κόσοβο θα μπορούσε να ευθύνεται για αλλαγές στο Διεθνές Δίκαιο και για τη δημιουργία ενός νέου κανόνα.

Εξάλλου, οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις που δεν έχουν τη συναίνεση του κράτους υποδοχής δεν δημιουργεί τα κατάλληλα κριτήρια για να χαρακτηριστεί ως συνεχής πρακτική και να γίνει οικουμενικά αποδεκτή, ως νέος εθιμικός κανόνας. Συνεπώς δεν υφίσταται νομιμοποίηση της μονομερούς ανθρωπιστικής επέμβασης.

Οι κατ' ελάχιστον προϋποθέσεις που θα πρέπει να τεθούν για την νομιμοποίηση μιας ανθρωπιστικής επέμβασης είναι αναμφίβολα μια εκτεταμένη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του ανθρωπιστικού δικαίου που τείνει να προσλάβει μορφή γενοκτονίας, η αδυναμία της κυβέρνησης να επιβάλλει τη τάξη ή να συμμορφωθεί με τις σχετικές ρυθμίσεις του Χάρτη των ΗΕ ή τις αποφάσεις του ΣΑ, σε συνδυασμό με την αδυναμία των ΗΕ να λάβουν τα αναγκαία εξαναγκαστικά μέτρα λόγω της αδράνειας του ΣΑ (διαφωνία μόνιμων μελών- άσκηση veto). Στη περίπτωση αυτή, η χρησιμοποιούμενη βία θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή της αναλογικότητας σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό που είναι ο τερματισμός των ωμοτήτων.¹²⁵

2. Προτάσεις

Πρέπει να γίνει σαφής προσδιορισμός του «συλλογικού αγαθού» που καλείται να διασφαλίσει η ανάληψη εξαναγκαστικής δράσης, στη βάση συνεργασίας ΟΗΕ και περιφερειακών οργανισμών όχι κατά περίπτωση, αλλά σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο. Έτσι, αποφεύγεται η επιλεκτική δραστηριοποίηση της συνεργασίας αυτής ανάλογα με τις αντιδράσεις και τις συνέπειες που έχει μια σύγκρουση στις

¹²⁵ Σιούσιουρας Πέτρος, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2014, σελ.578.

προτεραιότητες και στόχους ορισμένων ισχυρών κρατών-μελών περιφερειακών οργανισμών.¹²⁶

Το σύγχρονο σημείο εστίασης των παρεμβάσεων, πρέπει να είναι η ασφάλεια των αμάχων. Αν το ΝΑΤΟ έχει τη δύναμη και ο ΟΗΕ μπορεί να εξουσιοδοτεί, τότε οι μηχανισμοί λήψης διεθνών αποφάσεων πρέπει να εξελιχθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε το ΝΑΤΟ να τεθεί υπό τον επιβλέποντα μηχανισμό του ΟΗΕ, που είναι ικανός να παρέχει νομιμοποίηση για δράση, σαν αποτέλεσμα μιας διαδικασίας λήψης απόφασης, που θα είναι διεθνώς αποδεκτή. ΟΗΕ και ΝΑΤΟ, πρέπει να είναι κρίκοι της ίδιας αλυσίδας ασφάλειας στο νέο σύστημα, δεδομένου ότι αλληλοσυμπληρώνονται. Αυτό, θα απαιτήσει αλλαγές στις λειτουργικές διαδικασίες του ΟΗΕ. Από την άλλη πλευρά, καθώς το ΝΑΤΟ παραμένει ο κύριος εκφραστής της στρατιωτικής ισχύος, πρέπει να αποδεχθεί τις αρχές της συλλογικότητας.

Γενικά ο ΟΗΕ θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην κατεύθυνση της πρόληψης κρίσεων και της προληπτικής δράσης ώστε αυτές όπου είναι δυνατόν, να μην πραγματοποιούνται. Απαραίτητη προϋπόθεση αυτού είναι η αύξηση του προσωπικού εμπειρογνομόνων του Οργανισμού το οποίο είναι επιφορτισμένο με την ανίχνευση και ανάλυση πληροφοριών για ενδεχόμενες κρίσεις σε όλο τον κόσμο. Το προσωπικό αυτό θα πρέπει να διαθέτει όλο το απαιτούμενο επιστημονικό υπόβαθρο ώστε να γίνεται ενδελεχής μελέτη και ανάλυση της εσωτερικής κατάστασης της υπό ανάφλεξη περιοχής στην οποία θα επικεντρωθούν οι διπλωματικές προσπάθειες.

Κατά τη διενέργεια των στρατιωτικών δράσεων του ΣΑ, κρίνεται σκόπιμη η αποστολή εξειδικευμένου προσωπικού, ικανού να εντοπίσει και να αποσοβήσει πιθανούς κινδύνους για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αξίζει δε να επισημανθεί ότι, από τις 27 υπάρχουσες ειρηνευτικές αποστολές το 2016, οι 15 είχαν αρμοδιότητες σχετικές με ανθρώπινα δικαιώματα – γεγονός ενδεικτικό της συνεχώς εξελισσόμενης σχέσης του ΣΑ με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν την νομιμοποίηση της ανθρωπιστικής επέμβασης γιατί θεωρούν ότι η κρατική κυριαρχία βοηθάει στην παραβίαση των δικαιωμάτων και παρεμποδίζει την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Ίσως η δημιουργία ενός νέου εθιμικού κανόνα να θεωρείται πολύ πρόωμη κίνηση, καθώς δεν θα μπορούσε να στηριχτεί ούτε στη συνεχή διεθνή πρακτική, ούτε και στην ολομελή συναίνεση των κρατών. Εντούτοις, η διεθνής κοινότητα δεν θα πρέπει να συμβιβάζεται και να εθелоτυφλεί.

Ένας τρόπος ελέγχου, για την εφαρμογή της συλλογικής ασφάλειας σε περιπτώσεις που παραβιάζονται δικαιώματα, θα μπορούσε να είναι η επιβολή αυστηρών κριτηρίων για την ανάληψη μια επέμβασης για την προστασία των

¹²⁶ Χειλά Ειρήνη, Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα, Μάιος 1999, σελ. 216.

δικαιωμάτων του ανθρώπου. Πρέπει να αναχθούν σε πρώτιστης σημασίας οι ρυθμίσεις των νομικών προβλημάτων που προκύπτουν από τον βαθμό που παραβιάζεται η κρατική κυριαρχία κατά τη διάρκεια μιας επέμβασης προκειμένου αυτή να θεωρηθεί ανθρωπιστική και να καθοριστούν - καθιερωθούν τα στοιχεία εκείνα που αντιπροσωπεύουν ένα δίκαιο χαρακτήρα επεμβάσεων, απελευθερωμένο από την υστεροβουλία που διακρίνει το σήμερα, κάτι που συνεπάγεται την εις βάθος εξέταση των ανθρωπιστικών κινήτρων των κρατών που επιχειρούν μια επέμβαση.¹²⁷ Ο ρόλος του ΣΑ θα πρέπει να είναι καθαρά και σαφής προσδιορισμένος σε τέτοιες περιπτώσεις.

Τέλος θα πρέπει να εξεταστεί και να προωθηθεί η λήψη, εκ μέρους των μόνιμων μελών του ΣΑ, των αποφάσεων με δημοκρατικό τρόπο, γεγονός που σημαίνει ότι πρέπει να προβούν σε ορισμένες αλλαγές τόσο στη σύνθεση όσο και στον τρόπο λειτουργίας του ΣΑ. Έτσι αφενός παρακάμπτονται οι γεωπολιτικές προτεραιότητες των μόνιμων μελών, ιδιαίτερα των ισχυρότερων, αφετέρου δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την απόκτηση μόνιμης ειρηνευτικής δύναμης έτοιμης να αναλάβει σε περίπτωση κρίσης ειρηνευτική και ανθρωπιστική δράση. Οι προσπάθειες αυτές πρέπει να συνοδεύονται από αύξηση χρηματοδοτικών πηγών και των στρατιωτικών ικανοτήτων του ίδιου του Οργανισμού.¹²⁸

Αναγκαία προϋπόθεσή για την υλοποίηση των λειτουργιών αυτών είναι η ύπαρξη πολιτικής βούλησης εκ' μέρους των ισχυρών κρατών να εμπλουτίσουν τον Οργανισμό με τα κατάλληλα μέσα, έτσι ώστε να καταστεί ικανός να προωθήσει την εφαρμογή αρχών και πρακτικών για την εκπλήρωση κοινών στόχων.

3. Επίλογος

Θα ήταν ουτοπιστικό να θεωρήσει κανείς ότι, στο άναρχο Διεθνές Περιβάλλον είναι δυνατόν ένας παγκόσμιος φορέας να επιβάλει ένα αντικειμενικό Δίκαιο και να επιλύσει όλα τα προβλήματα, και για το λόγο αυτό να σταθεί επικριτικός στον ΟΗΕ. Μπορεί να μην είναι σε θέση να διαχειριστεί πλήρως όλες τις υποθέσεις που παρουσιάζονται και να υφίσταται περιορισμούς, ωστόσο παρέχει σήμερα το μοναδικό παγκόσμιο δημόσιο βήμα για την προβολή των απόψεων των λαών και τη συζήτηση προβλημάτων με πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, ανθρωπιστικό και περιβαλλοντικό χαρακτήρα. Τέλος, έχει αναπτύξει σημαντική δράση σε τομείς, όπως η προάσπιση της δημοκρατίας, η προώθηση της ανάπτυξης, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η προστασία του περιβάλλοντος, η ενίσχυση του διεθνούς δικαίου, η βελτίωση των παγκόσμιων εμπορικών σχέσεων και η ανθρωπιστική βοήθεια.

¹²⁷ Σιούσιουρας Πέτρος, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2014, σελ.586.

¹²⁸ Χειλά Ειρήνη, Ο Ρόλος του ΟΗΕ στη Διαχείριση των Διεθνών Κρίσεων, στο «Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής», Επιμέλεια Θεόδωρος Χριστοδουλίδης, Δημήτρης Μπουραντώνης, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998, σελ. 154-155.

-Ο-
Συντάξας

Πέτρος Γιάγκος
Σχης (ΠΒ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΤΟΥ ΣΧΗ (ΠΒ) ΠΕΤΡΟΥ ΓΙΑΓΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

Ελληνόγλωσση

Λιακόπουλος Δημήτρης Ι., Το δίκαιο στην Ανθρωπιστική Επέμβαση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001.

Παπασωτηρίου Χ., Η Μεταψυχροπολεμική Πολιτική των ΗΠΑ στα Βαλκάνια, μέρος της συλλογικής έκδοσης «Ματιές στο Σύγχρονο Τοπίο των Δ. Βαλκανίων», Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2009.

Περράκης Στέλιος (επιμ.), 60 Χρόνια Ηνωμένα Έθνη, Προκλήσεις και Προοπτικές, Αθήνα, Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2006.

Περράκης Στέλιος, Μαρούδα Μαρία Ντανιέλλα, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Ηνωμένα Έθνη, Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση, Τόμος 16, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2006.

Σατλάνης Χρήστος Ν., Θεμελιώδεις Έννοιες και Διαστάσεις της Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης, Μια εισαγωγή στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2005.

Σιούσιουρας Πέτρος, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2014.

Σκόρδας Α. Χ., Η χρήση βίας από το ΝΑΤΟ κατά της Γιουγκοσλαβίας: Ελληνική Εξωτερική πολιτική στη «ζώνη του λυκόφωτος», περιοδικό «Το Σύνταγμα», Τεύχος 4, 2001.

Σπυρόπουλος Γ., Η Ανθρωπιστική Επέμβαση στις Διεθνείς Σχέσεις: Νεότερες Ερμηνείες, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2000.

Τσιτσελίκης Κωνσταντίνος, Επιβάλλοντας την Ειρήνη- Η νομιμότητα των στρατιωτικών επεμβάσεων στα όρια του ανθρωπισμού, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001.

Χατζηκωνσταντίνου Κ., Ανθρωπιστική επέμβαση και Ευθύνη για Προστασία, στο συλλογικό έργο «Διεθνείς Σχέσεις-Σύγχρονη Θεματολογία & Προσεγγίσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008.

Χειλά Ειρήνη, Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων, ο ΟΗΕ στην Εποχή της Μοναδικής Υπερδύναμης, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1999.

Χριστοδουλίδης, Θ. Μπουραντώνης (Επιμέλεια), Ο ΟΗΕ στο Κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 1998.

«Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διεθνείς Οργανισμοί», ΕΠΥΕΘΑ, 1999.

Ξενόγλωσση

Adam Roberts, The Laws of War in the 1990-91 Gulf Conflict, International Security, Volume 18, Number 3, Winter 1993/94, pp. 134-181 (Article), Published by The MIT Press.

Adams Roberts, The United Nations and International Security in “Ethnic Conflict and International Security”, M. Brown (ed.), Princeton University Press, New Jersey, 1993.

Adam Roberts, Communal Conflict as a Challenge to International Organization: The Case of Former Yugoslavia. Chapter 2 of “Peacemaking and Peacekeeping for the New Century”, Olara A Otunnu & Michael W Doyle, 1996.

Bennett Christopher, Yugoslavia’s Bloody Collapse: Causes, Course and Consequences, Hurst and Company Ltd, London, 1995.

Bert Wayne, The Reluctant Superpower: The US Policy in Bosnia 1991-95, 1997, London, Macmillan Press.

Erika de Wet, The Chapter VII Powers of the United Nations Security Council, Bloomsbury Publishing.

James Gow, Triumph of the Lack of Will, International Diplomacy at the Yugoslav War, Hurst & Company, London, 1997.

Matthews Ken, The Gulf Conflict and International Relations, Routledge, London 1993.

MICHAEL BYERS & SIMON CHESTERMAN, Changing the rules about rules? Unilateral humanitarian intervention and the future of international law, μέρος του “Humanitarian Intervention, ethical, legal and political dilemmas”, Cambridge University Press, 2003.

Rivlin, Benjamin, The UN Secretary-Generalship at Fifty στο “The United Nations in the New World Order The World Organization at Fifty”, D. Bourantonis, J. Wiener (eds), Palgrave Macmillan UK, 1995.

Sara Flounders, Bosnia Tragedy. The Unknown Role of the Pentagon. Part of “NATO in the Balkans-Voices of Opposition”, 1998.

Thomas Weiss and others, The United Nations and the Changing World Politics (eighth edition), 2017, Chapter 3: UN Security Operations After the Cold War (1988-1998), Oxford, Westview Press.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Διεθνές Δίκαιο

https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=22

Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο

<http://www.nomothesia.net/wp-content/uploads/2016/02/Δημόσιο-Διεθνές-Δίκαιο.pdf>

Η Διακήρυξη της Χιλιετίας

http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=41

Τα ΗΕ: Μία Εισαγωγή για Μαθητές, Ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26272&showall=1

<https://www.unric.org/html/greek/60ways/index.html>

Άρθρο 99 Χάρτη ΟΗΕ: Στο μεταίχμιο προληπτικής διπλωματίας και κατάχρησης εξουσίας..., <https://powerpolitics.eu/άρ-99-χάρτη-οηε-στο-μεταίχμιο-προληπτικ>

«Η επίλυση των κρίσεων και το χρέος της διεθνούς κοινότητας Το δικαίωμα της παρέμβασης»,

Το ΒΗΜΑ, 9/5/1999, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=110730>

Η Πρακτική του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών σε Σχέση με τις Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις στο Ισχύον Διεθνές Δίκαιο,

<http://www.eanda.gr/nomikos-logos/symboyllo-asfaleias-anthropistikes-epembaseis-isxyon-diethnes-dikaio>

Security Council Resolutions <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>

UN Global Counter-Terrorism Strategy

<https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy#plan>

“An Agenda for Peace”, UN Doc A/47/277, 17 June 1992,

<http://www.un-documents.net/a47-277.htm>

UN Document S/23500,

<http://www.securitycouncilreport.org/undocuments/document/PKO%20S%2023500.php>

LIST OF PEACEKEEPING OPERATIONS 1948-2013,

<http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/operationslist.pdf>

Principles of peacekeeping,
<https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>

FIRST UNITED NATIONS EMERGENCY FORCE, UNEF I (November 1956 - June 1967), <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unefi.htm>

Maintain International Peace and Security, <http://www.un.org/en/sections/what-we-do/maintain-international-peace-and-security/index.html>

«History of SFOR in Bosnia- Herzegovina»,
<https://www.nato.int/sfor/docu/d981116a.htm>

NATO's role in relation to the conflict in Kosovo,
<https://www.nato.int/kosovo/history.htm#A>

Hillen John F., UN Collective Security: Chapter Six and a Half, (Spring 1994).
<http://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/Articles/1994/1994%20hillen.pdf>

Summaries of the Decisions Legality of Use of Force (Yugoslavia v. Belgium, Canada, France, Germany, Italy, Netherlands, Portugal, Spain, UK, USA) Provisional Measures Order of 2 June 1999,
http://www.mpil.de/en/pub/publications/archive/wcd.cfm?fuseaction_wcd=aktdat&aktdat=dec0312.cfm

ICISS , The responsibility to Protect, Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty International Development Research Center 2001, παρ.2.14 & 2.15, <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>

Strategic Concept for the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation, “Active Engagement; Modern Defence” Lisbon, 19 Nov 2010, (Preface 2nd bullet, Core Tasks 2, Par. 31)
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm

ADAM ROBERTS, “Humanitarian war: military intervention and human rights”, International Affairs 69, 3 (1993),
<https://watermark.silverchair.com/ia-69-3-429.pdf?>

Sara Flounders, Bosnia Tragedy. The Unknown Role of the Pentagon. Part of “NATO in the Balkans-Voices of Opposition”, 1998,
[https://ia801405.us.archive.org/28/items/pdfyUpJGYDqXHsInXsYq/Nato%20in%20the%20Balkans%20-%20Voices%20of%20Opposition%20\(1998\).pdf](https://ia801405.us.archive.org/28/items/pdfyUpJGYDqXHsInXsYq/Nato%20in%20the%20Balkans%20-%20Voices%20of%20Opposition%20(1998).pdf)

R. Craig Nation, «War in the Balkans, 1991-2002»,
<https://ssi.armywarcollege.edu/pdf/files/PUB123.pdf>

David Anderson, «The UN's Role in the F.Yugoslavia: The Failure of the Middle Way», <https://www.aph.gov.au/binaries/library/pubs/rp/1995-96/96rp15.pdf>

Christopher Greenwood (LSE), Humanitarian intervention: the case of Kosovo, Originally published in 2002 Finnish yearbook of international law. Helsinki, Finland: Kluwer 2002,

[http://eprints.lse.ac.uk/21492/1/Humanitarian_intervention_the_case_of_Kosovo\(LSERO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/21492/1/Humanitarian_intervention_the_case_of_Kosovo(LSERO).pdf)

Derek Bowett, The Impact of Security Decisions on Dispute Settlement Procedures.

<http://ejil.org/pdfs/5/1/1272.pdf>

“Don’t let the endgame be his, Apr 8th 1999”,

<http://www.economist.com/node/196700>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΤΟΥ ΣΧΗ (ΠΒ) ΠΕΤΡΟΥ ΓΙΑΓΚΟΥ

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
(ΚΕΦΑΛΑΙΑ VI, VII & VIII) ¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI.
Ειρηνική Διευθέτηση Διαφορών

Άρθρο 33.

1. Σε κάθε διαφορά που η παράτασή της μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, τα ενδιαφερόμενα μέρη θα προσπαθούν πρώτα από όλα να λύσουν τη διαφορά τους με διαπραγματεύσεις, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή, διαιτησία, δικαστικό διακανονισμό, προσφυγή σε τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες ή με άλλα ειρηνικά μέσα της εκλογής τους.

2. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, όταν το κρίνει αναγκαίο, θα ζητά από τους διαδίκους να λύνουν τη διαφορά τους με τέτοια μέσα.

Άρθρο 34.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί να ερευνά κάθε διένεξη ή κάθε κατάσταση που θα ήταν δυνατό να οδηγήσει σε διεθνείς προστριβές ή να δημιουργήσει διένεξη, με σκοπό να διαπιστώνει αν η παράταση αυτής της διένεξης ή αυτής της κατάστασης είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Άρθρο 35.

1. Κάθε Μέλος των Ηνωμένων Εθνών μπορεί να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνελεύσεως σε διαφορές ή σε καταστάσεις σαν κι αυτές που αναφέρονται στο Άρθρο 34.

2. Ένα κράτος που δεν είναι Μέλος των Ηνωμένων Εθνών μπορεί να επιστήσει την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Γενικής Συνελεύσεως σε μια διαφορά στην οποία το κράτος αυτό είναι ενδιαφερόμενο μέρος, με τον όρο ότι θα αποδεχτεί προκαταβολικά, για ό,τι αφορά αυτή τη διαφορά, τις υποχρεώσεις για ειρηνικό διακανονισμό που προβλέπονται από αυτόν το Χάρτη.

3. Οι ενέργειες της Γενικής Συνελεύσεως, σχετικά με ζητήματα που της υποδεικνύονται σύμφωνα με το Άρθρο αυτό, θα καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των Άρθρων 11 και 12.

Άρθρο 36.

1. Το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί σε οποιοδήποτε στάδιο μιας διαφοράς του είδους που αναφέρεται στο Άρθρο 33 ή μιας τέτοιας κατάστασης, να συστήνει τις κατάλληλες ενέργειες ή μεθόδους διακανονισμού.

¹ Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14

2. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του όλες τις διαδικασίες που έχουν ήδη υιοθετηθεί από τα ενδιαφερόμενα μέρη για τη ρύθμιση της διαφοράς.

3. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, όταν κάνει συστάσεις σύμφωνα με αυτό το Άρθρο θα πρέπει, επίσης να λαβαίνει υπόψη του ότι οι νομικές διαφορές θα πρέπει, κατά γενικό κανόνα, να υποβάλλονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη στο Διεθνές Δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού του Δικαστηρίου.

Άρθρο 37.

1. Αν οι διάδικοι σε μια διαφορά σαν αυτή που αναφέρεται στο Άρθρο 33 δεν κατορθώσουν να επιτύχουν διακανονισμό της με τα μέσα που υποδεικνύονται σε αυτό το Άρθρο πρέπει, να την υποβάλουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

2. Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι η παράταση αυτής της διαφοράς είναι πράγματι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, θα αποφασίζει αν θα αναλάβει δράση σύμφωνα με το Άρθρο 36 ή αν θα συστήσει όρους διακανονισμού που αυτό θα κρίνει κατάλληλους.

Άρθρο 38.

Χωρίς να θίγονται οι διατάξεις των Άρθρων 33 ως 37, το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί, αν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μια διαφορά το ζητούν, να κάνει συστάσεις στα ενδιαφερόμενα μέρη, αποβλέποντας στον ειρηνικό διακανονισμό της διαφοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Ενέργειες σε περίπτωση απειλής εναντίον της Ειρήνης, Διαταράξεως της Ειρήνης και Επιθετικών Πράξεων

Άρθρο 39.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και θα κάνει συστάσεις ή θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται σύμφωνα με τα Άρθρα 41 και 42, για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.

Άρθρο 40.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, για να εμποδίσει επιδείνωση της καταστάσεως, μπορεί, πριν να κάνει τις συστάσεις ή πριν να αποφασίσει για τα μέτρα που προβλέπονται από το Άρθρο 39, να καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμορφωθούν με τα προσωρινά μέτρα που αυτό κρίνει αναγκαία ή επιθυμητά. Αυτά τα προσωρινά μέτρα δε θα βλάπτουν σε τίποτε τα δικαιώματα, τις απαιτήσεις ή τη θέση των ενδιαφερόμενων μερών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα σημειώνει την παράλειψη κράτους να συμμορφωθεί με αυτά τα προσωρινά μέτρα.

Άρθρο 41.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί να αποφασίζει ποια μέτρα ή που δε συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης - θα λαμβάνονται για να εξασφαλίζουν την εκτέλεση των αποφάσεών του, και μπορεί να καλεί τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών να εφαρμόζουν αυτά τα μέτρα. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν πλήρη ή μερική διακοπή των οικονομικών σχέσεων, των σιδηροδρομικών, θαλάσσιων, εναέριων, συγκοινωνιών, των ταχυδρομικών, τηλεγραφικών, ραδιοφωνικών και άλλων μέσων επικοινωνίας, καθώς και τη διακοπή διπλωματικών σχέσεων.

Άρθρο 42.

Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι τα μέτρα που προβλέπονται από το Άρθρο 41 θα ήταν ανεπαρκή ή ότι έχουν αποδειχτεί ανεπαρκή, μπορεί να προχωρήσει με αεροπορικές, θαλάσσιες ή χερσαίες δυνάμεις στην ανάληψη της δράσης που θα ήταν αναγκαία για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης. Αυτή η δράση θα μπορούσε να περιλαμβάνει

στρατιωτικές επιδείξεις, αποκλεισμό και άλλες επιχειρήσεις αεροπορικών, θαλάσσιων ή χερσαίων δυνάμεων των Μελών των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 43.

1. Όλα τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να συμβάλουν στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αναλαμβάνουν να θέτουν στη διάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας, όποτε το ζητήσει και σύμφωνα με τους όρους ειδικής συμφωνίας ή συμφωνιών, τις ένοπλες δυνάμεις, τη βοήθεια και τις διευκολύνσεις, στις οποίες θα περιλαμβάνεται και το δικαίωμα διελεύσεως, που θα είναι αναγκαία για να διατηρηθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.
2. Αυτή η συμφωνία ή οι συμφωνίες θα καθορίζουν τον αριθμό και τη μορφή των στρατιωτικών δυνάμεων, το βαθμό ετοιμότητάς τους και τη γενική τους εγκατάσταση, καθώς και τη φύση των διευκολύνσεων και της βοήθειας που θα χορηγούνται.
3. Για τη συμφωνία ή τις συμφωνίες θα γίνουν διαπραγματεύσεις το συντομότερο δυνατό, με πρωτοβουλία του Συμβουλίου Ασφαλείας. Οι συμφωνίες θα γίνονται μεταξύ του Συμβουλίου Ασφαλείας και των Μελών ή μεταξύ του Συμβουλίου Ασφαλείας και ομάδων Μελών, και θα πρέπει να επικυρώνονται από τα κράτη που τις υπογράφουν, σύμφωνα με τις συνταγματικές διαδικασίες του κάθε κράτους.

Άρθρο 44.

Όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει αποφασίσει να χρησιμοποιήσει βία, θα είναι υποχρεωμένο, πριν ζητήσει από ένα Μέλος που δεν αντιπροσωπεύεται σί αυτό να του προμηθεύσει ένοπλες δυνάμεις, εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει σύμφωνα με το Άρθρο 43, να καλεί αυτό το Μέλος να μετάσχει, αν το επιθυμεί, στη λήψη αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν τη χρησιμοποίηση των τμημάτων των ένοπλων δυνάμεων αυτού του μέλους.

Άρθρο 45.

Για να δώσουν στα Ηνωμένα Έθνη τη δυνατότητα να παίρνουν επείγοντως στρατιωτικά μέτρα, τα Μέλη πρέπει να διατηρούν αμέσως διαθέσιμα τμήματα εθνικής αεροπορίας για συνδυσμένη διεθνή εξαναγκαστική δράση. Η δύναμη και ο βαθμός ετοιμότητας αυτών των τμημάτων θα ορίζονται και τα σχέδια για τη συνδυσμένη δράση θα καταστρώνονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας, με τη βοήθεια της Επιτροπής Στρατιωτικού Επιτελείου, μέσα στα όρια που θα προβλέπονται από τη συμφωνία ή τις συμφωνίες που αναφέρονται στο Άρθρο 43.

Άρθρο 46.

Τα σχέδια για τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης θα καταρτίζονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας, με τη βοήθεια της Επιτροπής Στρατιωτικού Επιτελείου.

Άρθρο 47.

1. Θα συγκροτηθεί μια Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου, για να συμβουλευεί και να βοηθά το Συμβούλιο Ασφαλείας σε όλα τα θέματα που αφορούν τις στρατιωτικές ανάγκες που θα έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, τη χρησιμοποίηση και τη διοίκηση των δυνάμεων που βρίσκονται στη διάθεσή του, τη ρύθμιση των εξοπλισμών και τον ενδεχόμενο αποπλισμό.
2. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου θα αποτελείται από τους Αρχηγούς των Επιτελείων των μόνιμων μελών του Συμβουλίου ή τους αντιπροσώπους τους. Θα καλεί οποιοδήποτε Μέλος των Ηνωμένων Εθνών που δεν αντιπροσωπεύεται μόνιμα στην Επιτροπή να συνεργαστεί μαζί της, όταν η αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων της απαιτεί τη συμμετοχή αυτού του Μέλους στις εργασίες της.
3. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου θα είναι υπεύθυνη, υπό την εξουσία του Συμβουλίου Ασφαλείας, για τη στρατηγική καθοδήγηση όλων των ένοπλων δυνάμεων που θα έχουν τεθεί στη

διάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Θέματα που αναφέρονται στη διοίκηση αυτών των δυνάμεων θα ρυθμιστούν αργότερα.

4. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου, με την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας και ύστερα από συνεννόηση με τους αρμόδιους τοπικούς οργανισμούς, μπορεί να ιδρύει τοπικές υποεπιτροπές.

Άρθρο 48.

1. Η δράση που απαιτείται για την εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας θα αναλαμβάνεται από όλα τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών ή από μερικά από αυτά, όπως θα ορίζει το Συμβούλιο Ασφαλείας.

2. Οι αποφάσεις αυτές θα εκτελούνται από τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών απευθείας και μέσω ενεργειών τους στις αρμόδιες διεθνείς οργανώσεις στις οποίες είναι Μέλη.

Άρθρο 49.

Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών θα συνεργάζονται βοηθώντας το ένα το άλλο στην εκτέλεση των μέτρων που αποφασίζει το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Άρθρο 50.

Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας πάρει προληπτικά ή εξαναγκαστικά μέτρα εναντίον οποιουδήποτε κράτους, κάθε άλλο κράτος ή είτε είναι Μέλος των Ηνωμένων Εθνών είτε όχι ή που κρίνει ότι η εφαρμογή αυτών των μέτρων του δημιουργεί ειδικά οικονομικά προβλήματα, θα έχει το δικαίωμα να συμβουλευτεί το Συμβούλιο Ασφαλείας σχετικά με τη λύση αυτών των προβλημάτων.

Άρθρο 51.

Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και σε καμία περίπτωση δε θα θίγουν την εξουσία και την υποχρέωση που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα μί αυτόν το Χάρτη, να αναλαμβάνει οποτεδήποτε τη δράση που κρίνει αναγκαία για τη διατήρηση ή για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

Τοπικές Συμφωνίες

Άρθρο 52

1. Καμιά διάταξη του Χάρτη αυτού δεν αποκλείει την ύπαρξη τοπικών συμφωνιών ή οργανώσεων οι οποίες θα ασχολούνται με ζητήματα που σχετίζονται με τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και που μπορούν να λυθούν με τοπικές ενέργειες, με τον όρο ότι αυτές οι συμφωνίες ή οι οργανώσεις και οι ενέργειές τους θα συμφωνούν με τους Σκοπούς και τις Αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

2. Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών που συνάπτουν τέτοιες συμφωνίες ή που ιδρύουν τέτοιες οργανώσεις θα καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να φτάνουν, μέσω αυτών των τοπικών συμφωνιών ή οργανώσεων, σε ειρηνικό διακανονισμό των τοπικών διαφορών, πριν να τις υποβάλλουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

3. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη του ειρηνικού διακανονισμού των τοπικών διαφορών μέσω τέτοιων τοπικών συμφωνιών ή οργανώσεων, είτε αναλαμβάνουν το διακανονισμό τα ενδιαφερόμενα κράτη με δική τους πρωτοβουλία είτε το Συμβούλιο Ασφαλείας παραπέμπει σί αυτά μια διαφορά για διακανονισμό.

4. Αυτό το Άρθρο δε θίγει καθόλου την εφαρμογή των Άρθρων 34 και 35.

Άρθρο 53.

1. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα χρησιμοποιεί, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, αυτές τις τοπικές συμφωνίες ή οργανώσεις για την εφαρμογή των εξαναγκαστικών μέτρων που θα λαμβάνονται με εντολή του. Αλλά καμία εξαναγκαστική ενέργεια δε θα αναλαμβάνεται σε εφαρμογή τοπικών συμφωνιών ή με την εντολή τοπικών οργανώσεων, χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Εξαιρέση θα γίνεται για τα μέτρα εναντίον εχθρικού κράτους ή με την έννοια που δίνεται σί αυτόν τον όρο στην παράγραφο 2 αυτού του Άρθρου ή τα οποία θα είναι σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 107 ή θα προβλέπονται από τοπικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί για να εμποδίσουν την επανάληψη επιθετικής πολιτικής εκ μέρους κάθε τέτοιου κράτους, ως τη στιγμή που θα μπορεί ο Οργανισμός, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερόμενων Κυβερνήσεων, να αναλαμβάνει την ευθύνη να εμποδίσει κάθε νέα επιθετική ενέργεια εκ μέρους ενός τέτοιου κράτους.

2. Ο όρος 'εχθρικό κράτος'^a, που χρησιμοποιείται στην παράγραφο 1 αυτού του Άρθρου, αναφέρεται σε κάθε κράτος το οποίο, κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, ήταν εχθρός οποιουδήποτε από τα κράτη που υπογράφουν αυτόν το Χάρτη.

Άρθρο 54.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας πρέπει να ενημερώνεται πάντοτε πλήρως για τις ενέργειες που αναλαμβάνονται ή που εξετάζεται αν θα αναληφθούν, βάσει τοπικών συμφωνιών ή από τοπικές οργανώσεις, για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΤΟΥ ΣΧΗ (ΠΒ) ΠΕΤΡΟΥ ΓΙΑΓΚΟΥ**

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΟΗΕ¹

ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ 1948

69

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ:

16

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΔΡΚΟ):

17

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Ένστολο προσωπικό:
Συμπεριλαμβάνει 89,568 στρατιωτικούς, 12,326 αστυνομικούς και 1,767 στρατιωτικούς παρατηρητές
Χώρες συνεισφέρουσες στρατιωτικό και αστυνομικό προσωπικό
Τοπικό Προσωπικό:
Διεθνές προσωπικό (31 Αυγούστου 2014)

103,661

122

5,271

Τοπικό προσωπικό (31 Αυγούστου 2014)

11,700

Εθελοντές του ΟΗΕ

1,826

Συνολικός αριθμός προσωπικού που υπηρετεί σε 16 ειρηνευτικές αποστολές

122,458

Συνολικός αριθμός προσωπικού που υπηρετεί σε 17 αποστολές που διευθύνει το Τμήμα Ειρηνευτικών Επιχειρήσεων

116,692

Συνολικός αριθμός απωλειών σε πρόσφατες αποστολές

1,492

Συνολικός αριθμός απωλειών στις ειρηνευτικές αποστολές από το 1948

3,308

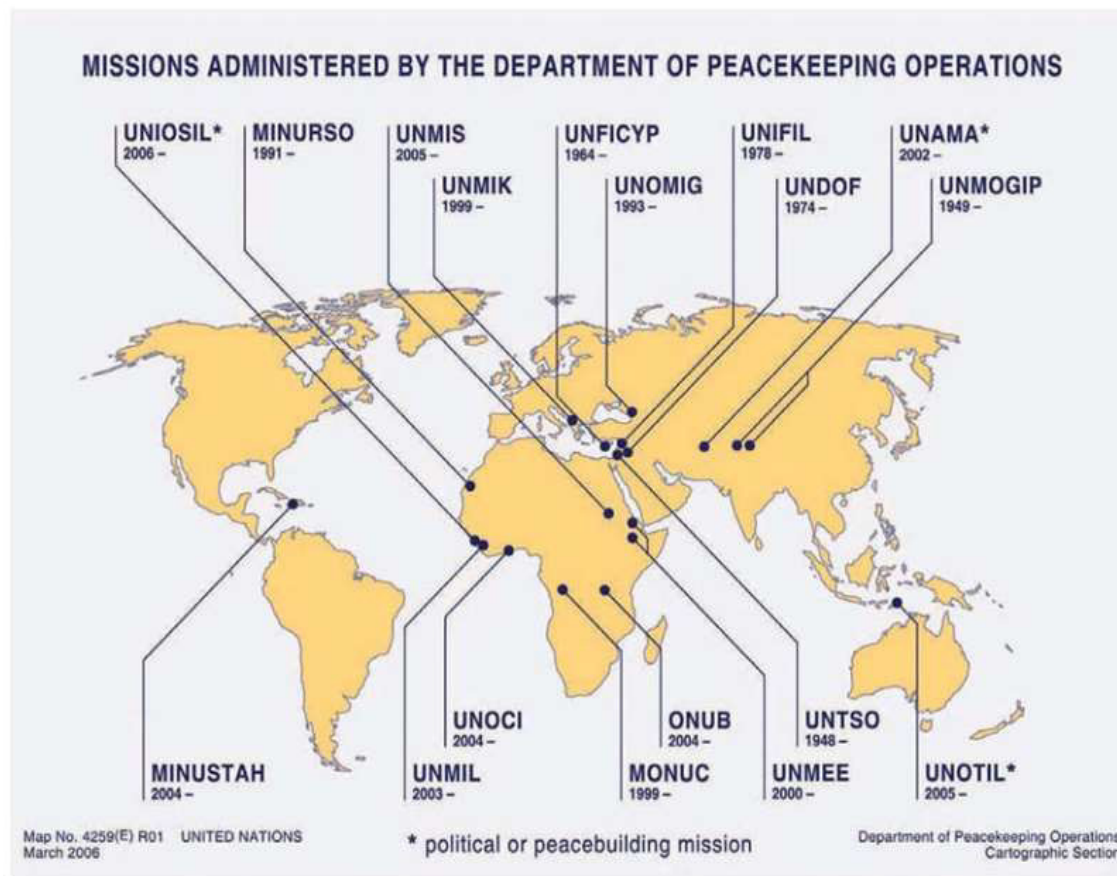
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

Εγκριθέντες πόροι για την περίοδο από 1 Ιουλίου 2014 μέχρι 30 Ιουνίου 2015

Περίπου 7,06 δισ. δολάρια

Συνεισφορές σε ειρηνευτικές αποστολές από 30 Νοεμβρίου 2014

Περίπου 2,36 δισ. δολάρια

¹ <https://www.unric.org/el/images/stories/2014/peacekeepingnote-greek-long-2014.pdf> (Τελευταία ενημέρωση 31 Οκτ 2014)